

**ZIŅOJUMS PAR APTAUJAS REZULTĀTIEM
"SABIEDRĪBAS VIEDOKLIS PAR DABAS AIZSARDZĪBU UN
ATPŪTU UN CEĻOŠANU DABĀ LATVIJĀ"**

*REPORT ON THE RESULTS OF THE SURVEY
"PUBLIC OPINION ON NATURE PROTECTION AND OUTDOOR RECREATION AND TRAVEL IN
LATVIA"*

Aptaujas norise: JŪLIJS – OKTOBRIS 2024

Ziņojums: 2025.gada jūnijs
A.Mežgaile, A.Klepers, A.Līviņa
Vidzemes Augstskola, Valmiera

Saturs

Executive summary	4
Kopsavilkums	6
Ievads	8
Sasniegto respondentu raksturojums	9
Pētījuma rezultāti.....	11
I Daba kā vērtība un tās izmaiņas iedzīvotāju uztverē.....	11
II Zināšanas.....	32
III Attieksme un rīcības.....	48
IV Attiecības ar dabu, atpūta un ceļošana dabā	65
Secinājumi	83
PIELIKUMI.....	89

Projekts “Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija” (LIFE19 IPE/LV/000010 LIFE-IP LatViaNature) tiek īstenots ar Eiropas Savienības LIFE programmas un VARAM finansiālu atbalstu. Informācija atspoguļo tikai projekta LIFE IP LatViaNature īstenotāju redzējumu, Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra nav atbildīga par šeit sniegtās informācijas iespējamo izmantojumu.

Informācija atspoguļo tikai projekta LIFE IP LatViaNature īstenotāju redzējumu, Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra nav atbildīga par šeit sniegtās informācijas iespējamo izmantojumu.

Executive summary

It is highly important to monitor how public opinion and perceptions regarding nature conservation in Latvia evolve, including related events as well as people's attitudes and choices concerning recreation and travel in nature. This report summarizes the results of a 2024 public survey (*Report of the middle stage opinion poll, including tourist survey results*) on these issues and compares them with findings from a similar survey conducted in 2021. The aim is to assess public knowledge, attitudes, and actions related to nature conservation and nature-based tourism, as well from foreign travellers and to use the insights in the implementation of the goals and tasks of the LIFE Integrated Project LatViaNature.

The survey covered the entire Latvian population, ensuring representation by gender, age groups, and geographical distribution. A total of 1,051 valid responses were analyzed: 35,9 % from men and 64,1 % from women. 11,1 % of respondents reported living in a specially protected nature area, 77,1 % did not, and 11,7 % were unsure whether their place of residence was within such an area.

Additionally, a separate survey was conducted among foreign tourists about their experiences with nature recreation and travel in Latvia. Valid responses were obtained from 179 individuals from 39 countries, including Albania (5), Argentina (1), Armenia (1), Australia (1), Belgium (5), Canada (1), China (3), Czech Republic (1), Denmark (4), England (1), Estonia (10), Finland (15), France (6), Georgia (5), Germany (13), Greece (2), Iceland (1), India (2), Italy (4), Lithuania (26), United Kingdom (4), Malta (2), Netherlands (11), New Zealand (1), Nigeria (2), Norway (2), Poland (2), Portugal (4), Romania (3), Russia (2), Slovakia (3), Slovenia (1), Spain (4), Sri Lanka (1), Turkey (4), Sweden (4), Ukraine (13), United States (9).

Although nature is considered a valuable resource by the majority of Latvia's population, and people find it important to protect and care for it, active involvement in nature conservation remains low. Knowledge about nature has slightly declined over the years. Still, 95,5 % of respondents stated that it is important to care for nature. The issues of greatest concern include deforestation, biodiversity loss, climate change (a factor not mentioned in the 2021 survey), construction in natural areas, and irresponsible behavior by fellow citizens.

Overall, Latvians' self-assessed knowledge about nature is relatively high – 60,5 % rated it as good or exceptionally good. Many also rate their understanding of flora and fauna positively; however, compared to 2021, the proportion of respondents claiming good knowledge has decreased across all topics, while the number of respondents with average or poor self-assessments has increased. Most respondents reported improving their knowledge independently through media, the internet, and literature. However, the report also highlights the influence of "greenwashing" and social media influencers who, despite lacking expertise, shape public opinion through emotional narratives.

The state of nature in Latvia has not significantly worsened over four years: 36,4 % believe it has remained unchanged, 31,4 % think it has improved, while roughly one-third perceive deterioration. At a local level (homesteads, forests, meadows), 89,4 % claim they try to preserve nature. However, this does not always align with environmentally sound practices: only 59,8 % rate their knowledge of natural processes and causal relationships as good or very good. While 79 % agree that protected species should not be harmed for economic reasons,

fewer consider themselves knowledgeable on the topic – 40,9 % for plants and 53,4 % for animals.

Almost two-thirds of respondents are willing to occasionally engage in voluntary nature protection activities such as clean-up events, with support for such actions increasing by 18% since 2021. However, only 21,3 % would consider joining an environmental organization. Notably, 18,5 % of respondents admitted they don't know how they could help protect nature. This response was most common among those living in apartment buildings, and multiple results show consistent differences between people living in rural homesteads and urban apartments.

Both Latvian residents and foreign respondents most commonly engage with nature for active recreation, mental and physical well-being, and traveling to natural landmarks. While using non-motorized transport in nature is considered moderately important, it is seen as highly important that service providers act responsibly toward environmental and cultural preservation. 97 % believe it is important not to leave any waste in nature. Key factors for a good nature experience include safety, scenic beauty, pristine landscapes, accessibility, and the availability of information both onsite and digitally. Statistical analysis reveals that the availability of maps and informational materials is significantly correlated with the quality of the experience – the better the access, the more exceptional the experience. Most frequently visited sites include nature trails and parks, national parks, bodies of water, and scenic viewpoints.

In summary, while society holds nature in high regard and expresses a desire to protect it, a gap remains between values, knowledge, and real-life actions. The results underscore the need to enhance communication, support balanced environmental policies, and foster more active citizen participation in nature conservation through concrete actions. The findings are recommended for use by the project team, the Nature Conservation Agency of Latvia, the Ministry of Environmental Protection and Regional Development, and other partners, particularly in outreach to landowners. The results also reveal key challenge areas for conservation and sustainable development, which can inform educational initiatives and practical activities that help shift people from passive observers to active participants with the appropriate knowledge to protect biodiversity for everyone.

Kopsavilkums

Ir ļoti nozīmīgi sekot līdž to, kā mainās sabiedrības viedoklis un uztvere par dabas aizsardzību Latvijā, ar to saistītajiem notikumiem, kā arī par izvēlēm un uzskatiem attiecībā uz atpūtu un ceļošanu dabā. Šajā ziņojumā tiek apkopots sabiedrības viedoklis 2024. gada aptaujas rezultātiem par šiem jautājumiem un veikts salīdzinājums ar 2021. gadā veiktās aptaujas rezultātiem, lai iegūtos rezultātus par sabiedrības zināšanām, attieksmi un rīcībām dabas aizsardzībā un ceļošanu dabā, ņemtu vērā īstenojot LIFE integrētā projekta LatViaNature mērķus un uzdevumus.

Aptauja aptvēra visu Latvijas sabiedrību, iekļaujot aptaujas izlasē dzimumu sadalījumu, vecuma grupas un respondentu telpisko pārklājumu visā Latvijas teritorijā. Aptaujas rezultātu apstrādei derīgas bija 1051 respondentu atbildes, no kuriem 35,9 % bija vīrieši, 64,1 % - sievietes. Faktiskā dzīves vieta īpaši aizsargājamā dabas teritorijā atrodas 11,1% respondentu, 77,1 % dzīves vieta neatrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, bet 11,7 % respondentu atzīmēja, ka nezina, vai viņu dzīves vieta iekļaujas kādā no īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām. Šajā posmā tika veikta arī ārvalstu tūristu aptauja par atpūtu un ceļošanu dabā Latvijā, kur aptaujas rezultātu apstrādei derīgas bija 179 respondentu atbildes no 39 valstīm - (Albānija (5), Argentīna (1), Armēnija (1), Austrālija (1), Beļģija (5), Kanāda (1), Ķīna (3), Čehija (1), Dānija (4), Anglija (1), Igaunija (10), Somija (15), Francija (6), Gruzija (5), Vācija (13), Grieķija (2), Islande (1), Indija (2), Itālija (4), Lietuva (26), Apvienotā Karaliste (4), Malta (2), Nīderlande (11), Jaunzēlande (1), Nigērija (2), Norvēģija (2), Polija (2), Portugāle (4), Rumānija (3), Krievija (2), Slovākija (3), Slovēnija (1), Spānija (4), Šrilanka (1), Turcija (4), Zviedrija (4), Ukraina (13), Amerikas Savienotās Valstis (9)).

Lai arī lielākajai daļai Latvijas sabiedrības daba ir vērtība un iedzīvotājiem šķiet svarīgi saudzēt dabu un rūpēties par to, taču cilvēki aktīvi neiesaistās dabas aizsardzībā. Arī zināšanas par dabu sabiedrībā gadu gaitā samazinājušās. Kopumā aptaujas rezultāti parāda, ka Latvijas sabiedrība uzskata, ka ir svarīgi (to norāda 95,5 % respondentu) rūpēties par dabu. Cilvēkus visvairāk uztrauc mežu izciršana, bioloģiskās daudzveidības zudums, klimata pārmaiņas (šis faktors netika minēts 2021. gada aptaujā) un laikapstākļi, apbūve dabas teritorijās un arī līdzcilvēku bezatbildīgā rīcība.

Latvijas iedzīvotāju zināšanas par dabu kopumā ir samērā augstas – 60,5 % respondentu tās novērtējuši kā ļoti labas vai labas. Arī par norisēm dabā, dzīvnieku un augu sugām cilvēki savas zināšanas vērtē kā labas, tomēr, kopš iepriekšējās aptaujas 2021. gadā labu zināšanu īpatsvars visos jautājumos ir nedaudz samazinājies, bet viduvēju un sliktu – palielinājies. Vairākums aptaujāto zināšanas par dabu papildina saviem spēkiem, paši meklējot informāciju masu medijos, internetā un literatūrā, bet tika izcelts, ka sabiedrības attieksmi dabas jautājumos bieži vien veido zaļmaldināšana un sociālo tīklu influenceri, kuri nav dabas eksperti, taču ietekmē līdzcilvēkus ar emocionāliem vēstījumiem.

Latvijas dabas stāvoklis četros gados nav pasliktinājies. 36,4 % respondentu vērtējumā tas palicis nemainīgs, kā pirms aptuveni četriem gadiem, 31,4 %, uzskata, ka tas ir uzlabojies. Trešdaļai šķiet, ka situācija dabā ir kļuvusi sliktāka. Dabas vērtības savā viensētā, mežā vai pļavās (mikro līmenī) cenšas saglabāt 89,4 % aptaujāto, taču tas ne vienmēr nozīmē, ka saimnieku rīcība nāk par labu dabai, piemēram, tikai 59,8 % norādīja, ka zināšanas par norisēm dabā un cēloņsakarībām ir labas vai ļoti labas. Lai gan 79 % aptaujāto uzskata, ka

aizsargājamas sugas nedrīkst iznīcināt ekonomisku interešu dēļ, tikai daļa no viņiem uzskata, ka labi pārzina šo tēmu — par augiem labas vai ļoti labas zināšanas atzīst 40,9 %, bet par dzīvniekiem — 53,4 %.

Nepilnas divas trešdaļas respondentu ir gatavas ik pa laikam piedalīties brīvprātīgajā darbā dabas aizsardzības labā, piemēram, talkās. Atbalsts tām četru gadu laikā palielinājies par 18 %. Taču darbošanos vides aizsardzības organizācijās apsvērtu vien katrs piektais jeb 21,3 %. Pētījums arī atklāj, ka 18,5 % (jeb gandrīz katrs piektais) aptaujāto nemaz nezina, kā varētu piedalīties dabas vērtību saglabāšanā. Visbiežāk šādu atbildi sniedza respondenti, kas dzīvo dzīvokļos daudzīvokļu mājās. Kopumā rezultātos vairākkārt redzama domu nesakritība starp iedzīvotājiem, kas dzīvo viensētas un dzīvokļos.

Gan Latvijas iedzīvotāji, gan ārvalstu respondenti visbiežāk dabu izmanto, lai nodarbotos ar aktīvu atpūtu, gūtu līdzsvaru fiziskajai labjūtei un garīgai veselībai (jeb atpūtai no ikdienas), kā arī ceļo uz dažādām ievērojamām dabas vietām, apbrīno dabas skaistumu un izcilas ainavas. Dabā pārvietoties ar nemotorizētu transportu ir vidēji svarīgi, bet svarīgi ir lai pakalpojuma sniedzējs atbildīgi attiecas pret dabas un kultūras saglabāšanu, kā arī 97 % uzskata, ka ir svarīgi dabā neatstāt nekādus atkritumus. Dodoties dabā svarīgākie faktori ir drošība, pivildīga ainava, neskarta daba, viegla nokļūšana, pieejamība un informācijas pieejamība (gan digitāli, gan fiziski uz vietas). Statistiski nozīmīga saistība ir starp iepriekšēju karšu, fotogrāfiju un informatīvo materiālu pieejamību gan uz vietas, gan digitāli un pieredzējumu – jo svarīgāka ir pieejamība, jo izcilāks pieredzējums. Visbiežāk respondenti izvēlas apmeklēt dabas takas un parkus, nacionālos parkus, ūdenstilpnes, ainaviskus skatu punktus.

Sabiedrība kopumā augsti vērtē dabu un pauž vēlmi to aizsargāt, tomēr pastāv plaša starp vērtībām, zināšanām un praktisku rīcību. Aptaujas rezultāti parāda nepieciešamību uzlabot komunikāciju, atbalstīt līdzsvarotu vides politiku un veicināt aktīvāku iedzīvotāju līdzdalību dabas aizsardzībā ar praktiskām rīcībām. Iegūtos pētījuma rezultātus projekta komandai, Dabas aizsardzības pārvaldei, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai un arī citiem projekta partneriem, ieteicams izmantot komunikācijas veidošanā un nodrošināšanā ar sabiedrību, t.sk. zemju īpašniekiem. Pētījuma rezultāti izgaismo vairākas problēmtēmas dabas aizsardzības un līdzsvarotas attīstības kontekstā, kuras var tikt izmantotas, veidojot izglītojošus un praktiskus pasākumus un aktivitātes, kas aicina sabiedrību uz aktīvāku iesaistīšanos, lai no pasīvas lomas nonāktu aktīvā darītājā ar atbilstošām zināšanām par dabu un tās daudzveidības saglabāšanu.

Ievads

LIFE Integrētā projekta "Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija" (*LatViaNature*) ietvaros tiek veikta **sabiedrības viedokļa par dabas aizsardzību noskaidrošana Latvijā**. Pētījums tiek īstenots aptaujas veidā ar mērķi analizēt izmaiņas sabiedrības izpratnē par dabas vērtībām, attiecībām ar dabu, zināšanām par dabu, attieksmi un rīcībām, t.sk. par produktiem no dabiskām ɓlavām. Lai precīzāk izsekotu izmaiņu tendencēm, aptauja ar vienādu metodiku tiek īstenota trīs reizes: projektu uzsākot 2021. gadā, projekta viduspomā 2024. gadā un tā noslēgumā 2028. gadā.

Pirmā sabiedrības aptauja notika 2021. gada otrajā pusē ar padziļinātu interesi par tēmām, kas ietilpst šī projekta uzdevumos. Papildu pamata tēmām par dabas aizsardzību aptaujā tika vaicāts arī par motivāciju privāto zemju īpašniekiem iesaistīties dabas aizsardzības pasākumos (4. misija¹), par sabiedrības izpratni un vēlmi brīvprātīgi iesaistīties dabas aizsardzības darbā (8. un 9. misija), par vajadzīgajām izmaiņām dabas aizsardzības plānošanas normatīvajā regulējumā (3. misija), par bioloģiski vērtīgiem zālājiem un iegūstamajiem produktiem no tiem (1. misija). Pētījuma rezultāti jau izmantoti projekta komunikācijas plānā un plašāka sabiedrības iesaiste dod ieguldījumu racionālai sadarbības stiprināšanai starp iesaistītajām pusēm (7. un 8. misija).

Aptaujas anketas metodoloģisko ietvaru, struktūru, formātu un tehnisko izpildījumu, kā arī rezultātu analīzi un aprakstīšanu veica Vidzemes Augstskolas pētnieki. Aptaujas anketas pirmreizējais saturs 2021. gadā tika izstrādāts plašākā apspriešanā, piedaloties pārstāvjiem no Dabas aizsardzības pārvaldes, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra, Latvijas Dabas fonda un Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas (tobrīd Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas). Aptaujas anketa sastāv no ievada un piecām tematiskajām daļām: I — daba kā vērtība un tās izmaiņu uztvere, II — zināšanas par dabu, III — attieksme un rīcības, IV — attiecības ar dabu, aktivitātes un uzvedība dabā, kā arī V — respondentu profils (īpaši papildinot to ar dzīves vietas un zemes apsaimniekošanas sadaļām). Atšķirībā no 2021. gada, 2024. gadā pievienota papildinoša tematiskā sadaļa par atpūtu un ceļošanu dabā. Pamata sadaļās aptaujas metodika ir saglabāta identiska, lai varētu sekot līdzi izmaiņām un datus savstarpēji salīdzināt.

Aptaujas anketa pirms pētījuma uzsākšanas tika reģistrēta Pensilvānijas Universitātes vietnē pētījuma pirms reģistrācijai ASPREDICTED 2024. gada 4. jūlijā, kas nodrošina to, ka pētījuma dati ir ticami, to ieguve netiek mainīta pētījuma laikā (aplīcinājums pielikumā Nr. 1.).

Pētījuma rezultāti pieejami šeit: <https://latvianature.daba.gov.lv/aptaujas/sabiedribas-aptauja-par-dabas-aizsardzibas-sistemu-latvija/>.

---

¹ LatViaNature projekts ir strukturēts deviņās misijās.

Aptaujas tehniskā informācija

<i>Pētījuma veicējs</i>	Vidzemes Augstskola
<i>Respondenti & mērķa grupa</i>	Latvijas iedzīvotāji — vecumā no 16 gadiem
<i>Aptaujas veids</i>	Jaukta tipa (tiešsaistes aptauja internetā un klātienē drukāto aptauju izdalīšana)
<i>Izlases metode</i>	Daudzpakāpju nejaušās stratificētās atlase & kvotu izlase
<i>Ģenerālā kopa</i>	1883008 (LR Centrālā Statistikas pārvalde, 2023)
<i>Plānotais izlases apjoms</i>	1000
<i>Sasniegtais izlases apjoms 2024. gada aptaujā</i>	1051 (Latvijas iedzīvotāji); 1113 (Latvijas iedzīvotāji par atpūtu dabā); 179 (ārvalstu viesi par atpūtu dabā)
<i>Sasniegtais izlases apjoms 2021*. gada aptaujā</i>	1064 (Latvijas iedzīvotāji)
<i>Ģeogrāfiskais pārklājums</i>	Visa Latvijas teritorija
<i>Aptaujas norises laiks 2024. gadā</i>	17.07.2024.-31.10.2024.
<i>Aptaujas norises laiks 2021. gadā</i>	01.07.2021.-31.12.2021.

* Pētījuma rezultāti no 2021. gada aptaujas pieejami šeit: https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2022/09/Zinojums_A6_3_31_07_2022- Noslegums.pdf. Dati no 2021. gada aptaujas izmantoti vairākos šī ziņojuma salīdzinājumos.

Aptaujas izlases kopa tika aprēķināta pēc daudzpakāpju nejaušās stratificētās atlases principa. Tika iekļautas šādas pazīmes: a) jaunieši no 16 gadu vecuma — kā potenciālie darbības vecuma cilvēki, ņemot vērā apstākli, ka aptauja tiks atkārtota vēl vienu reizi ar četru gadu intervālu; b) iekļauti seniori, t.sk. virs 75 gadu vecuma, ņemot vērā dzīvildzes vidējo pieaugumu un viņus kā sabiedrības daļu, kas arī izmanto dabas resursus, kā arī ar savu pieredzi piedalās jaunās paaudzes izglītošanā un vērtību sistēmas veidošanā; c) aptaujā tika ņemtas vērā Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju atbildes, netika iekļautas atbildes no tūristiem (izņemot aptaujas IV daļu), viesstrādniekiem (īslaicīgas uzturēšanās viesi); d) izlases sastādīšanā tika ņemts vērā dzimums, vecums, ģeogrāfiskā pārstāvniecība. **Pētījuma datu analizē** tika ņemts vērā segments, vai respondents dzīvo īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, mājokļa tips, iegūtais izglītības līmenis formālajā izglītībā. Rezultātu analizē, ievietojot citātus no respondentu atbildēm, tika koriģētas gramatikas un pareizrakstības kļūdas, bet rakstības stils ir saglabāts, nav mainīts. Ziņojuma pielikumos atvērtā tipa jautājumu atbildes tika saglabātas un ievietotas pilnībā oriģinālā veidā.

Sasniegto respondentu raksturojums

Dzimumu sadalījums	Skaitis	Proporcionālais sadalījums (%)
vīrieši	377	35,9
sievietes	674	64,1

Kopā:	1051	100
-------	------	-----

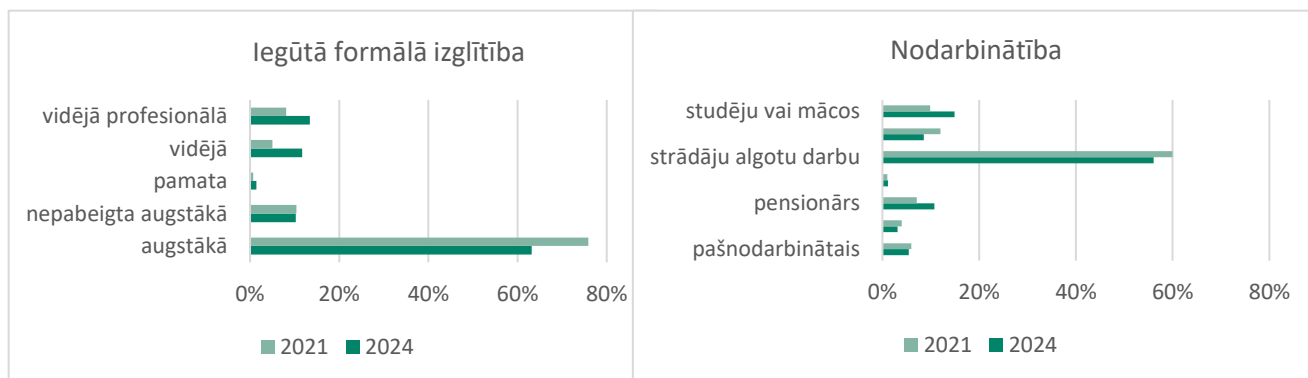
Vecuma grupu sadalījums	Skaits	Proporcionālais sadalījums (%)
16-25	168	16
26-35	173	16,5
36-45	250	23,8
46-55	176	16,7
56-65	153	14,6
66-75	107	10,2
>75	24	2,3
kopā	1051	100

Izglītība

63,2 % no visiem respondentiem ir ieguvuši augstāko izglītību un 10,3 % nav pabeigta augstākā izglītība, 13,4 % ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību, 11,7 % vidējo izglītību un 1,4 % ir iegūta pamatizglītība (Attēls 1). Salīdzinot ar 2021. gada aptauju, ir sasniegts augstāks respondentu skaits ar iegūtu vidējo, vidējo profesionālo vai pamata izglītību.

Nodarbošanās

14 % no visiem respondentiem ir darba devēji privātajā sektorā (strādājošie savos uzņēmumos vai pašnodarbinātie), 56 % strādā algotu darbu, 10,8 % ir pensionāri, 14,9 % studē vai mācās, 1 % ir bezdarbnieki, un 2 % norādījuši atbildi “cits” (piemēram, bērnu kopšanas atvaļinājums vai studiju apvienošana ar darbu u.tml.) (Attēls 2).

Attēls 1

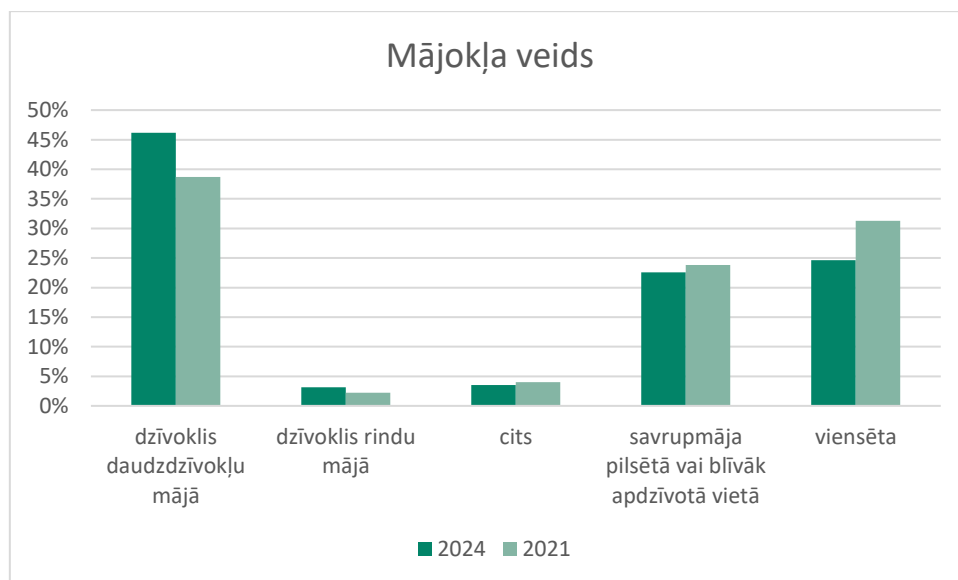
Attēls 2

Ienākumi (pēc nodokļu nomaksas)

19,9 % no respondentiem nevēlējās norādīt savu ienākumu apmēru, 29,7 % ienākumi mēnesī ir robežās no 1001 līdz 2000 EUR, 16,9 % — no 701 līdz 1000 EUR, 10,1 % — no 501 līdz 700 EUR, 9,9 % — mazāk par 500 EUR, 9,2 % — no 2001 līdz 3000 EUR un 4,3 % — vairāk par 3000 EUR.

Mājoklis

Visvairāk respondentu 46,1 % dzīvo daudzdzīvokļu mājās, 24,6 % — viensētās, 22,5 % — savrupmājās pilsētā vai blīvi apdzīvotās vietās (Attēls 3). Mājokļa veids dod iespēju analizēt, vai ir novērojamas atšķirības viedokļos par dabas aizsardzību starp pilsētvidē un lauku vidē dzīvojošajiem, kā arī starp savrupmājās un daudzstāvu dzīvokļu namos dzīvojošajiem respondentiem. Viens no atšķirīgajiem parametriem ir īpašumā (vai pārvaldībā) un apsaimniekošanā esoša zeme.

Attēls 3

Dzīves vieta īpaši aizsargājamā dabas teritorijā

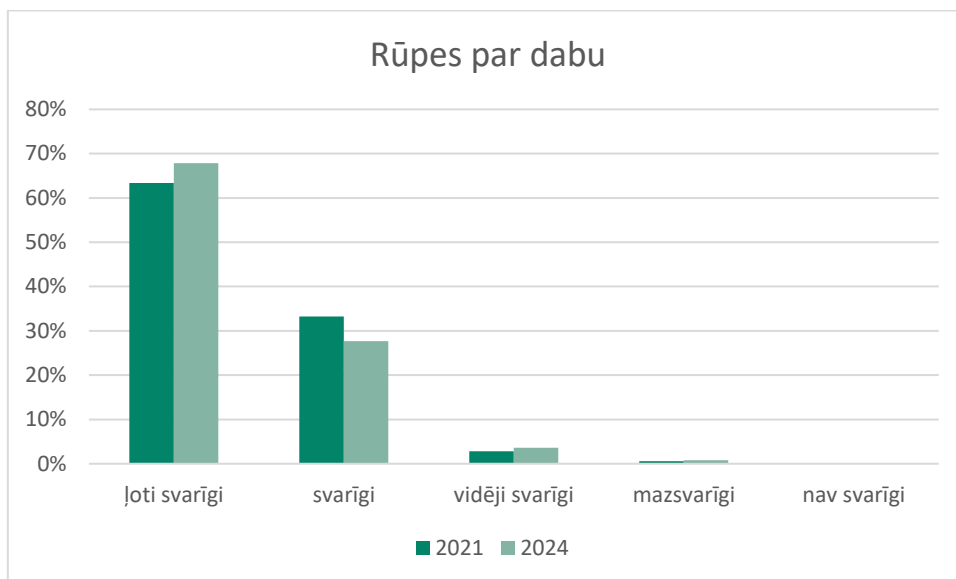
Faktiskā dzīves vieta atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā 11,1% respondentu, 77,1 % dzīves vieta neatrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, bet 11,7 % respondentu atzīmēja, ka nezina, vai viņu dzīves vieta iekļaujas kādā no īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām.

Pētījuma rezultāti

I Daba kā vērtība un tās izmaiņas iedzīvotāju uztverē

1. Cik svarīgi ir rūpēties par dabu?

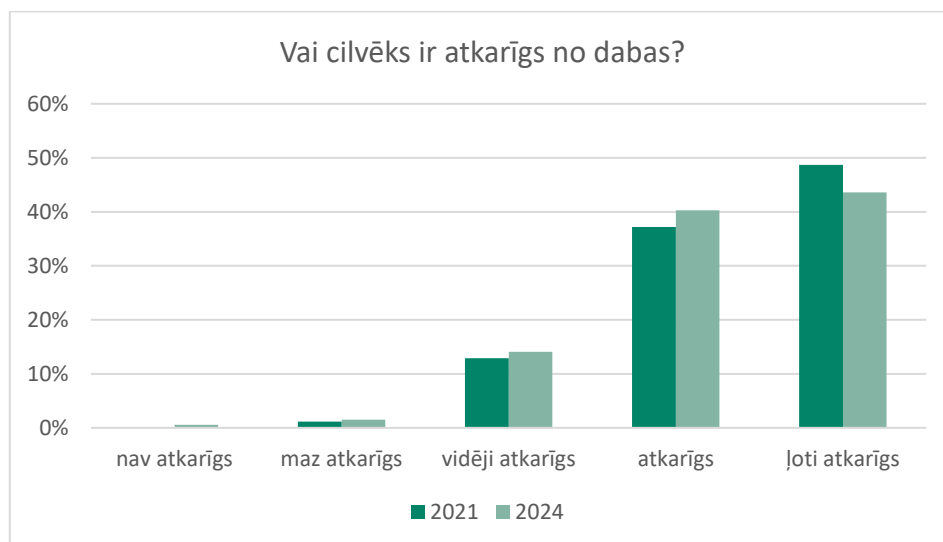
Respondentu, kas uzskatītu, ka nemaz nav svarīgi rūpēties par dabu, nebija. 95,5 % uzskata, ka rūpēties par dabu ir ļoti svarīgi un svarīgi (Attēls 4). 3,6 % uzskata, ka rūpēties par dabu ir vidēji svarīgi un 0,8 %, ka mazsvarīgi. Salīdzinājumā ar 2021. gada aptauju viedokļi ir ļoti līdzīgi. Par 1,1 % samazinājies respondentu skaits, kuri uzskata, ka par dabu rūpēties ir svarīgi vai ļoti svarīgi. Respondenti, kuri uzskata, ka rūpēties par dabu ir vidēji, maz vai nav svarīgi arī savas zināšanas par dabu kopumā norāda kā vidējas un dzīvesvietas atrodas ārpus īpaši aizsargājamās dabas teritorijas.

Attēls 4

2. Cilvēka saiknes ar dabu novērtējums

Cilvēka un dabas attiecības tika novērtētas šādi: **cilvēks ir pilnībā atkarīgs no dabas** — **43,6 %** respondentu, atkarīgs — 40,2 %, daļēji — 14,1 %, maz atkarīgs no dabas — 1,5 %, un 0,06 % uzskata, ka cilvēks nav atkarīgs no dabas (Attēls 5). Mediānas² vērtība ir “4” (“atkarīgs”). Salīdzinot ar 2021. gada aptauju, respondenti par 2,1 % mazāk uzskata, ka ir atkarīgi vai pilnībā atkarīgi no dabas. Tendence nedaudz pārvirzījies no “ļoti atkarīgi” uz mērenāku “atkarīgi”.

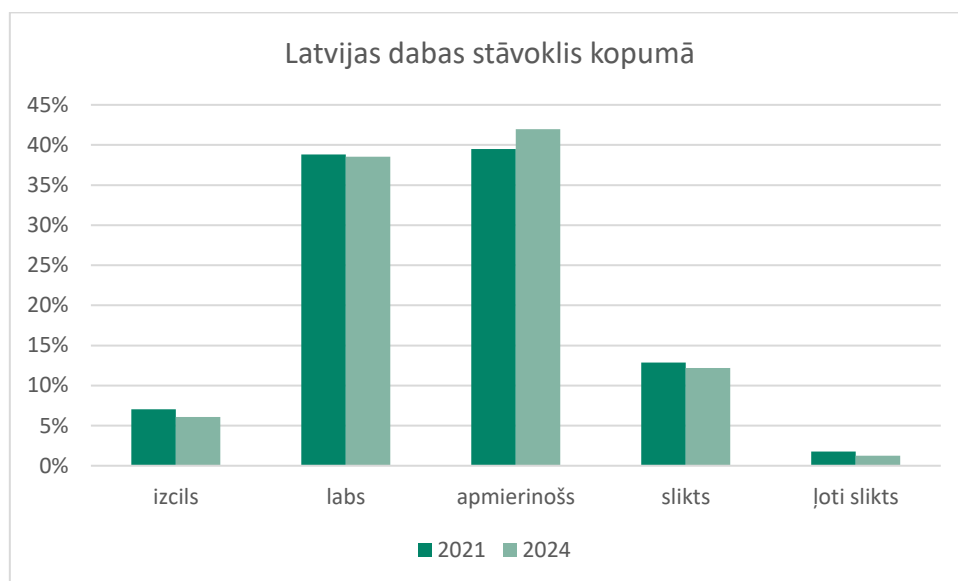

Attēls 5

² Mediāna - vidējais rezultāts skaitļu rindā, kurā visi kopas elementi sakārtoti augošā secībā. Mediāna atbilst kopas vidum - puse kopas elementu ir vienādi vai mazāki par mediānu un puse kopas elementu ir vienādi vai lielāki par mediānu.

3. Latvijas dabas stāvokļa vērtējums

Lielākā daļa aptaujāto uzskata, ka **Latvijas dabas stāvoklis kopumā ir apmierinošs (42 %)**. Līdzīgs rezultāts ir vērtējumā “labs” (38,5 %), tikai 6 % uzskata, ka Latvijas dabas stāvoklis kopumā ir izcils (Attēls 6). Par sliktu to atzinuši 13,4 % respondentu (12,2 % vērtē kā “sliktu” un 1,2 % kā “ļoti sliktu”). Salīdzinājumā ar 2021. g. rezultātiem ir pieaudzis respondentu skaits, kuri uzskata, ka Latvijas dabas stāvoklis kopumā ir apmierinošs, bet mazliet samazinājies to skaits, kas uzskata, ka stāvoklis ir labs vai izcils.

Attēls 6

Uzskats par Latvijas dabas stāvokli kopumā analizēts kopsakarībās ar viedokli par cilvēka un dabas attiecībām (Tabula 1).

Tabula 1

Novērtējiet kādas, Jūsaprāt, ir cilvēka un dabas attiecības		Kāds, Jūsaprāt, ir Latvijas dabas stāvoklis kopumā?					Kopā
		ļoti slikts	slikts	apmierinošs	labs	izcils	
nav atkarīgs	Skaitis	0.000	1.000	3.000	2.000	0.000	6.000
	%	0.000 %	0.095 %	0.285 %	0.190 %	0.000 %	0.571 %
maz atkarīgs	Skaitis	3.000	2.000	6.000	3.000	2.000	16.000
	%	0.285 %	0.190 %	0.571 %	0.285 %	0.190 %	1.522 %
vidēji atkarīgs	Skaitis	1.000	7.000	60.000	64.000	16.000	148.000

Kāds, Jūsaprāt, ir Latvijas dabas stāvoklis kopumā?

Novērtējiet kādas, Jūsaprāt, ir cilvēka un dabas attiecības		ļoti slikts	slikts	apmierinošs	labs	izcils	Kopā	
atkarīgs	%	0.095 %	0.666 %	5.709 %	6.089 %	1.522 %	14.082 %	
	Skaitis	1.000	32.000	166.000	196.000	28.000	423.000	
ļoti atkarīgs	%	0.095 %	3.045 %	15.794 %	18.649 %	2.664 %	40.247 %	
	Skaitis	8.000	86.000	206.000	140.000	18.000	458.000	
Kopā	%	0.761 %	8.183 %	19.600 %	13.321 %	1.713 %	43.578 %	
	Skaitis	13.000	128.000	441.000	405.000	64.000	1051.000	
		%	1.237 %	12.179 %	41.960 %	38.535 %	6.089 %	100.000 %

Chi-Squared Tests	alue	V f	d	p ³
X ²	04.407	6	1	<.001

No 43,6 % respondentiem, kuri uzskata, ka cilvēks ir pilnībā atkarīgs no dabas, 8,2 % vērtē Latvijas dabas stāvokli kopumā kā ļoti sliktu, bet tikai 1,7 % — kā izcilu. Savukārt, no tiem respondentiem, kuri uzskata, ka cilvēks nav atkarīgs no dabas, 2,7 % uzskata, ka Latvijas dabas stāvoklis ir izcils. Tas norāda uz tendenci: jo mazāka saikne attiecībās ar dabu, jo biežāks uzskats, ka ar dabu viss ir kārtībā.

Aplūkojot kopā jautājumus par viedokli par Latvijas dabas stāvokli kopumā un respondentu zināšanām par dabu kopumā, 6,5 % no tiem, kas novērtēja dabas stāvokli kā sliktu, zināšanas vērtē kā labas. Tie respondenti, kas dabas stāvokli vērtē kā apmierinošu, arī savas zināšanas visvairāk (no tiem 19,4 %) vērtē kā viduvējas, bet tie, kas dabas stāvokli vērtē kā labu, arī savas zināšanās (no tiem 20,1 %) vērtē kā labas (sk. tabulu Nr. 2).

Tabula 2

³ p — ja mazāks par 0.001 ir cieša sakarība

Kāds, Jūsaprāt, ir Latvijas dabas stāvoklis kopumā?		Zināšanas par dabu kopumā					Kopā
		ļoti sliktas	sliktas	viduvējas	labas	ļoti labas	
ļoti slikti	Skaitis	0.000	1.000	3.000	5.000	4.000	13.000
	%	0.000 %	0.095 %	0.285 %	0.476 %	0.381 %	1.237 %
slikti	Skaitis	0.000	6.000	39.000	68.000	15.000	128.000
	%	0.000 %	0.571 %	3.711 %	6.470 %	1.427 %	12.179 %
apmierinošs	Skaitis	4.000	16.000	204.000	174.000	43.000	441.000
	%	0.381 %	1.522 %	19.410 %	16.556 %	4.091 %	41.960 %
labs	Skaitis	1.000	5.000	129.000	218.000	52.000	405.000
	%	0.095 %	0.476 %	12.274 %	20.742 %	4.948 %	38.535 %
izcils	Skaitis	0.000	0.000	7.000	30.000	27.000	64.000
	%	0.000 %	0.000 %	0.666 %	2.854 %	2.569 %	6.089 %
Kopā	Skaitis	5.000	28.000	382.000	495.000	141.000	1051.000
	%	0.476 %	2.664 %	36.346 %	47.098 %	13.416 %	100.000 %

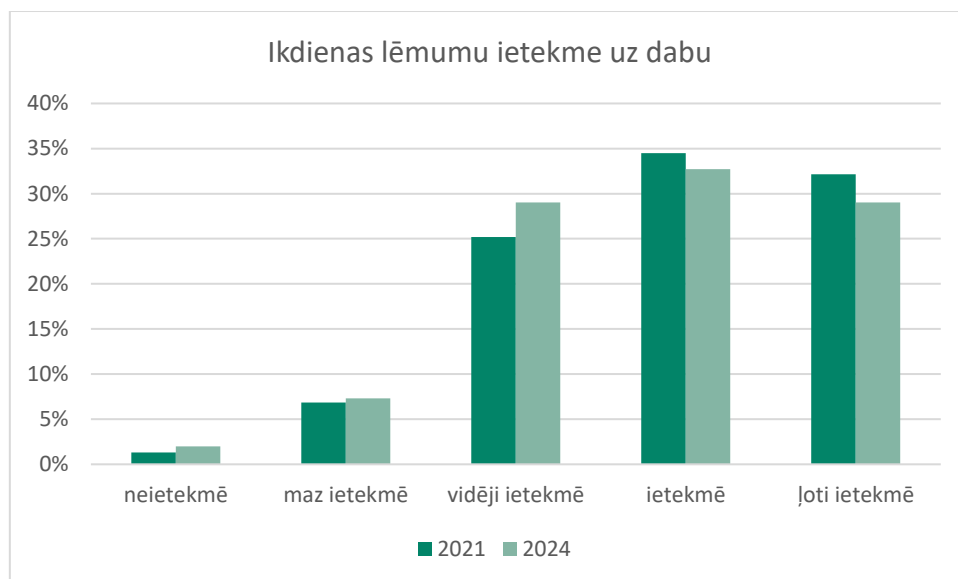
<i>Chi-Squared Tests</i>	Value	df	p
X ²	97.838	16	< .001

Rezultāti neuzrādīja statistisku atšķirību par viedokli par Latvijas dabas stāvokli kopumā starp iedzīvotājiem, kuri dzīvo īpaši aizsargājamā dabas teritorijā un tiem, kuri dzīvo ārpus.

4. Ikdienas lēmumu ietekme uz dabu

Par cilvēka un dabas attiecībām, cilvēka ietekmi uz dabu ir salīdzinoši liela viedokļu vienprātība. Aptuveni trešā daļa respondentu (29 %) uzskata, ka viņu ikdienas lēmumi un izvēles ļoti krasi ietekmē dabu, nedaudz lielāka daļa (32,7 %) uzskata, ka ietekmē. 29,2 % respondentu uzskata, ka ietekmē “daļēji” (par 3,8 % vairāk kā 2021. g.), bet 7,3 % norāda mazu ietekmi. Savukārt, 2 % respondentu uzskata, ka viņu ikdienas lēmumi un izvēles

neietekmē dabu (Attēls 7). Mediānas vērtība ir “4” (“ietekmē”). Starp respondentiem, kuri atbildēja, ka ikdienas lēmumi dabu ietekmē maz vai neietekmē (kopā 97 respondenti) visvairāk bija vecuma grupās 36-45 un 66-75 (abās 1,9 %), un savas zināšanas par norisēm dabā un galvenajām cēloņsakarībām vērtē kā viduvējas (2,85 %). Būtiski atšķirīgas tendences starp respondentiem, kuri dzīvo dzīvoklī vai viensētā šajā jautājumā nav.

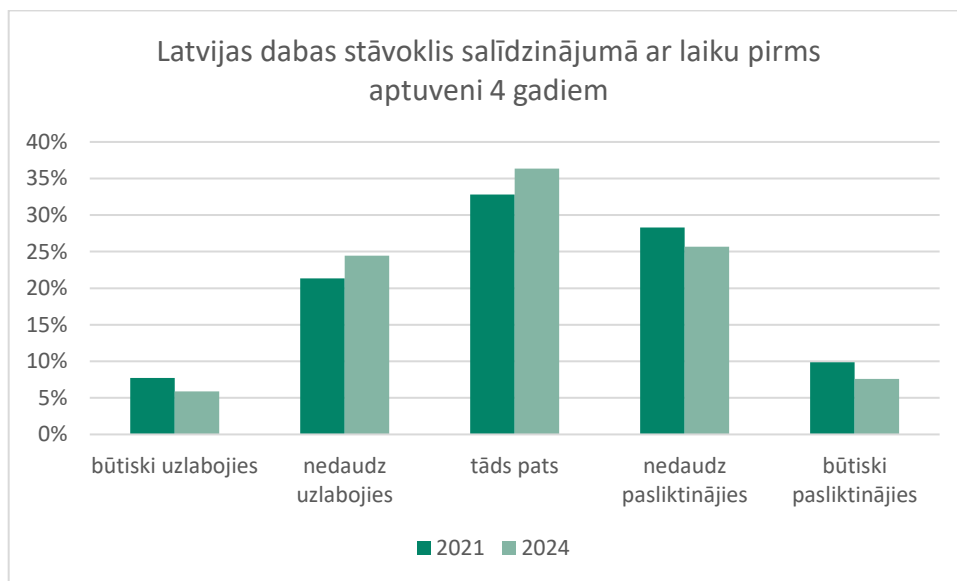

Attēls 7

5. Izmaiņu dabā novērtējums

Respondenti vērtēja **Latvijas dabas stāvokli salīdzinājumā ar situāciju pirms aptuveni četriem gadiem**. Nedaudz vairāk kā trešā daļa (36,4 %) respondentu vērtē, ka dabas stāvoklis ir tāds pats, kā pirms aptuveni četriem gadiem. 31,4 %, uzskata, ka tas ir uzlabojies (“būtiski uzlabojies” — 5,9 %, “nedaudz uzlabojies” — 24,5 %). 33,3 % respondentu vērtē, ka dabas stāvoklis ir pasliktinājies (“nedaudz pasliktinājies” — 25,7 %, “būtiski pasliktinājies” — 7,6 %). Mediānas vērtība ir “3” (“nav mainījies”). Salīdzinot ar 2021. gada datiem, palielinājies to respondentu skaits, kuri uzskata, ka Latvijas dabas stāvoklis salīdzinājumā ar situāciju pirms aptuveni četriem gadiem ir tāds pats vai uzlabojies (Attēls 8).

Attēls 8

Apskatot šī jautājuma rezultātus kopainā ar respondentu izpratni par cilvēka un dabas attiecībām, statistiski var redzēt ciešu sakarību (skatīt 3.tabulu zemāk). No 61,7 % respondentu, kuri uzskata, ka ikdienas izvēles ietekmē vai ļoti ietekmē dabu, 21,1 % vērtē, ka dabas stāvoklis Latvijā ir tāds pats salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem, 18 % — nedaudz pasliktinājies. No 9,2 % respondentu, kuri uzskata, ka ikdienas izvēles neietekmē vai maz ietekmē dabu, 3,7 % vērtē, ka dabas stāvoklis Latvijā ir tāds pats salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem, 2,1 % — nedaudz uzlabojies.

Tabula 3

Salīdzinot ar laiku pirms aptuveni četriem gadiem, dabas stāvoklis Latvijā ir:

Ikdienas izvēļu ietekme uz dabu		Salīdzinot ar laiku pirms aptuveni četriem gadiem, dabas stāvoklis Latvijā ir:					Kopā
		būtiski pasliktinājies	nedaudz pasliktinājies	tāds pats	nedaudz uzlabojies	būtiski uzlabojies	
neietekmē	Skaitis	2.000	4.000	6.000	2.000	7.000	21.000
	%	0.190 %	0.381 %	0.571 %	0.190 %	0.666 %	1.998 %
maz ietekmē	Skaitis	4.000	8.000	33.000	24.000	7.000	76.000
	%	0.381 %	0.761 %	3.140 %	2.284 %	0.666 %	7.231 %
vidēji ietekmē	Skaitis	9.000	69.000	122.000	86.000	19.000	305.000
	%	0.856 %	6.565 %	11.608 %	8.183 %	1.808 %	29.020 %
ietekmē	Skaitis	21.000	98.000	130.000	80.000	15.000	344.000

Salīdzinot ar laiku pirms aptuveni četriem gadiem, dabas stāvoklis Latvijā ir:

Ikdienas izvēļu ietekme uz dabu		būtiski pasliktinājies	nedaudz pasliktinājies	tāds pats	nedaudz uzlabojies	būtiski uzlabojies	Kopā
	%	1.998 %	9.324 %	12.369 %	7.612 %	1.427 %	32.731 %
Īoti ietekmē	Skaitis	44.000	91.000	91.000	65.000	14.000	305.000
	%	4.186 %	8.658 %	8.658 %	6.185 %	1.332 %	29.020 %
	Skaitis	80.000	270.000	382.000	257.000	62.000	1051.000
Kopā	%	7.612 %	25.690 %	36.346 %	24.453 %	5.899 %	100.000 %

Chi-Square d Tests	Value	df	p
X ²	83.831	16	< .001

6. Kas visvairāk satrauc Latvijas dabā un kas to ietekmē?

Par to, kas visvairāk satrauc Latvijas dabā un kas to ietekmē, atbildes bija jāsniedz brīvā teksta formātā. No visiem 1051 respondentiem uz šo jautājumu atbildēja 83,1 %. Sniegto atbilžu skaits un daudzveidība apliecina, ka Latvijas iedzīvotājiem rūp norises dabā un tās stāvoklis. Galvenās tēmas, kas satrauc cilvēkus Latvijas dabā, grupētas un sakārtotas skaitliskā secībā:

1. Mežu izciršana: bieži minēta problēma. Cilvēki bieži pauž satraukumu par pārāk intensīvu mežu izciršanu, īpaši kailcirtēm, to sekām uz dzīvotnēm un ainavu degradāciju, ekosistēmas bojāšanu. Daudzi respondenti min valsts atbildību un nepietiekamu aizsardzību pret nozares spiedienu. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Dabīgo veco mežu izciršana;*
- *LVM un VMD sliktā pārvaldība pār Latvijas tautas mežiem;*
- *Dabas izpostīšana un lielu zemju platību, arī mežu izciršana vēja elektrostaciju plānotajai būvei;*
- *Bioloģiski vērtīgo mežu izciršana;*
- *Lēmumi atļaut izzāgēt ļoti mazus kokus — tas ir negatīvi.*

2. Vides piesārņojums un sadzīves atkritumi dabā — ietver sadzīves atkritumu izgāšanu dabā, rūpniecisko piesārņojumu, ķīmisko piesārņojumu, sadzīves atkritumu nešķirošanu. Daudz minēts ūdens piesārņojums (ezeri, upes, Baltijas jūra), problēma ar

notekūdeņiem un ķīmikālijām, plastmasas pārmērīga lietošana un mikroplastmasas piesārņojums, gaisa sliktā kvalitāte, it īpaši pilsētās. Tiek minēta arī valsts kontroles trūkums. Mazāk pieminēts, bet respondenti satraucas arī par autotransporta intensitāti un dzīvnieku mirstību uz autoceļiem, CO₂ izmešiem. Minēta Nacionālo bruņoto spēku atkritumu atstāšana dabā un dabas noplicināšana. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Jo lielāki, varenāki, bagātāki esam un neatkarīgāki, jo lielāki cūkas. Jūra ir pārvērsta par izgāztuvi;*
- *Visvairāk uztrauc Baltijas jūra un Latvijas meži, kuri bieži vien ir pilni ar atkritumiem;*
- *Mikroplastmasa un CO₂ izmeši no dabasgāzes un citu naftas produktu patēriņa;*
- *NBS treniņi un munīcija;*
- *Piesārņojums, īpaši gaisa piesārņojums Rīgā, cilvēku slinkums izmest šķirojamus atkritumus tiem paredzētajos konteineros;*
- *Atkritumu, ķīmiskās vielas, kas nonāk dabā, arī būvgruži un to ietekme, kā arī iedzīvotāju nevēlēšanās piepūlēties;*
- *Nesakārtotā notekūdeņu aprīte;*
- *Neatrtītie lielo pilsētu notekūdeņi, kuri piesārņo lielās upes un tad piesārņojums nonāk Baltijas jūrā.*

3. Bioloģiskās daudzveidības zudums — minēts, ka reti augi un dzīvnieki izzūd, netiek kontrolēts populāciju pieaugums, izplatās invazīvās sugas. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Putnu izzušana, pļavu samazinājums, veco un dažādu koku mežu samazinājums;*
- *Zālāju izzušana, purvu nosusināšana, mežu izciršana. Tāpat dabisko dzīvotņu platību samazināšanās un sugu apdraudētība;*
- *Invazīvo sugu izplatība, it īpaši latvānis un Spānijas kailgliemezis; bezīpašnieka vai nenoteiktas piederības īpašumu neapsaimniekošana, kas samazina motivāciju apkārtējiem īpašniekiem rūpēties par savu īpašumu;*
- *Atsevišķu meža dzīvnieku, arī putnu populācijas nekontrolēts pieaugums.*

4. Klimata pārmaiņas — neprognozējamāka sezonu mainība, netipiski un neparedzami laikapstākļi, sausums, plūdi, citas dabas stihijas; globālas problēmas, kas ietekmē arī Latvijas dabu. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Latvijas daba jau piedzīvo klimata pārmaiņu sekas — augstākas temperatūras, mainīgākus nokrišņu modeļus un garākus sausuma periodus;*
- *Pasaules globālās dabas problēmas (globālā sasilšana, klimata izmaiņas, dabas stihijas utt.);*
- *Klimata pārmaiņu veicinātas slimības un invazīvās sugas.*

5. Infrastruktūra un apbūve dabas teritorijās — atbildēs minētas apbūvētas dabas teritorijas, tādejādi bojājot ainavas dabisko izskatu vai samazinot dabiskās teritorijas. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Vidzemes jūrmalas kāpu apbūve;*
- *Nepamatota būvēšana jūras, ezeru un upju krastos;*
- *Jaunu ceļu izbūve meža apsaimniekošanai;*
- *Gatavība būvēt dabai kaitīgos vēja parkus; saules paneļi, kad nolietosies; elektroauto akumulatori, kad nolietosies (..);*
- *Jaunu ciematu būvēšana un izveidošana meža masīvos.*

6. Lauksaimniecības negatīvā ietekme un ķīmikāliju lietojums — intensīvā lauksaimniecība, pesticīdi, mēslojums, augsnes un ūdens piesārņošana, monokultūru

paplašināšana (piemēram, rapšu vai graudaugu lauki), zemnieku īstenota neatbildīga zemes apsaimniekošana vai peļņas prioritizēšana pār dabu. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Pesticīdu kaitējums apputeksnētājiem;*
- *Latvijas daba mainās — paliek mazāk kukaiņu un putnu, īpaši laukos, kur tos bieži iztraucē pesticīdi un lauksaimniecība;*
- *Daudzveidības mazināšanās, monokultūru platību apmēra palielināšanās, it sevišķi Zemgalē. Lauksaimniecības mēslojuma ieplūšana upēs, ezeros un dīķos;*
- *Konvencionālā lauksaimniecība un lopkopība, kas mazina dabas daudzveidību;*
- *Iekoptu lauksaimniecības zemju izniekošana, izvietojot saules parkus vai kādas komerciālas izklaides (piemēram privātie zoodārzi, paintbola parki u.tml.). Šīs funkcijas būtu izvietojamas degradētās teritorijās;*
- *Intensīvā lauksaimniecība un "zaļā" enerģētika — sabojā gruntsūdeņus, iznīcina augsnes struktūru un samazina bioloģisko daudzveidību.*

7. Cilvēku bezatbildīga rīcība — tiek izteikta kritika par sabiedrības vienaldzību, nemācēšanu saudzēt dabu, likumu ignorēšanu, vides necienīšanu, neizglītību un "nekā neredzēšanu". Kopumā "bezatbildība" ir vērsta gan pret sabiedrību, gan pret valsts iestādēm un politiķiem. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Cilvēku nezināšana par to, kā dabas daudzveidību nosargāt un vairo;*
- *Cilvēki neciena un nerespektē dabu, nemāk uzvesties mežos;*
- *Nepietiekošs valsts atbalsts dabas aizsardzībai;*
- *Uztrauc mūdži, kas sevi uzdod par "zaļajiem", bet neko no dabas nejēdz. Dīvāna zaļie;*
- *Apmeklētāju piesārņojums (sabiedrība);*
- *Cilvēku bailes atklāt atrastās dabas vērtības, jo domā ka uzreiz uzliks dabas liegumu un ierobežojumus;*
- *Cilvēku vienaldzība, pašvaldību neaktivitāte un vēja parki;*
- *Cilvēku neizglītība;*
- *Divkosīgi cilvēki — iestājas par dabu, bet lieto daudz ātras ne-zaļas preces un transportu.*

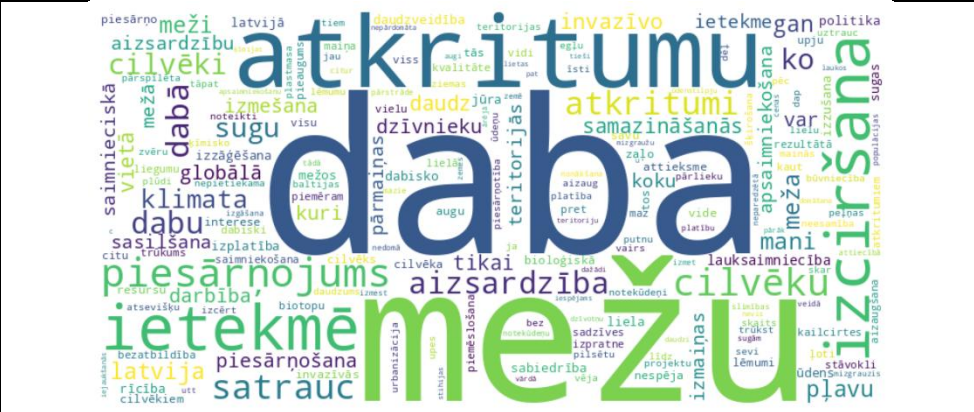

Rezumējot, kā visbiežāk ietekmējošie faktori tiek minēti cilvēku bezatbildība, valsts un pašvaldību iestāžu, arī NVO neefektīva darbība vai bezdarbība dabas aizsardzības jautājumos, vāja infrastruktūra (tai skaitā digitālā), globālo tendenču ietekme, vāja plānošana un uzraudzība, pārprasta vai neefektīva Eiropas Savienības politika, kā arī tirgus spiediens. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Iracionāli histēriskas, neskaidri finansētas vides organizācijas, ieviešot neizprotamus "dabas aizsardzības" pasākumus;*
- *Zaļmaldināšana un zaļo organizāciju pārmērīgā ietekme un lobījs — bez zinātniskā pamatojuma pieņemti lēmumi, kas ietekmē Latvijas iedzīvotājus;*
- *Nejēdzīga vēja enerģijas staciju attīstības virzīšana;*
- *Satrauc jaunas radikālas tendences bez praktiska seguma, nepārdomātas alternatīvas saimniekošanas jomā;*
- *Zaļmaldināšana;*

- Trūkst ilgspējas plānu un politikas, lai saglabātu dabu.

Analizējot augstāk minētās atbildes kopainā ar viedokli “kāds, Jūsuprāt, ir Latvijas dabas stāvoklis kopumā” (sk. Tabulu Nr. 2), mežu pārmērīga izciršana ir vienlīdz svarīga visās grupās, izņemot grupu, kurā Latvijas dabas stāvoklis ir vērtēts kā izcils. Savukārt atkritumu problēma vairāk satrauc tās grupas, kas domā, ka Latvijas dabas stāvoklis ir “apmierinošs”, “labs” vai “izcils”.

Tabula 4

<p>Kāds, Jūsuprāt, ir Latvijas dabas stāvoklis kopumā</p>	<p>Kas Jūs visvairāk satrauc Latvijas dabā un kas to ietekmē?</p>
<p>Izcils (tā uzskata 6 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 80 % jeb 51 respondents).</p>	
<p>Labs (tā uzskata 38,5 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 74 % jeb 300 respondenti).</p>	
<p>Apmierinošs (tā uzskata 42 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 88 % jeb 390 respondenti).</p>	

<p>Slikts (tā uzskata 12,2 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 95 % jeb 121 respondents).</p>	
<p>Ļoti slikts (tā uzskata 1,2 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 85 % jeb 11 respondenti).</p>	

Tendences ir līdzīgas starp iedzīvotājiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un ārpus tām.

7. Pēdējo gadu nozīmīgākie dabas aizsardzības panākumi Latvijā iedzīvotāju vērtējumā

Atbildot par pēdējo gadu nozīmīgākajiem dabas aizsardzības panākumiem Latvijā, viedoklis bija jāsniedz brīvā teksta formātā. Lielākā respondentu daļa varēja minēt kādu, viņuprāt, nozīmīgu panākumu. No 1051 respondentiem uz šo jautājumu atbildējuši 66,7 %, nosaucot kādu konkrētu pasākumu (Attēls 9). Galvenās tēmas, kas iedzīvotāju skatījumā uzskatāmas par pēdējo gadu nozīmīgākajiem dabas aizsardzības panākumiem Latvijā, grupētas un sakārtotas skaitliskā secībā pēc to minēšanas biežuma aiz kopējā attēla.

Attēls 9

1. Sadzīves atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanās un depozīta sistēma, mazinot piesārņojumu dabā. Respondenti pauž lielu atbalstu pudeļu depozīta sistēmas ieviešanai, uzlabotu šķirošanas iespēju pieejamību un novēro sabiedrības paradumu maiņu. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Atkritumu šķirošanas attīstība un komposta konteineru ieviešana;*
- *Audumu nodošanas kastes ieviešana, kaut gan arī tas nav perfekts, jo sabojātu audumu tāpat jāmet ārā;*
- *Depozīta sistēmas ieviešana, kas būtiski samazina atkritumu skaitu dabā;*

2. Dabas apsaimniekošanas un vides politikas un likumdošanas uzlabojumi: tiek pozitīvi minēts Satversmes tiesas spriedums, kas atzina dabu par vērtību (aizliegums cirst mazā diametra kokus), kas jāaizsargā, lūšu medību aizliegums, kažokzvēru audzēšanas aizliegums, dabas skaitīšana, aizsargājamo teritoriju paplašināšana. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Bioloģisko plāvu atbalsts;*
- *Dabas skaitīšanas pabeigšana un Satversmes tiesas spriedums par koku ciršanu;*
- *ES finansēti projekti, kas ļauj veikt pasākumus dabas saglabāšanai un aizsardzībai, kas nebūtu iespējami valsts finansējuma trūkuma dēļ;*
- *Latvija ir palielinājusi savu ieguldījumu Natura 2000 tīklā, kas ir lielākais aizsargājamo teritoriju tīkls Eiropā;*
- *Nozīmīgākais panākums ir dabas taku un aizsargājamo teritoriju izveide un uzturēšana;*
- *Dabas tūrisma ētikas kodeksa izstrāde;*
- *Satversmes tiesas spriedums pret mežu izciršanu;*
- *Skultes gāzes termināļa būvniecības novēršana;*
- *Vairāk atjaunojamo enerģijas resursu izmantošana un energoefektīvu metožu pielietošana, ieviešana arī māju būvniecībā.*

3. Sugu un dzīvotņu aizsardzība: respondenti izceļ aizsardzību konkrētām sugām vai biotopiem, piemēram, putniem, ziedošiem augiem vai mitrājiem. Uzsvērta arī upju attīrīšanas iniciatīvas, zivju ceļu atjaunošana, dambju nojaukšana, kas veicina ūdeņu dzīvotspējas atjaunošanu. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Palieņu pļavu atjaunošana;*
- *Pļavu atjaunošana, bioloģisko saimniekošanas metožu pieaugums;*
- *Pasākumi, kas veikti, lai atjaunotu un aizsargātu Rīgas jūras līča piekrastes ekosistēmas. Kā arī mežu un mitrāju aizsardzības iniciatīvu paplašināšana;*
- *Sākts domāt par ūdensteču eutrofikācijas mazināšanos. Aizsargjoslu apsaimniekošana;*
- *Melnās cielavas (red.?) (dabas lieguma) paplašināšana un jaunu aizsargājamo teritoriju izveidošana;*
- *Dabisko pļavu izveidošana Rīgā;*
- *Sāk pilsētās sēt pļavas — apsveicami;*
- *Mazo HES nojaukšana un upju ceļu atbrīvošana;*
- *Aizliegums medīt lūšus;*
- *Cīņa ar invazīvajām sugām;*
- *Mobilie ganāmpulki;*
- *Mitrāju atjaunošanas projekti;*
- *Tiekšanās pēc ūdeņu attīrīšanas un to analīze — meklējot kādas problēmas ūdens sastāvā. Daudzu sugu izpēte un to aizsargāšana, viņu patstāvīgo mājvietu uzturēšana un uzlabošana;*
- *Ilggadīgo zālāju saglabāšanas, mitrāju izveidošanas un zaļo joslu izveides atbalsts LAD klientiem.*

4. Sabiedrības izglītošanas un iesaistes aktivitātes: tiek novērtētas sabiedriskās iniciatīvas kā Lielā talka, izglītojošie pasākumi skolās, medijos (t.sk. soc. medijos), sabiedrības iesaistīšana diskusijās, dažādas kampaņas, brīvprātīgais darbs, kas veicina izpratni par dabu. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Cilvēku attieksme. Atkritumu šķirošana. Skolēnu izglītošana šajā jomā. Vide ir būtiski tīrāka. Viss sākas ar bērniem, ģimeni;*
- *Gadskārtējās talkas, semināri par dabas aizsardzību;*
- *Iedzīvotāju apmācība par dabas aizsardzību, svarīgumu;*
- *Talkas, daļas iedzīvotāju attieksmes maiņa pret dabu, pilsētas pļavas, koku, košumkrūmu stādīšana pilsētās;*
- *Izpratnes veidošana par nemēslošanu mežos un dabā kopumā;*
- *Projektu izstrādes, sabiedrības izglītošana, lai aktualizētu samilzušās problēmas un pievērstu lielāku uzmanību tām;*
- *Skolu jaunatnes izglītošana;*
- *Kampaņas, akcijas, kas veicina domāt, pievērsties dabas aizsardzības jautājumiem. Dažādu fondu un biedrību mobilizācija, to aktivitātes;*

- *Nozīmīgākais manuprāt dabas aizsardzības panākums Latvijā ir sabiedrības līdzdalība dabas aizsardzības jautājumos. Ievērojami palielinājusies, veicinot dabas rezervātu izveidi un atbalstot iniciatīvas pret mežu izciršanu;*
- *Man personīgi ļoti patīk, ka bērni no skolas brauc palīdzēt stādīt mežus. Nezinu, kas tieši to organizē, bet tas ļauj bērniem vairāk izprast dabu;*
- *Vides SOS mobilās lietotnes izveide.*

Tika minēti arī viedokļi par **CO₂ izmešu ierobežošanas centieniem**:

- *Domāšana par izplūdes gāzes samazināšanu;*
- *Automašīnu izmešu samazināšana.*

Šajā jautājumā tika minēti arī negatīvi faktori, vai arī tās, ka novērots fenomens - mēģinot darīt kādu labu darbu, tas negatīvi ietekmē kādu citu faktoru. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Tāda nav — DAP nodarbojas ar punktveida mazefektīviem pasākumiem un nepievēršas lauksaimniecības politikas izstrādei. Līdz ar to no laukiem pazūd vietējie iedzīvotāji, kas dzīvoja saskaņā ar dabu. Tā vietā nāk lielražošana, kas noplicina augsni, iznīcina bioloģisko daudzveidību, izrok purvus, saindē gan augsni, gan pazemes ūdeņus;*
- *Palielinājies ērgļu skaits un strauji samazinājies melno stārķu un medņu skaits (diemžēl pozitīvu piemēru nav). Ar tā saucamo ūdeņu aizsargjoslu likumu tiek aizlaistas postā mazās upes, strauti;*
- *Cilvēku skaita samazināšanās, tehnoloģiju attīstība;*
- *Fakts, ka ar nesaprātīgu dabas aizsardzību daba nav sabojāta un Latvijā joprojām dzīvo cilvēki;*
- *Dramatizēšana, norādot, ka situācija ir sliktāka kā patiesībā;*
- *Esmu pamanījis dažus jaunus liegumus. Pārējais ir cilvēku mānīšana, piem., zaļā enerģija, kas nemaz nav zaļa, tā iznīcina ekosistēmu!*

8. Pēdējo gadu lielākā kļūda vai neizdošanās dabas aizsardzībā Latvijā iedzīvotāju vērtējumā

Atbildot par pēdējo gadu lielāko kļūdu vai neizdošanos dabas aizsardzībā Latvijā, viedoklis bija jāsniedz brīvā teksta formātā. No 1051 respondentiem uz šo jautājumu, nosaucot kādu konkrētu pasākumu, atbildējuši 66,3 % respondentu. Atbilžu izvērtējumā nav ņemtas vērā atbildes, ja respondenti atbildējuši, ka "nezina" vai "tādu nav" (tādu bija 12%). Tas, ko nozīmē kļūda vai neizdošanās šajā kontekstā, tika atstāts respondentu pašu brīvā ieskatā, ļaujot iekļaut gan neefektīvus, gan pretrunīgus, gan darbību imitējošus (pseido) pasākumus, arī ļaujot norādīt (vai nojaušot no konteksta) konkrētu adresātu.

1. Mežu izciršana dabai nozīmīgās teritorijās vai nepareiza to apsaimniekošana. Bieži tiek pieminēta pārmērīga vai nekontrolēta meža izciršana (līdzīgi kā jautājumā par satraucošo dabā), tostarp īpaši uzsvērta mežu ciršana arī aizsargājamās dabas teritorijās. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Visvairāk redzamais ir konflikts par mežu aizsardzību un apsaimniekošanu — redzam negatīvu attieksmi, neuzticību abās pusēs (dabas sektorā vs mežsaimniecības nozarē);*
- *Mega lielā kailcirte dabas sargu projektā;*
- *Koku ciršanas aizliegums upju aizsargjoslās. Mazās upēs ir pilnas ar kritālām;*
- *Lielākā kļūda, manuprāt, ir tas, ka Latvijā vēl joprojām pieļauj intensīvu mežu izciršanu, arī vecajos mežos, kas ir mājvieta daudzām retām sugām. Tā rezultātā tiek zaudētas vērtīgas dabas teritorijas, un bioloģiskā daudzveidība samazinās.*

2. Lielo zemes apsaimniekotāju lobiju interešu dominēšana un noplicinoša lauksaimniecības prakse. Lauksaimniecības un kokrūpniecības lobiju lielā ietekme, konflikts starp zemnieku saimniecībām un dabas aizsardzības organizācijām, nepietiekama sabiedrības sapratne par vides jautājumiem lauku teritoriju apsaimniekošanā. Ja par dabas aizsardzību maksā mazāk, tad šādu praksi var neizvēlēties (beztatbildība). Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Pārmērīga minerālmēslu lietošana, līdz ar to zeme neatjaunojas, bet tiek noplicināta;*
- *Laukmales gar grāvjiem, kur nedrīkst lietot AAL un minerālmēslus;*
- *Eiropas "zaļais kurss" lauksaimniecībā;*
- *Lauksaimniecības politikas trūkums, kas lielāko daļu Latvijas zemes pakļauj nesaudzīgai un neatgriezeniskai degradācijai (lauksaimniecība, mežsaimniecība, purvu resursi, ūdens resursi, pazemes ūdens resursi);*
- *Lielo lauksaimniecības uzņēmumu lobījs;*
- *Lauksaimnieku praktizētā miglošana un indēšana uz zemniecībā izmantotām platībām.*

3. Dabas aizsardzības politikas vājums, politiskās gribas trūkums un institūciju neizteiksmīgā loma. Daudzi respondenti uzskata, ka politiskā griba un īstenošana ir vāja vai pat pretēja dabas aizsardzības mērķiem. Konkrēti minēti politiķi vai iestādes, piemēram, Zemkopības ministrija, Klimata un Enerģētikas ministrijas izveide kā problemātiska, valdība, kas tiek vainota par neveiksmēm. Minēta ar zinātnieku pētījumu ignorēšana. Trūkst līdzsvarotu risinājumu vai kompensāciju medniekiem un zemju īpašniekiem. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Nespēja mainīt esošo dabas aizsardzības sistēmu uz mērķētāku un dinamiskāku;*
- *Cilvēku maldināšana, ka Latvijā ir dabas aizsardzība. Bet tālāk par muldēšanu pie galda netiek. Ir visādi viltus eksperti, kas sakaitās Dabas aizsardzības pārvaldes sertificēti, bet tie pārdosies un atradīs attaisnojumu dabas iznīcināšanai (mežu izciršanai, uzāršanai vai apbūvēšanai);*
- *Uzlikt jaunus liegumus īpašumiem, bez saprātīgām kompensācijām. Kas līdzinās privātpersonu apzagšanai;*
- *Zaļais terors, kad paši nezin kur un kāpēc dodas? Nav pretim stabili un droši pētījumi uz kuriem atsaukties, lai pamatotu vienu vai otru lēmumu;*
- *Veidot arvien vairāk un vairāk liegumus, nepārskatot vecos liegumus. Vai vispār tas ir labi, ka vispār tos neapsaimnieko?*

- *Tas, ka Latvijā nespēj atrast kompromisu dabas aizsardzībai un saimnieciskajai darbībai. Pagaidām uzvar zaļo kustību aktivisti, jo tie skaļāk blāuj;*
- *Paļaušanās uz ārvalstu iestāžu un organizāciju kompetenci vietēja mēroga jautājumu risināšanā;*
- *KEM;*
- *ĪADT, it īpaši, ZBR administrāciju likvidēšana pēc 2008. gada krīzes. Daudzviet tas pilnībā iznīcināja labi iesāktas programmas un pasākumus dabas vērtību saglabāšanai, jo atgriezās no izglītošanas un sadarbības ar zemes īpašniekiem pie trulas sodīšanas prakses;*
- *VARAM nepārvirzīšana uz DARAM (Dabas aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju);*
- *Dabas skaitīšanas kvalitāte un sakarā ar to pieņemtie lēmumi par jaunām ĪADT.*

4. Vēja parku un saules parku veidošana un to ietekme uz dabu, elektroautomobiļu ieviešanas atbalstīšana Latvijas izpildījumā. Kritika par haotisku vēja parku izbūvi, īpaši mežu teritorijās. Norādes uz ietekmes uz vidi novērtējuma trūkumiem. Necaurredzama politika, trūkums dialogam ar sabiedrību. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Vēja ģeneratoru uzstādīšana mežu teritorijās;*
- *Veco mežu ciršana, vēja un saules enerģiju vietas;*
- *Plānotie vēja ģeneratoru parki Vidzemē;*
- *Modes viļņi — pirms n gadiem mazie HES, tagad vēlme vēja, saules enerģijas ražošanai arī ekonomiski neizdevīgās vietās, tām ir drauds tapt par bīstamo atkritumu un izbojātu ekosistēmu vietām;*
- *Mēģinājums popularizēt un ieviest elektroauto, novēlota vēju parku attīstības politika;*
- *Elektromobiļu afēra. Vides un ilgtspējības vārdā sabiedrībai tiek mēģināts uzspiest vienu no dabai nedraudzīgākajiem transporta līdzekļu veidiem;*
- *Absolūts stratēģijas trūkums, netālredzība, nespēja salāgot vides politiku ar saimniecisko darbību. Ministrijas bezdarbība politikas veidošanā, kas ir novedusi pie haotisku vēja staciju būvēšanas Latvijā. Vides izpētes katastrofāls trūkums;*
- *Daba ir pilnīgi neaizsargāta pret vēja elektrostaciju masveida būvniecību. Nav nekādu kontroles mehānismu to darbības laikā. Nav pietiekamu pētījumu šajā jomā. Nesakārtota likumdošana, normatīvo aktu normas ir novecojušas, jo VES izmēri ir auguši vai arī vispār nav nekāda regulējuma, normatīvie akti nenodrošina dabas aizsardzību pilnībā, tie tiek grozīti par labu komercsabiedrībām, bet ne dabas aizsardzības nolūkos;*
- *Nav izdevies atvirzīt vēja parku būvniecību no mežiem un citām bioloģiski vērtīgām vietām. Lielākā kļūda ir VARAM nespēja vai bezdarbība, lai VES parku būvniecību novirzītu uz Zemgales intensīvās lauksaimniecības teritorijām.*

5. Problēmas biotopu un aizsargājamo teritoriju vai bioloģiskā daudzveidības apsaimniekošanā. Nepareiza vai neprecīza aizsargājamo teritoriju noteikšana, nepietiekama apsaimniekošana, kas apdraud dabas vērtības, grūtības panākt biotopu aizsardzību,

neraugoties uz konkrētiem izpētes datiem. Nespēja kontrolēt invazīvās sugas, plēsēju savairošanās. Šeit iekļautas dažādas tematiski saistītās problēmas iedzīvotāju skatījumā, nevērtējot to reālo ietekmi uz dabu (apzinoties, ka daļa ir strīdīga, pretrunīga vai nepatiesa). Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Pārmērīga brūno lāču aizsardzība, pat neapsverot lidvāveru populācijas atjaunošanu;*
- *Tas, ka esam ļāvuši izplatīties latvāņiem, zeltslotiņām, Spānijas kailgliemežiem un astoņzobu mizgraužiem. Gan jau bija iespējams ātrāk apzināt to kaitējumu un sākt nopietnu apkarošanu;*
- *Plēsējputnu pārmērīga aizsardzība un savairošana, kā rezultātā samazinājušies ir tārtiņveidīgo un vistveidīgo putnu sugas (rubenis un mednis). Tāpat daļa aizsargājamo putnu iznīcina zivju saimniecības un zivju dīķus;*
- *Mizgraužu savairošanās un egļu mežu iznīcināšana Gaujas Nacionālā parkā — pierādījums dabas aizsardzības sistēmas kropļumam un kaitējumam;*
- *Apsaimniekošanas aizliegumi gar ūdenstecēm;*
- *Nekaunīgu un pat agresīvu gulbju bari, kuri Latvijā nebaidās no cilvēkiem — nepieciešama medību atjaunošana uz gulbjiem to postījumu vietās vismaz licenču veidā, mežacūkas pilsētās, pārmērīga briežu un stirnu savairošanās — dramatiski mežaudžu postījumu pieaugumi un pārmērīga kraukļu, stārķu un dzērvju savairošanās — mazo dzīvo radību, pat zaķu un sīko putnu iznīdēšanas pieaugums.*

6. Slikta sabiedriskā komunikācija un vāja sabiedrības izglītošana par dabas aizsardzību. Trūkst sabiedrības izglītošanas par dabas aizsardzības nozīmi, nespēja iesaistīt sabiedrību (nespēja pārliecināt sabiedrību par dabas aizsardzības svarīgumu, zema līdzdalība). Vienlaikus arī pretēji vērsti izglītības pasākumi (piemēram, neilgtspējīgas mežsaimniecības prakšu popularizēšana vai viltus dilemmu radīšana u.c.). Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Manuprāt, tiek nodota pārāk maza informācija iedzīvotājiem par dabas aizsardzību un jautājumiem, kas ar to saistīti;*
- *Neizdodas izglītēt cilvēkus, pašiem samazināt savus ražotos atkritumus;*
- *Nav sabiedrības vienota skatījuma par dabas aizsardzību, vismaz lielos vilcienos. Izveidojušās daudz sabiedriskās dabas aizsardzības organizācijas, kuras cenšas cīnīties pret mežistrādi, galīgi neiedziļinoties nozarē;*
- *Nav mērķtiecīgi iesaistīti zemju un mežu īpašnieki dialogā par dabas vērtību saglabāšanu;*
- *Dialoga veidošana starp meža īpašniekiem un sabiedrību;*
- *Dezinformācija. Jauni liegumi. Nepatiesi uzsvari rakstos par dabas tēmām;*
- *Nepietiekama iedzīvotāju izglītošana atkritumu apsaimniekošanas jautājumos;*
- *Joprojām ir par maz vispārēji izglītojošo programmu, kas sistemātiski izglītotu sabiedrību redzēt visas ekosistēmas sinerģiju, kurā nav cilvēks un daba, bet daba ar cilvēku;*
- *Dabas aizsardzības pārvaldes bezspēcība veikt savas funkcijas. Un pie šī visa tad vajadzēja pārorientēties uz informēšanu, lai sabiedrību motivētu iestāties par būtiskajiem dabas aizsardzības jautājumiem, kā arī labāk saprastu pienākumus un*

iespējas šos pienākumus izpildīt pret dabas aizsardzības jautājumiem, kas uz to attiecas.

7. Neatļautas vai dabu degradējošas būvniecības pieļaušana. Nekonrolēta apbūve notiek, neraugoties uz iedzīvotāju skaita samazināšanos, zemju pārveide par apbūves teritorijām rada spiedienu uz dabas teritorijām, lielo ceļu būvniecība un remontdarbi. Pieļauta korupcija apbūvei pieprasītās dabiskās teritorijās. Daži citāti vai to fragmenti no sniegtajām atbildēm:

- *Lieli remontdarbi, kas piesārņo gaisu;*
- *Būvniecība meža zemēs, plāvās u.tml. vietās;*
- *Ir bijušas situācijas, kad lielu infrastruktūras projektu īstenošana ir notikusi, neņemot vērā to ietekmi uz vidi, piemēram, ceļu būvniecība aizsargājamās teritorijās. Tas ir novedis pie ekosistēmu degradācijas un bioloģiskās daudzveidības zuduma;*
- *Nepārdomātu industriālu objektu būvniecība bez plašas sabiedrības apspriešanas.*

Aplūkojot šo jautājumā kopsakarībās ar viedokli par Latvijas dabas stāvokli kopumā (Tabula 5), visās kategorijās joprojām tiek uzsvērta dabas aizsardzības sistēma Latvijā kopumā, kā arī ilgtspējīgas dabas apsaimniekošanas vājās prasmes, resursu pārvaldība un sabiedrības izpratnes veidošana par dabas aizsardzību kopumā. Kā lielākās kļūdas vai neizdošanās tiek minētas arī vēja parku būvniecība un nepārdomātie elektroauto ieviešanas mēģinājumi.

Tabula 5

<p>Novērtējiet cik, Jūsaprāt, ir svarīgi rūpēties par dabu:</p>	<p>Kas, Jūsaprāt, ir pēdējo gadu lielākā kļūda vai neizdošanās dabas aizsardzībai Latvijā?</p>
<p>Ļoti svarīgi (tā uzskata 67,8 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 68 % jeb 487 respondents).</p>	

<p>Svarīgi (tā uzskata 27,7 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 62 % jeb 181 respondents).</p>	
<p>Vidēji svarīgi (tā uzskata 3,6 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 63,1 % jeb 24 respondenti).</p>	<p>Vārdu mākonis (izņemti bieži vārdi)</p>
<p>Mazsvarīgi (tā uzskata 0,8 % respondentu, no tiem komentārus sniedza 50 % jeb 4 respondenti).</p>	<p>Pārmērīga mežu izciršana</p>
<p>Nav svarīgi (tā uzskata 0,1 % respondentu, kas arī pauda viedokli šajā sadaļā).</p>	<p>Mežu izciršana</p>

Svarīgi uzsvērt, ka dažās tēmās sabiedrības viedoklis ir diametrāli pretējs — kādam, piemēram, lūšu medību aizliegums ir pozitīvs aizsardzības pasākums, citam negatīvs. Kāds novērtē informatīvās un izglītojošās kampaņas pozitīvi, kāds tās min pie sliktajiem piemēriem. Kas atspoguļo dažādu sabiedrības grupu uzskatu dažādību un cēloņsakarības, kas tālāk ietekmē gan individuālo rīcību vai noteiktu politiku veidošanu.

Salīdzinot atvērto jautājumu atbildes ar 2021. gada pētījuma rezultātiem, var secināt, ka jautājumā par to, kas visvairāk satrauc Latvijas dabā nemainīgi ir mežu izciršana, sadzīves atkritumu problēma un piesārņojums, klimata pārmaiņas, dabas aizsardzības pārvaldība un politiskie lēmumi, kā arī cilvēku attieksme. Daudz spilgtāk aktualizējusies tēma par apbūvi (galvenokārt, vēja parku ietekmē), kā arī lauksaimniecībā izmantotajām saimniekošanas metodēm. Lai arī ļoti bieži tiek izteikta kritika par to, kā valsts pārvalde īsteno dabas

aizsardzības pasākumus un lēmumu pieņemšanu, ļoti lielu atzinību ieguvis Satversmes tiesas pieņemtais lēmums — nepieļaut mazāka diametra koku ciršanu. Ļoti atzinīgi novērtēta depozītsistēmas ieviešana. Savukārt, pie pēdējo gadu lielākajām kļūdām, kas nav izdevušās dabas aizsardzībā Latvijā papildus jau 2021. gada galvenajām tēmām, klāt nākusi nesakcionēta apbūve piekrastes teritorijās, vēja un saules parku stihiskā attīstība un to ietekme uz dabu, elektroautomobiļu ieviešana un to ilgtspēja nākotnē.

II Zināšanas

1. Savu zināšanu par dabu pašvērtējums

Respondenti novērtēja savas zināšanas par Latvijas dabu un tajā notiekošajiem procesiem, vērtējot tās astoņās tēmās:

1. par dabu kopumā;
2. par norisēm dabā un galvenajām cēloņsakarībām;
3. par dzīvnieku sugām;
4. par augu sugām;
5. par invazīvām (svešzemju) augu sugām, kas ir agresīvi ienācēji Latvijas dabā;
6. par iespēju uzlabot zālājus ar pļavas augu sēklām (piedāvājums, maisījumu sastāvs);
7. par dabai draudzīgākām saimniekošanas metodēm, kas ir alternatīva dabu degradējošām metodēm mežsaimniecībā, lauksaimniecībā u.tml.;
8. par interneta vietnēm (piemēram, kur var dalīties par novērotajām dabas vērtībām, ziņot par novērotajiem pārkāpumiem dabā).

*2021.g. aptaujā nebija iekļauts 6. jautājums, par "par iespēju uzlabot zālājus ar pļavas augu sēklām".

Detalizēts aptaujas datu salīdzinājums starp 2021. gada un 2024. gada iedzīvotāju sniegtajām atbildēm pieejams 6.tabulā. Aplūkojot kopā visus pašvērtējumus par dabas zināšanām, respondenti tās vērtē kā labas vai viduvējas. Salīdzinot ar 2021. gada aptauju, zināšanas tiek vērtētas zemāk.

Kā **labas un ļoti labas zināšanas** respondenti 2024. gada aptaujā norāda zināšanas par dabu kopumā 60,5 % (ļoti labas 13,4 %, labas 47,1 %). Tas gan ir par 12,7 % zemāks vērtējums nekā 2021. gadā šajā pat grupā. Par norisēm dabā un galvenajām cēloņsakarībām ar labām un ļoti labām zināšanām pašvērtējumā ir 59,8 % respondentu (ļoti labas 13 %, labas 46,8 %). Tas gan arī ir par 13,5 % mazāk nekā 2021. gadā šajā kategorijā. Par dzīvnieku sugām ar labām un ļoti labām zināšanām pašvērtējumā ir 53,4 % (ļoti labas 9,3 %, labas 44,1 %).

Zināšanas par dabai draudzīgām saimniekošanas metodēm 43,4 % respondenti vērtē kā labas vai ļoti labas, kas ir par 16,4 % mazāk nekā 2021. gadā.

Kā sliktas un ļoti sliktas zināšanas iedzīvotāju pašvērtējumā ir par iespēju uzlabot zālājus ar pļavas augu sēklām 26,3 % (attiecīgi ļoti sliktas - 6 %, sliktas — 20,3 %, bet labas - tikai 2,8 %). Arī zināšanas par interneta vietnēm, kur var dalīties ar dažādiem novērojumiem, iedzīvotāju pašvērtējumā ir vājas — 23,2 % (ļoti sliktas - 5,2 %, sliktas — 18 %). Šajā sadaļā zināšanas pašvērtējumā ir par 17,4% sliktākas nekā 2021. un par invazīvām (svešzemju) augu sugām 22,5 % (ļoti sliktas 3,6 %, sliktas 18,8 %).

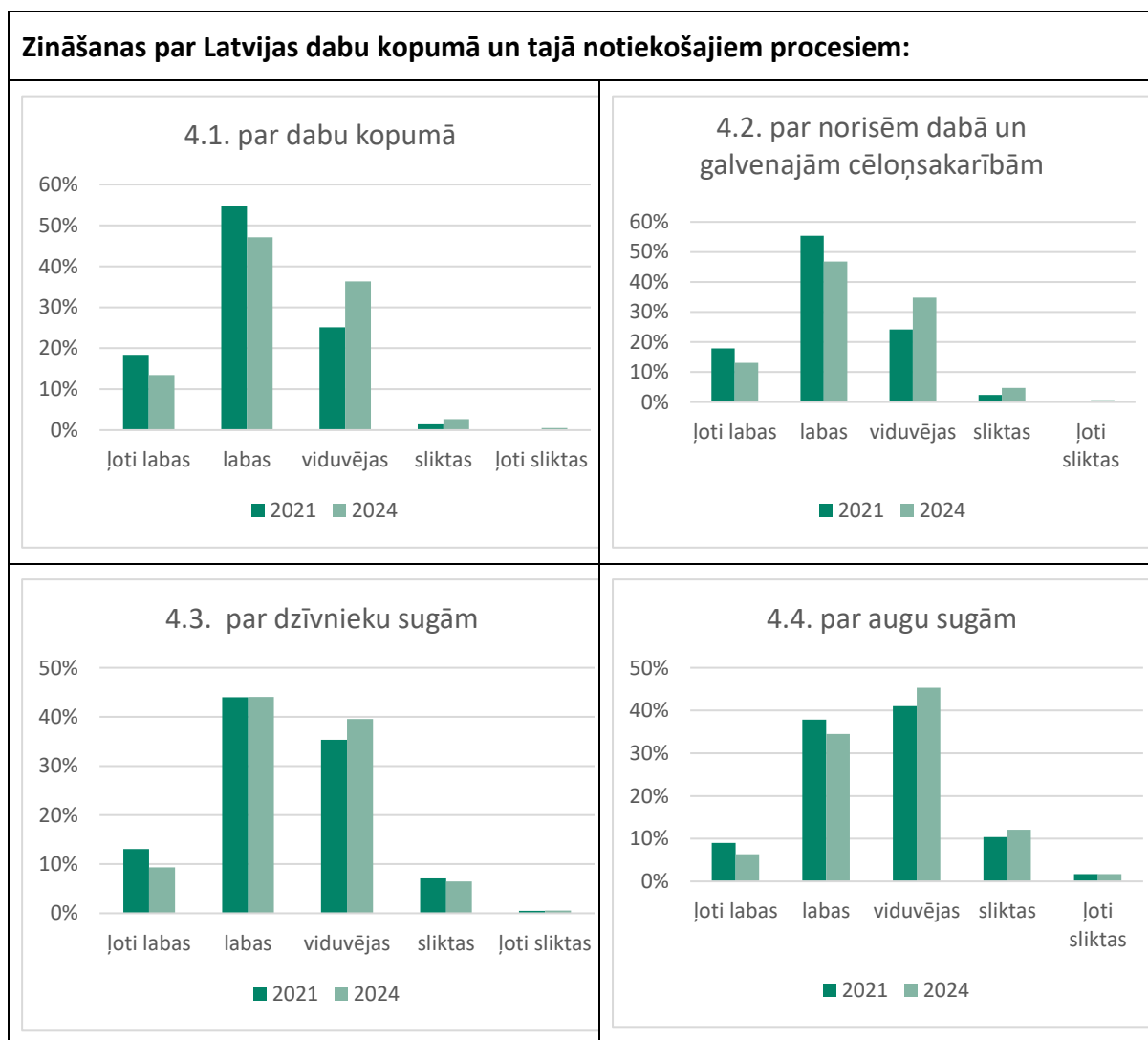
Sliktas vai ļoti sliktas zināšanas par invazīvajām sugām vairāk norādījuši respondenti vecuma grupā 16-25, kā arī tie, kas norādījuši pamata, vidējo vai nepabeigtu augstāko izglītības līmeni. Kopumā piektajai daļai respondentu ir ļoti sliktas vai sliktas zināšanas par interneta vietnēm par dabu, par līdzdarbošanos sabiedriskajā monitoringā. Par iespēju

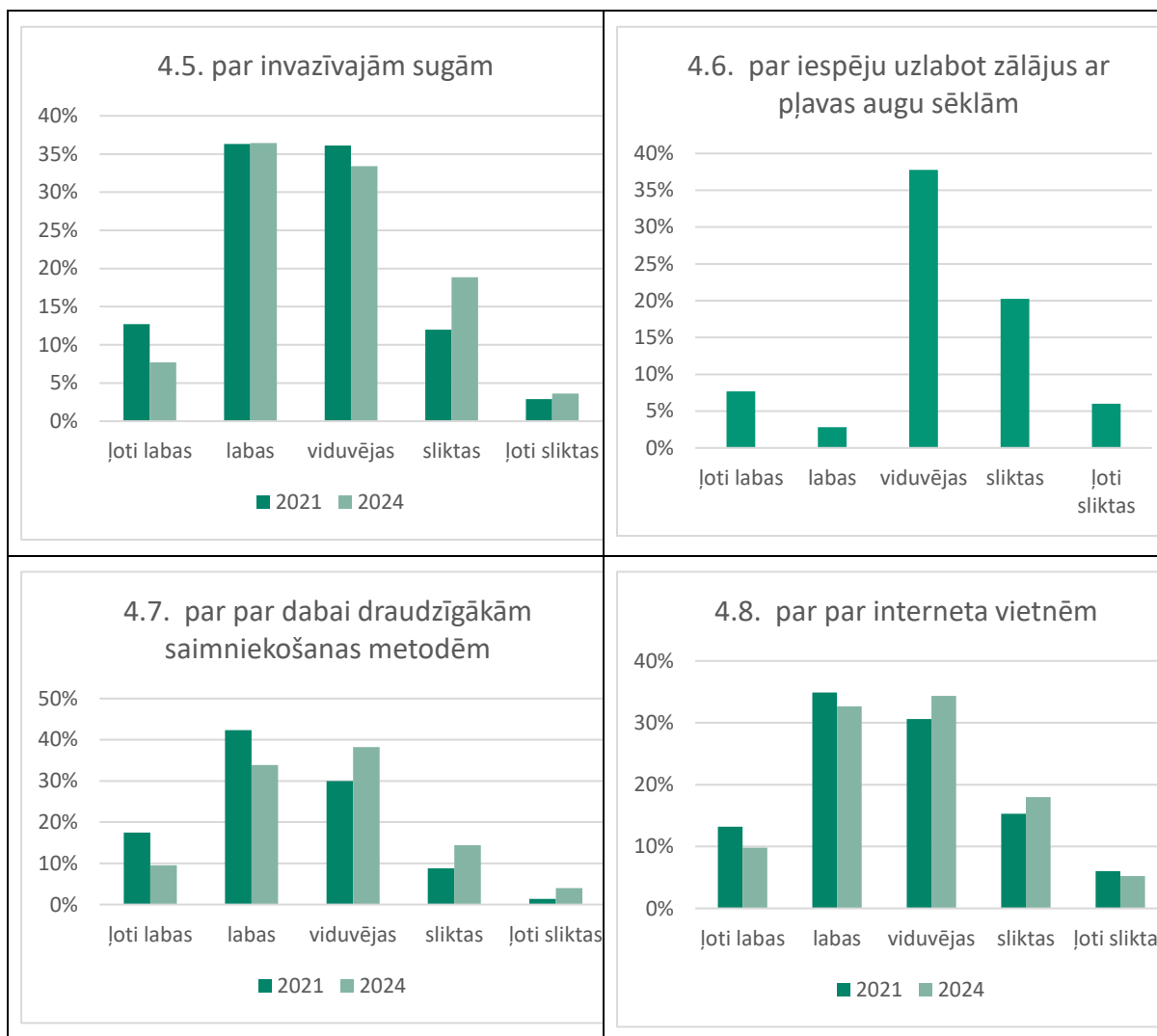

uzlabot zālājus ar pļavu augu sēklām zina vien 10,5 % respondentu (visvairāk respondentu, kuri dzīvo viensētās vai savrupmājās).

Statistiski nozīmīgi rezultāti ir, aplūkojot atbildes par zināšanām un mājokli. Tie respondenti, kas norādīja, ka dzīvo “viensētā” vai “savrupmājā”, uzrāda augstākas zināšanas par dabu kopumā, norisēm un cēloņsakarībām, augu un dzīvnieku sugām, invazīvajām augu sugām un dabai draudzīgākām saimniekošanas metodēm kā tie respondenti, kas norādījuši, ka dzīvo dzīvoklī daudzdzīvokļu mājā. Savukārt, zināšanas par interneta vietnēm, kur ziņot par dabas vērtībām vai pārkāpumiem, abās grupās ir līdzvērtīgas.

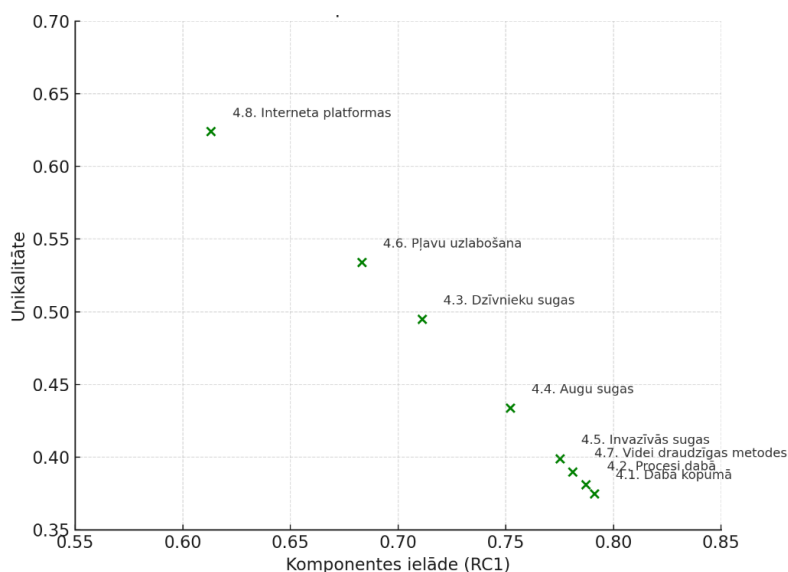
Tabula 6

Veicot faktoranalīzi⁴ (*metode, ko izmanto, lai atrastu kopīgas sakarības daudzos jautājumos vai mērījumos*), tika konstatēts, ka kopumā visi apgalvojumi atbilst komponentei zināšanās par vidi, bet apgalvojumam “zināšanas par interneta vietnēm (piemēram, kur var dalīties par novērotajām dabas vērtībām, ziņot par novērotajiem pārkāpumiem dabā)” ir vājāka saistība ar zināšanu komponenti un lielāku unikalitāti no kopējā faktora (faktoru karte (Attēls 10)). Tas var liecināt, ka šis jautājums dalēji mēra arī citu dimensiju (piemēram, respondentu digitālās prasmes un līdzdalību, nevis vides zināšanas). No tiem respondentiem, kas *zināšanās par interneta vietnēm* atbildēja, ka viņiem ir sliktas vai ļoti sliktas zināšanas, 5 % ir vecumā 36-45, 4 % vecuma grupā 66-75 un 4 % vecuma grupā 16-25. No tiem 12 % ir augstākā izglītība, 5 % - vidējā profesionāla izglītība. Taču savas zināšanas kā ļoti labas šajā apgalvojumā kopumā vairāk norādījuši vīrieši.

⁴ Faktoranalīze - statistikas metode, kuras mērķis ir lielam skaitam savstarpēji saistītu mainīgo atrast latentus mainīgos (faktorus), t. i., konstrukta atklāšana, kas ir pamatā mainīgajiem. Faktors sevī ietver tos mainīgos, kas savstarpēji korelē vismaz vidēji, bet ar cita faktora mainīgajiem korelē vāji.

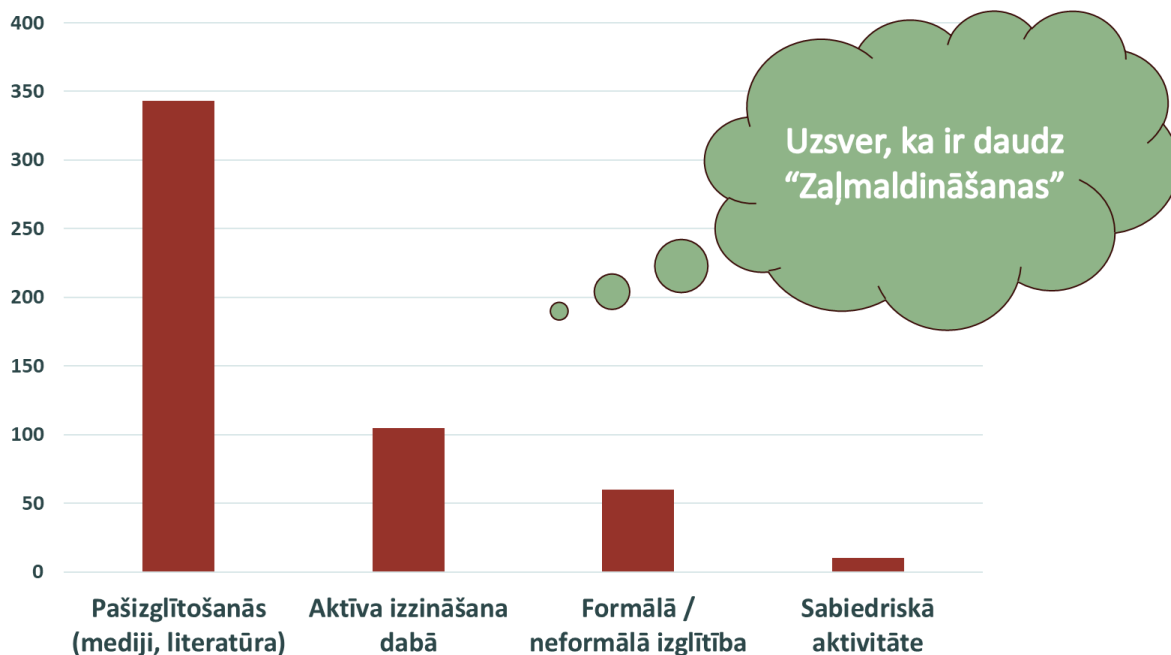

Attēls 10

2. Rīcības, lai uzlabotu savas zināšanas par Latvijas dabu

Par konkrētām darbībām, lai uzlabotu savas zināšanas par Latvijas dabu, respondenti varēja sniegt atbildes brīvā formā. Analizējot atbildes, var izdalīt piecus galvenos virzienus, kā cilvēki uzlabo savas zināšanas par Latvijas dabu (Attēls 11):

1. **Pašizglītošanās ar mediju un literatūras starpniecību** — visbiežāk minēta grāmatu lasīšana, raidījumu skatīšanās un sekošana ziņām.
2. **Formālā un neformālā izglītība** — daudzi respondenti norādīja, ka mācās vai studē ar dabu saistītās jomās, piemēram, dabaszinātnes, vai apmeklē specifiskas apmācības (t.sk. Lauku atbalsta dienesta u.c. organizāciju rīkotos seminārus).
3. **Aktīva izzināšana (būšana) dabā.** Uzsvērta praktiskā pieredze — dabas vērošana, piedalīšanās ekspedīcijās, fotografēšana un regulāra atrašanās dabā. Tā balstīta uz tiešu pieredzi un emocionālu saikni ar vidi.
4. **Sabiedriskā aktivitāte un iesaiste** — daļa respondentu iesaistās dabas aizsardzības projektos un nevalstiskajās organizācijās vai seko līdzi dabas aktīvistiem. Tas liecina par vēlmi ne tikai mācīties, bet arī aktīvi piedalīties.
5. **Digitālie resursi un sociālie mediji.** Daļa respondentu patērē mūsdienīgus informācijas avotus — sociālos medijus (piemēram, *Instagram*) un *YouTube* kanālus par Latvijas dabu.

Attēls 11

Daļa komentāru ir par to, ka īpaši neko nedara, vai zināšanas papildina tikai tad, kad saskaras ar kādu konkrētu situāciju vai jautājumu. Daži citāti vai fragmenti no atbildēm:

- Šobrīd, savā dzīvē neko konkrētu, jo ikdiena ir pārāk aizpildīta, nav brīvā laika, lai pievērstos tādām lietām;
- Neko. Nopelnīt algu un izdzīvot pieņemamos dzīves apstākļos uzskatu par savu prioritāti;
- Ja kaut kas interesē, tad noskaidroju internetā, bet ikdienā ar to neredzu vēlmi nodarboties;
- Ja ir nepieciešams, tad lasu normatīvo aktu prasības;
- Īsti neko, ja gadās, izlasu ziņās kādu rakstu.

3. Kuriem viedokļu paudējiem vai informācijas avotiem iedzīvotāji uzticas par norisēm Latvijas dabā?

Respondentu atbildes norāda, ka cilvēki izvēlas informācijas avotus pēc kompetences, praktiskās pieredzes un caurspīdīguma. Vairākums uzticas neatkarīgiem ekspertiem un praktiskajiem novērotājiem, kamēr uzticība valsts iestādēm ir neviennozīmīga. Mediji tiek izmantoti kā plaši pieejams kanāls, taču ar kritisku izvērtēšanu un piesardzību. Tiek uzsvērta arī personīgā pieredze dabā un praktiskā saskarsme.

Pēc respondentu atbildēm var izdalīt piecas galvenās uzticības grupas informācijas avotiem attiecībā par norisēm Latvijas dabā:

1. **Valsts iestādes un institūcijas, valsts kapitālsabiedrības.** Lai arī Dabas aizsardzības pārvalde ir viens no biežāk minētajiem avotiem, daļa respondentu valsts iestādes un institūcijas uzskata par autoritatīviem, bet citi izsaka šaubas par to neitralitāti vai

saistību ar saimnieciskiem mērķiem. Biežāk minētie: Dabas aizsardzības pārvalde (un dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols"), Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija, Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs, Zemkopības ministrija, Valsts meža dienests, Latvijas Vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs, Latvijas valsts meži, Dabas muzejs, Vides dienests, u.c. Dažviet minēti arī "deputāti" – bieži ar ironiju vai kritiku.

2. **Nevalstiskās organizācijas.** Šīm organizācijām uzticas to caurskatāmās darbības dēļ, profesionālās ekspertīzes un konsekventās vides aizsardzības pozīcijas dēļ. Biežāk minētās: Latvijas Dabas fonds, Pasaules Dabas fonds, Latvijas ornitoloģijas biedrība, Baltijas vides forums, Zaļā brīvība, u.c.
3. **Dabas pētnieki, zinātnieki un eksperti.** Respondenti augstu vērtē profesionāļus ar akadēmisku vai praktisku pieredzi dabaszinātnēs. Šiem avotiem uzticas, jo tie piedāvā faktos balstītu, objektīvu informāciju. Biežākās atbildes: Silava, BIOR, OECD, CSP, zinātnie, Agnese Priede, Toms Bricis, Viesturs Ķerus, Vilnis Skuja, Māris Olte, Juris Smaļinskis, Santa Rutkovska, Otars Opermanis, Andris Klepers, Ināra Cukura, Dainis Ozols, Ilmārs Tīrmanis, "sēņu meitenēm", pētniekiem Latvijas Universitātē, Daugavpils Universitātē, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātē, Vidzemes Augstskolā.
4. **"Dabas cilvēki" un praktiskie novērotāji.** Tiek uztverti kā autentiski un patiesi, jo paši tieši piedzīvo dabas procesus. Uzticība balstīta uz pieredzi un ilgtspējīgu dzīvesveidu, regulāru viedokļa paušanu - gan negatīvu, gan pozitīvu. Biežāk minētās atbildes: paziņas, personīgās pazišanās, mežstrādnieki un mežziņi, zāļu sievas, zvejnieki, lauksaimnieki, praktiskie cilvēki, tie, kas ikdienā strādā vai dzīvo dabā, kaimiņi, Kristīne Garklāva.
5. **Mediji un sociālie/digitālie resursi.** Tiek minēti kā populāri un ērti pieejami informācijas avoti. Uzticība šeit lielā mērā atkarīga no konkrētā satura veidotāja reputācijas. Biežāk minētās atbildes: Latvijas Radio (LR1), Re:TV, LSM, TV skatīšanās (ziņas, konkrēti raidījumi, piemēram, Vides fakti, programmas LTV1, LTV7), podkāsti par dabu, *YouTube*, *Instagram*, *Facebook* (vairākas reizes minēta nacionālo parku un biosfēras rezervāta *Facebook* lapas), dabasdati.lv, arī grāmatas un žurnāli par dabu.

Respondentu atbildēs ir arī sastopami komentāri, ka saņemtā informācija tiek kritiski izsvērtā un apdomāta, kā arī ir norādīts, kam cilvēki neuzticas (vai ļoti negatīvas atbildes):

- *Visiem tikai ne ārvalstu organizācijām vai Eiropas Savienībai;*
- *Visiem izņemot deputātiem un ar valsts pārvaldi saistītiem tēliem;*
- *Visiem izņemot dabas aizsardzības pārvaldei, jo tā jau ir ekstrēmistu grupa kurai vajag iznīcināt Latvijas dabu un ekonomiku, audzējot kukaiņus un invazīvus augus;*
- *Drīzāk, kuriem avotiem neuzticos — un tie būtu visi skaļie blāvēji (biedrības indivīdi), kas saka, ka viss slikti;*
- *Neuzticos lauksaimniekus pārstāvošiem ekspertiem;*
- *Izvēlos akli neuzticēties skaļiem viedokļu paudējiem;*

- *Totāli neuzticos LVM;*
- *Neuzticos apmaksātam viedoklim! Uzticos zinātniekiem, neuzticos nevalstiskajām organizācijām, kas lobē noteiktas interešu grupas;*
- *Bet kopumā nav tāda viena vienota dabas aizstāvja kā organizācija vai piemēram, zaļā partija, visi ir ļoti sadrumstaloti, tāpēc arī maz ietekmīgi;*
- *Neuzticīga nevienam, visu jāpārbauda pašiem.*

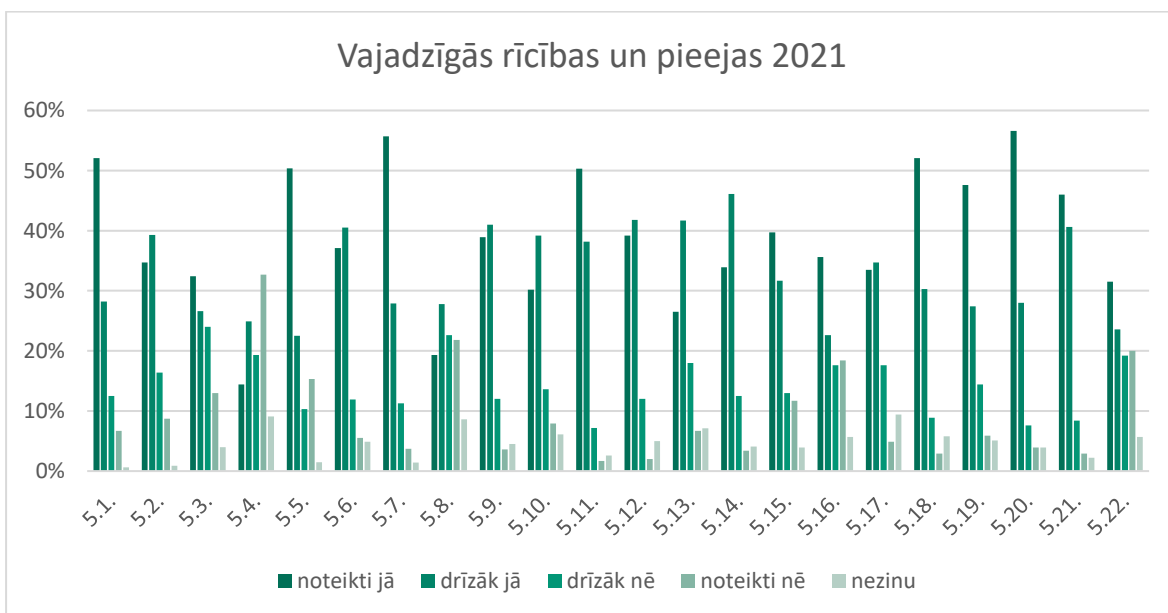
5. Kuras rīcības un pieejas uzskatāt par vajadzīgām Latvijas dabas daudzveidības saglabāšanā?

Respondentiem bija jāizsaka viedoklis par 23 rīcībām un pieejām dabas daudzveidības saglabāšanai Latvijā, paužot savu piekrišanu vai negatīvu nostāju attiecībā uz tām:

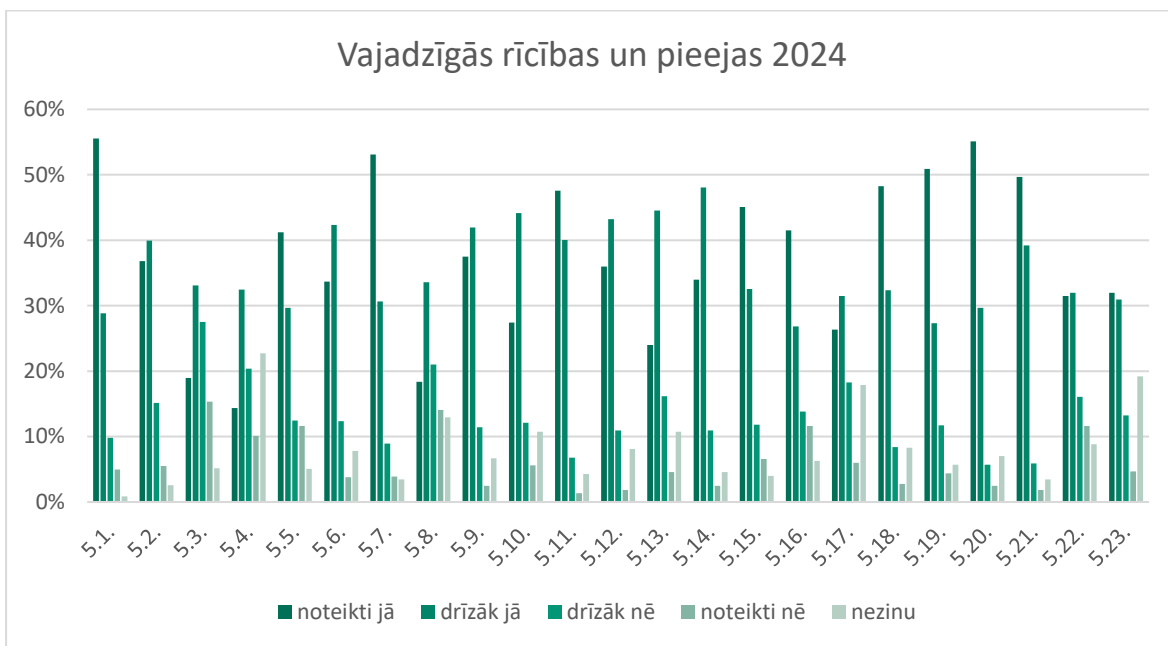
- 5.1. mežu saglabāšana, necērtot tos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās
- 5.2. mežu saglabāšana, necērtot tos pilsētu apkārtnē
- 5.3. nokaltušo koku saglabāšana mežā
- 5.4. sauso mežu kontrolēta dedzināšana stingrā uzraudzībā, lai atjaunotu piemērotus apstākļus konkrētām apdraudētām sugām
- 5.5. pilnīgs mežizstrādes aizliegums putnu ligzdošanas laikā (1. aprīlis–30. jūnijs)
- 5.6. dižkoku atbrīvošana no krūmiem un citu koku apauguma
- 5.7. jūras piekrastes stingra aizsardzība, nepieļaujot tās degradēšanos cilvēka ietekmē
- 5.8. purvu un citu mitrāju atjaunošana, likvidējot grāvjus
- 5.9. aizaugošu pļavu atjaunošana (piemēram, cērtot krūmus, atjaunojot pļaušanu u.tml.)
- 5.10. atmatu, bijušo aramzemju pārveidošana bioloģiski vērtīgos zālajos
- 5.11. aizaugušu, aizsērējušu upju tīrīšana (ūdensaugu pļaušana un izvākšana, sanesumu izvākšana)
- 5.12. niedru un citu ūdensaugu pļaušana aizaugošos ezeros
- 5.13. apdraudētu sugu populāciju atjaunošana, ieviešot savvaļā nebrīvē pavairotus dzīvniekus vai augus
- 5.14. mākslīgo ligzdvieta (platformu, putnu būru) izvietošana dabā
- 5.15. atsevišķu aizsargājamo dzīvnieku sugu medīšanas aizliegums
- 5.16. medību aizliegums īpaši aizsargājamās dabas teritorijās
- 5.17. bebru skaita samazināšana
- 5.18. invazīvo (svešzemju) dzīvnieku un augu sugu izskaušana
- 5.19. bargāki sodi par dabas vērtību iznīcināšanu
- 5.20. valsts iestāžu darbības efektivitātes uzlabošana dabas aizsardzības jautājumos
- 5.21. cilvēku brīvprātīga iesaiste dabas vērtību apsaimniekošanā (talkās, individuāla brīvprātīgā darba veidā)
- 5.22. jaunu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošana vai esošo paplašināšana

5.23. mizgrauža bojāto meža nogabalu izciršana neatkarīgi no meža aizsardzības statusa un meža apsaimniekošanas cikla

Detalizēts aptaujas datu salīdzinājums starp 2021. gada un 2024. gada sniegtajām atbildēm pieejams tabulā 7 un 12. un 13. attēlā. Aplūkojot kopā visus apgalvojumus par rīcībām un pieejām, respondenti piedāvātās rīcības un pieejas vērtē kā atbalstāmas vai drīzāk atbalstāmas. Atšķiras izpratne par rīcībām un pieejām dabas saglabāšanā. Iezīmējas neizpratne par praktiskiem dabas saudzēšanas darbiem (mazāk zināmiem) - kas tie ir, kāpēc tiek veikti un kādi ir sagaidāmie rezultāti. Kā visvairāk **atbalstošas** (atbildes "noteikti jā" un "drīzāk jā") rīcības vai pieejas respondenti 2024. gada aptaujā norāda: valsts iestāžu darbības efektivitātes uzlabošana dabas aizsardzības jautājumos 84,8 % (55,1 % noteikti jā un 29,7 % drīzāk jā); mežu saglabāšana, necērtot tos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās 84,4 % (55,6 % noteikti jā un 28,8 % drīzāk jā); jūras piekrastes stingra aizsardzība, nepieļaujot tās degradēšanos cilvēka ietekmē 83,7 % (53,1 % noteikti jā un 30,6 % drīzāk jā) un bargāki sodi par dabas vērtību iznīcināšanu 78,2 % (50,9 % noteikti jā un 27,3 % drīzāk jā). Visbiežāk **noraidoša attieksme** (atbildes "noteikti nē" un "drīzāk nē") ir par šādām rīcībām: nokaltušo koku saglabāšana mežā 42,8 % (15,3 % noteikti nē un 27,5 % drīzāk nē); purvu un citu mitrāju atjaunošana, likvidējot grāvjus 35,1 % (14,1 % noteikti nē un 21 % drīzāk nē, ļoti augsts nezinu atbilžu skaits – 12,9 %). Visvairāk atbilžu "**nezinu**" (nav bijis pārlicecinošs viedoklis vai zināšanas) aptaujātie atzīmējuši par šādām rīcībām vai pieejām: sauso mežu kontrolēta dedzināšana (22,7 %; 2021. gada aptaujā 9,1 %); mizgrauža bojāto meža nogabalu izciršana neatkarīgi no meža aizsardzības statusa un meža apsaimniekošanas cikla (19,2 %) un bebru skaita samazināšana (17,9 %, 2021. gada aptaujā — 9,4 % respondentu), un purvu un citu mitrāju atjaunošana, likvidējot grāvjus (8,6 %).

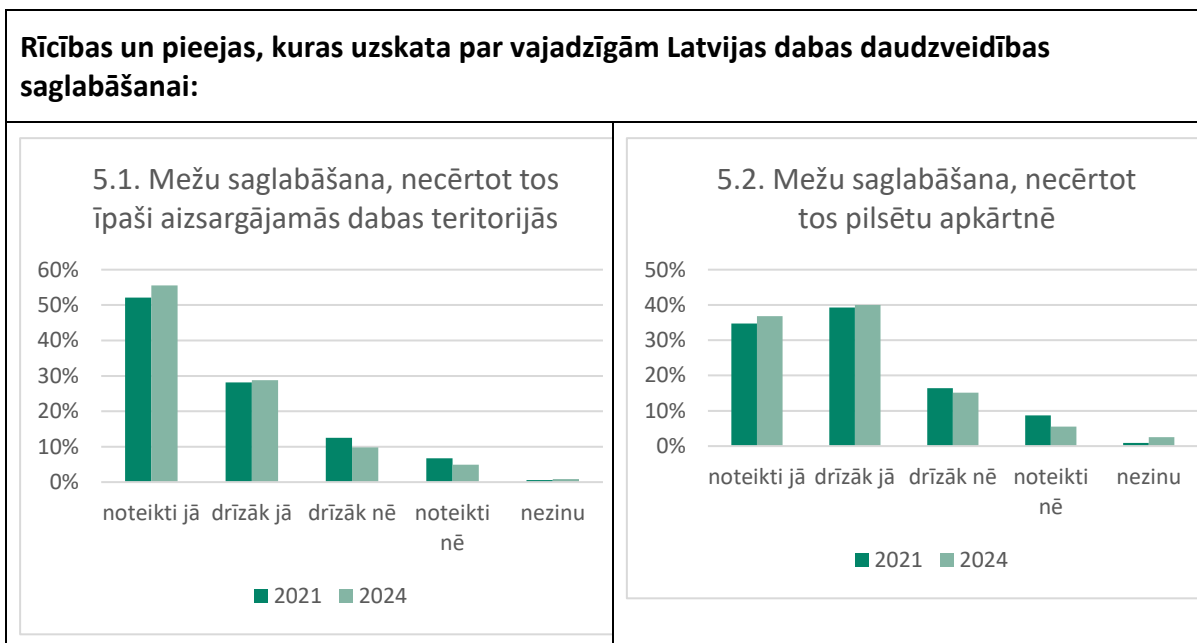
Attēls 12

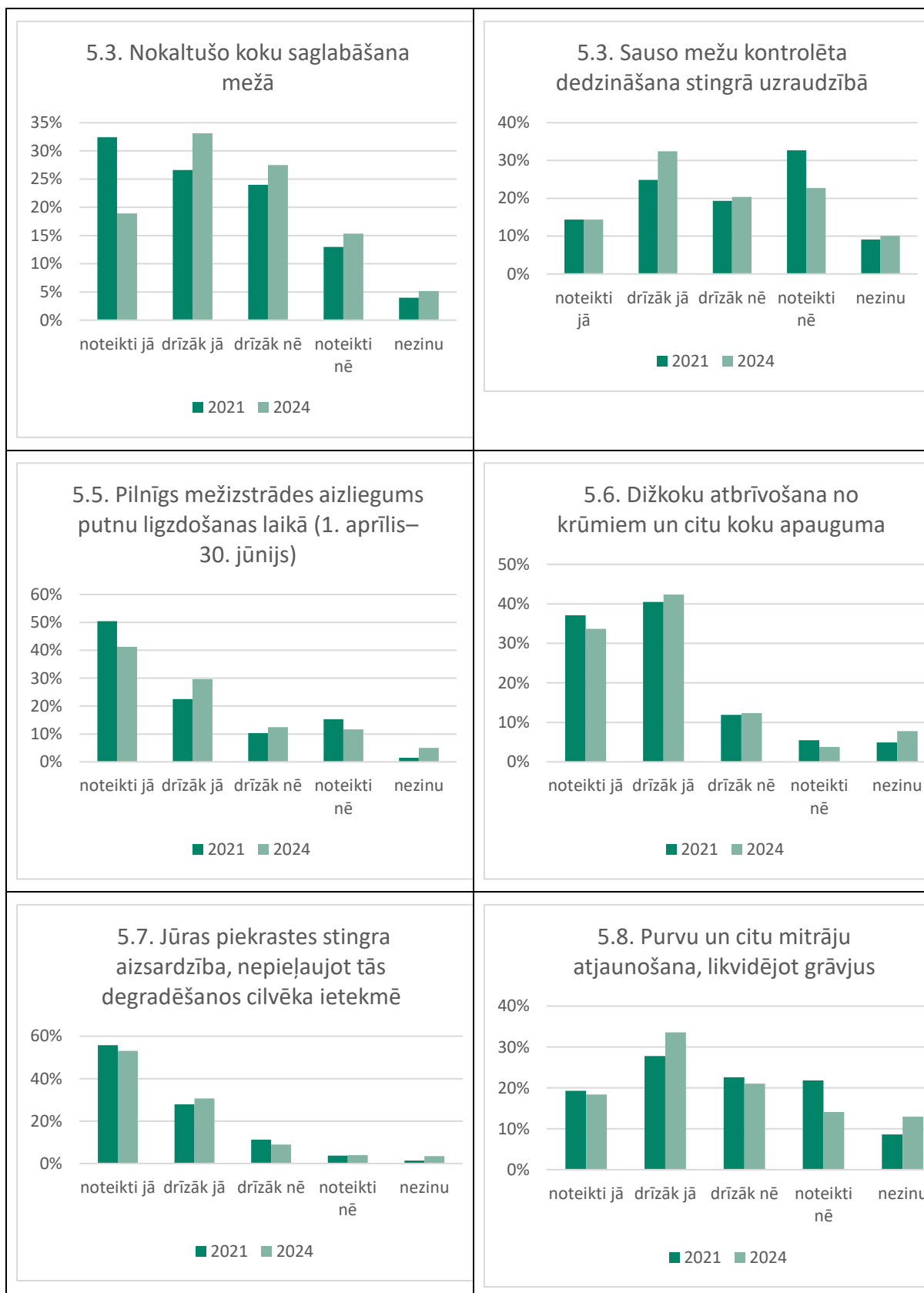
Attēls 13

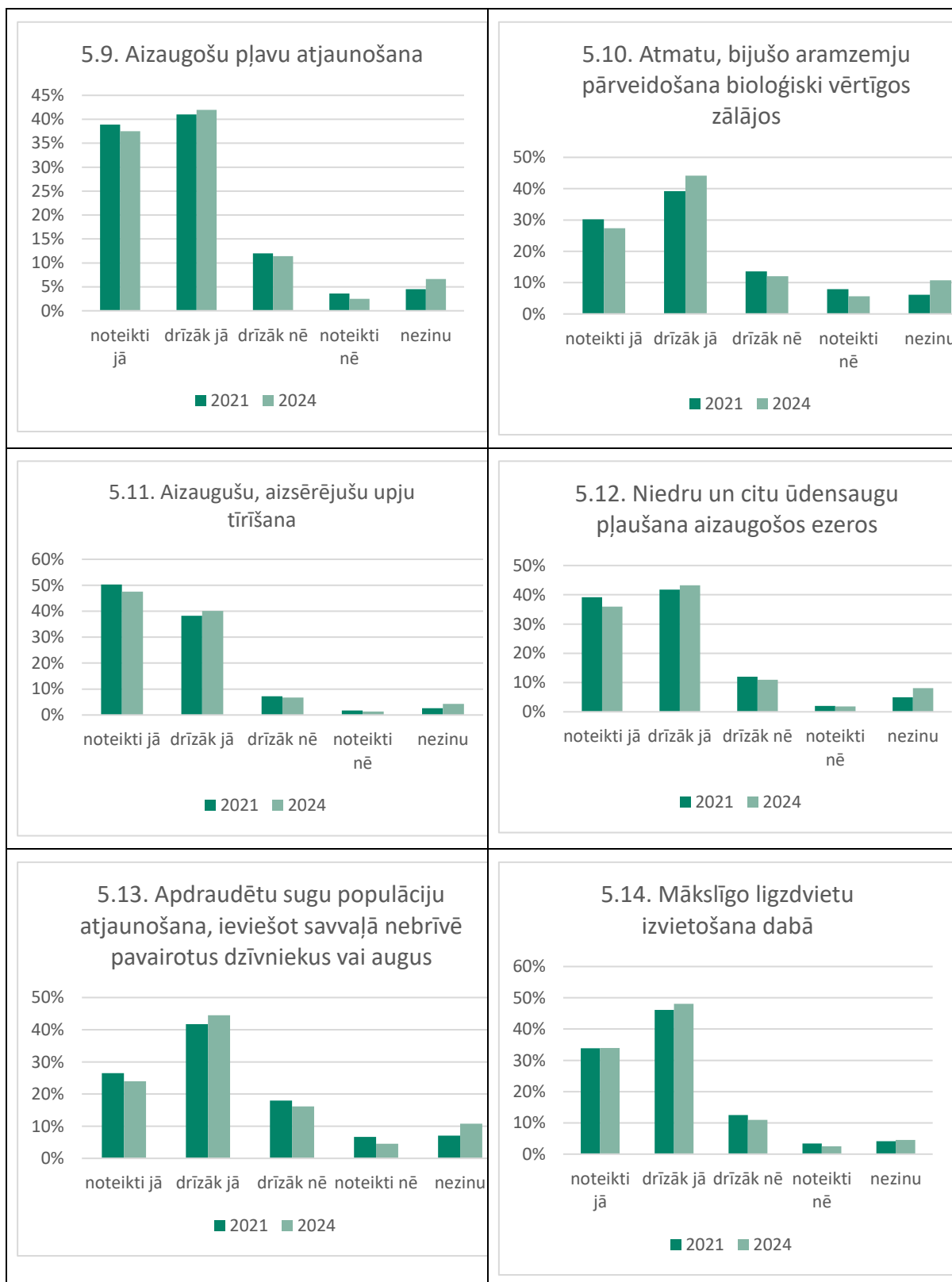
Aplūkojot šo apgalvojumu atbildes kontekstā ar iedzīvotāju mājokli, tikai daļa uzrādīja statistiski nozīmīgu rezultāti. Lielākās atšķirības bija apgalvojumā “par purvu un citu mitrāju atjaunošanu, likvidējot grāvjus”. Respondenti, kas dzīvo viensētās, neatbalsta šādu rīcību, bet tie, kas dzīvo dzīvoklī – atbalsta. Tāpat viensētā dzīvojošie vairāk atbalsta bebru skaita samazināšanu, bet no dzīvoklī dzīvojošiem 1/5 norāda, ka nezina.

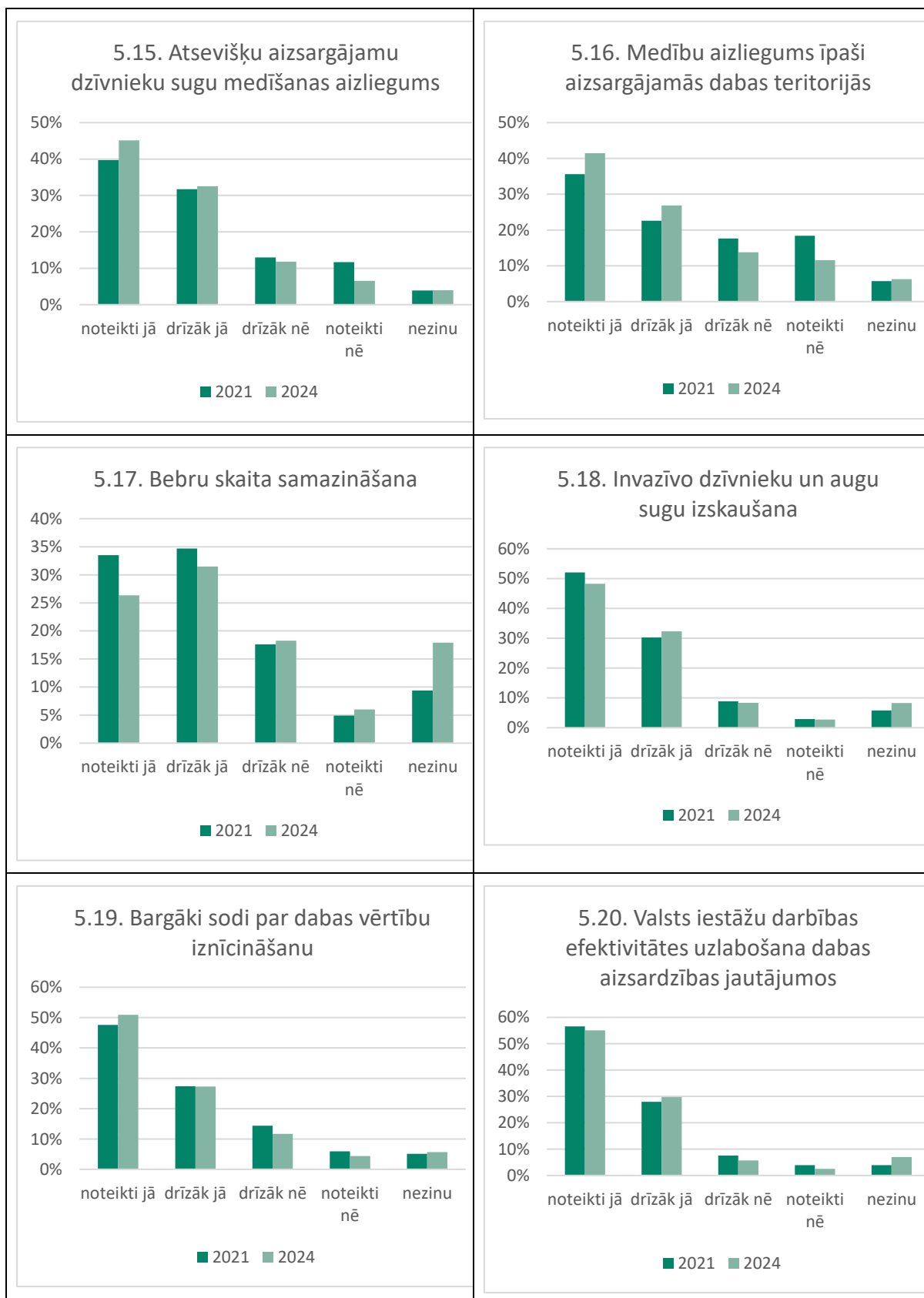
Tabula 7

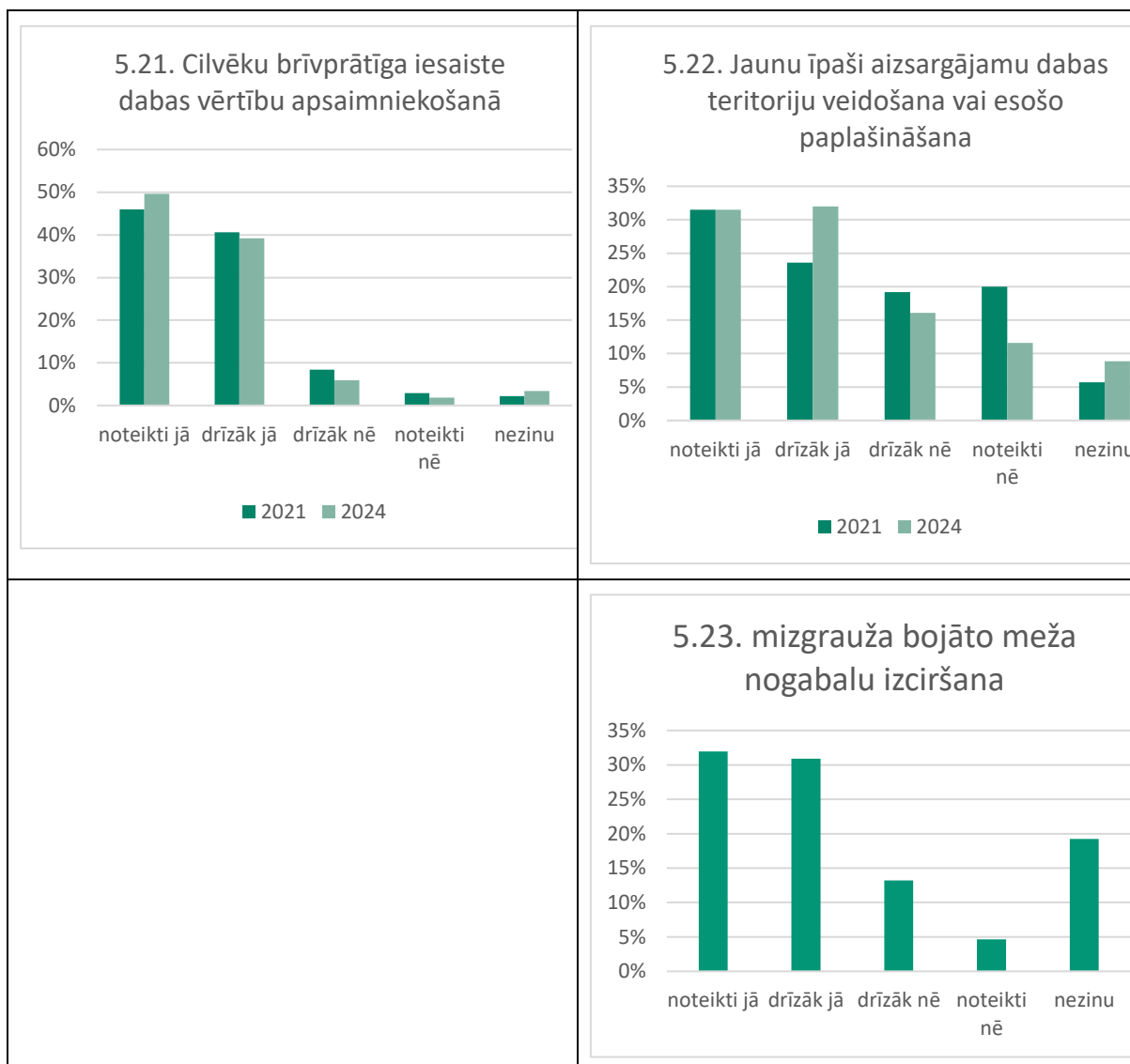

Veicot faktoranalīzi, tika izdalīti trīs faktori:

- (1) Normatīvi aizsargājošā pieeja (augsti 5.16., 5.15., 5.1., 5.19.), raksturo stingrus un vispārīgus dabas aizsardzības pasākumus, kas saistīti ar noteikumiem, aizliegumiem, sodiem un ierobežojumiem. Respondenti, kuriem ir augstas vērtības šajā komponentē, atbalsta striktu aizsardzību dabas teritorijās;
- (2) Aktīva sabiedrības līdzdalība dabas apsaimniekošanā (augsti: 5.12., 5.11., 5.23.), ietver cilvēku līdzdalību apsaimniekošanas darbos, aktivitātēs dabā, kur ir praktiska iesaiste (piemēram, talkas);
- (3) Atjaunošana un aktīva iejaukšanās ekosistēmu atjaunošanā (augsti 5.3., 5.8., 5.4. 5.10.), ietver fokusu uz mērķtiecīgu dabas atjaunošanu (mitrāju un mežu atjaunošana, dedzināšana, pļavu veidošana) (Tabula 8).

Tabula 8

	1	2	3	Unikalitāte
5.16. medību aizliegums īpaši aizsargājamās dabas teritorijās	0.773			0.466
5.15. atsevišķu aizsargājamo dzīvnieku sugu medīšanas aizliegums	0.769			0.459
5.1. mežu saglabāšana, necērtot tos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās	0.682			0.460
5.19. bargāki sodi par dabas vērtību iznīcināšanu	0.652			0.554
5.22. jaunu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošana vai esošo paplašināšana	0.634			0.504
5.2. mežu saglabāšana, necērtot tos pilsētu apkārtnē	0.603			0.588
5.5. pilnīgs mežizstrādes aizliegums putnu ligzdošanas laikā (1. aprīlis–30. jūnijs)	0.572			0.516
5.7. jūras piekrastes stingra aizsardzība, nepieļaujot tās degradēšanos cilvēka ietekmē	0.538			0.624
5.20. valsts iestāžu darbības efektivitātes uzlabošana dabas aizsardzības jautājumos	0.502			0.650
5.13. apdraudētu sugu populāciju atjaunošana, ieviešot savvaļā nebrīvīvē pavairotus dzīvniekus vai augus	0.471			0.660
5.17. bebru skaita samazināšana	- 0.469	0.55 8		0.535
5.21. cilvēku brīvprātīga iesaiste dabas vērtību apsaimniekošanā (talkās, individuāla brīvprātīgā darba veidā)	0.447			0.716
5.12. niedru un citu ūdensaugu pļaušana aizaugošos ezeros		0.78 0		0.475
5.11. aizaugušu, aizsērējušu upju tīrīšana (ūdensaugu pļaušana un izvākšana, sanesumu izvākšana)		0.76 1		0.475
5.23. mizgrauža bojāto meža nogabalu izciršana neatkarīgi no meža aizsardzības statusa un meža apsaimniekošanas cikla		0.65 4		0.518
5.6. dižkoku atbrīvošana no krūmiem un citu koku apauguma		0.50 4		0.653
5.9. aizaugošu pļavu atjaunošana (piemēram, cērtot krūmus, atjaunojot pļaušanu u.tml.)		0.45 7		0.614
5.14. mākslīgo ligzdvieta (platformu, putnu būru) izvietošana dabā		0.45 2		0.676
5.18. invazīvo (svešzemju) dzīvnieku un augu sugu izskaušana		0.41 1		0.657
5.3. nokaltušo koku saglabāšana mežā			0.75 4	0.508
5.8. purvu un citu mitrāju atjaunošana, likvidējot grāvjus			0.63 3	0.476
5.4. sauso mežu kontrolēta dedzināšana stingrā uzraudzībā, lai atjaunotu piemērotus apstākļus konkrētām apdraudētām sugām			0.58 6	0.672
5.10. atmatu, bijušo aramzemju pārveidošana bioloģiski vērtīgos zālajos			0.47 0	0.535

5.24. Kādas ir citas, Jūsaprāt, aktuālas pieejas vai rīcības, kuras Latvijā vajadzētu ieviest dabas aizsardzības nodrošināšanai?

Uz šo jautājumu respondenti varēja atbildēt brīvā formā, atbildes sniedza 48,3 % respondentu. Izteiktie priekšlikumi sagrupēti piecās grupās:

1. Bioloģiskā daudzveidība un dzīvotņu saglabāšana. Ieteikumi sniegti par esošo dabas teritoriju saglabāšanu, ekoloģisko koridoru veidošanu, mitrāju, mežu un pļavu atjaunošanu, reto un apdraudēto sugu aizsardzību, dabas daudzveidības uzskaites un monitoringa ieviešanu. Citāti un fragmenti no atbildēm:

- *Veicināt bioloģiski vērtīgu zālāju atjaunošanu, samazinot lauksaimniecības spiedienu;*
- *Ekoloģiskie koridori: Dabas kabineti — savieno piemēram vienu pilsētu ar otru, vienu parku ar otru. Tagad veido riteņbraucēju celiņus tos arī izveidot kā zaļos koridorus. Attīstīt un uzturēt ekoloģiskos koridorus, kas savieno aizsargājamās teritorijas, lai nodrošinātu dzīvnieku migrāciju un sugu apmaiņu;*
- *Varētu veicināt uz dabu balstītus risinājumus, piemēram, upju krastu un mitrāju atjaunošanu, lai absorbētu plūdu ūdeņus, nevis paļauties tikai uz inženiertehnisko infrastruktūru;*
- *Veicināt ekoloģiskas lauksaimniecības prakses, kas samazina pesticīdu un minerālmēslu izmantošanu, tādējādi saglabājot bioloģisko daudzveidību un augsnes veselību;*
- *Bioloģiskās daudzveidības atjaunošana, vairāk mobilo ganāmpulku zālājos.*

2. Izglītība un sabiedrības iesaiste. Ieteikumi iekļaut dabas izglītību skolās visos vecumos, veidot kampaņas, seminārus, talkas, plašāka sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanā. Citāti un fragmenti no atbildēm:

- *Dabas aizsardzības tēmas jāintegrē skolās, bērnudārzos un pieaugušo izglītībā;*
- *Vajadzīga plašāka informēšana par cilvēka ietekmi uz dabu un veidiem, kā palīdzēt;*
- *Domāju, ka vissvarīgākais ir sabiedrības izglītošana un informēšana par to, ko dara un kāpēc to dara;*
- *Ierēdņu un iedzīvotāju izglītošana;*
- *Īpašnieki ir jāizglīto, jāiekļauj plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesā un jāļauj viņiem turpināt veidot skaisto Latvijas dabu;*
- *Noteikti cilvēkiem ir jāstāsta cik dabas aizsardzība ir svarīga mums pašiem— emocionāli, fiziski. Vairāk jāizglīto par ieguvumiem no neskartas un nepārveidotas dabas. Ekoloģiju saprot retais.*

3. Likumdošana un kontrole. Ieteikumi par stingrāku kontroli nelikumīgai rīcībai dabā, paaugstināt sodus par vides pārkāpumiem, vienkāršot ziņošanu par pārkāpumiem. Citāti un fragmenti no atbildēm:

- *DAP un LAD darbības formātam jāmainās no "es jūs (privātpersonu) uzraudzīšu, vērošu, sodīšu, ja atradīšu tādu iespēju" uz "Paldies, ka sargājat dabu un vēlaties to vairot". Es zinu kā (jo esmu mācījies) un man ir svarīgi, ka dabas daudzveidība tiek sargāta un vairota manā īpašumā. Bet man nevajag, ka manā sētā nāk tante no DAP un izrunājas: "es šitos saimniekus paturēšu"*

acīs, jo mežā ir dižozols" — tādu aizvainojumu nebiju gaidījusi. Esmu apvainojusies un šīm iestādēm un nepieteicos atkārtoti BDUZ platību maksājumiem. Vairošu dabas daudzveidību saviem spēkiem/resursiem, bez nezinošiem ierēdņiem manā sētā un bez birokrātijas likločiem šajās organizācijās;

- *leviest sistēmu, ka cilvēkam, ieejot kādā dabas teritorijā — liegumā, biotopā, rezervātā, aizsargjoslā utt., viņam uz telefonu atnāk īsziņa, ko viņš drīkst/nedrīkst šajā vietā darīt (tāpat, kā šobrīd atnāk informācija, iebraucot citā valstī — kur vērsties, kas jāievēro). Un pat tad, ja tas būs ārzemnieks, viņš informāciju saņems savā valodā un nevarēs teikt, ka nezināja, nesaprata. Šobrīd ļoti bieži, īpaši lietuvieši, saka, ka nesaprot ne krieviski, ne angļiski, nesaprata vai neredzēja zīmes, nezināja noteikumus, bet, ja saņems īsziņu lietuviski, iebraucot, piemēram, kāpu aizsargjoslā, nevarēs vairs izlikties;*
- *Bargāki sodi, t.sk. pilnīga ES un valsts atbalsta maksājumu anulēšana "uz mūžu", par apzinātiem vides tiesību pārkāpumiem;*
- *Būtiski jāmaina VARAM attieksme pret dabas aizsardzību. VARAM jau gadu desmitiem atbildīgajos amatos strādā vieni un tie paši ierēdņi, kuri nav ieinteresēti aktuālu problēmu risināšanā;*
- *Galvenā pieeja — jābūt kompensācijas mehānismam tiem, kam ir konstatētas un noteiktas aizsargājamās dabas vērtības vai tādas tiks noteiktas, tikai tad var paaugstināt sodus, ja tās tiek iznīcinātas. Bet kamēr nepastāv kompensācijas mehānisms, tad aizsargājamās dabas teritorijas iesaku paplašināt tikai uz Latvijas valsts mežu un citām valstij/ pašvaldībām piederošām teritorijām.*

4. Vietējās kopienas un iniciatīvas. Ieteikumi veicināt pašvaldību un vietējo iedzīvotāju līdzdalību dabas aizsardzībā, vairāk atbalstīt vietējās iniciatīvas un brīvprātīgo darbu, iesaistīt zemes īpašniekus un mazos uzņēmējus. Citāti un fragmenti no atbildēm:

- *Es uzskatu, ka Latvijā būtu jāveicina vietējo iedzīvotāju iesaistīšanās dabas aizsardzības projektos, piemēram, organizējot vairāk talku un izglītojošu pasākumu;*
- *Radīt apmācību programmu vietējiem iedzīvotājiem, kas viņiem dod gan zināšanas par dabas aizsardzības pasākumiem, gan pilnvaras fiksēt dabas aizsardzības pārkāpumus savā apgabalā. Kā vides gidi vai vides sargi.*
- *Vietējo kopienu aktivizēšana ir būtiska. Esmu piedalījies talkās un redzu, cik pozitīvi tas ietekmē ne tikai dabu, bet arī cilvēku apvienošanos.*

5. Citi priekšlikumi. Ieteikumi veicināt videi draudzīgu tūrismu, pārskatīt zaļā iepirkuma politikas procedūru valsts sektorā, dažādas radošas iniciatīvas. Citāti un fragmenti no atbildēm:

- *Būtu nepieciešams regulēt dabas draugu darbību aizsargājamās teritorijās, piemēram, dabas parkos, lai samazinātu ekoloģisko slodzi;*
- *Visas paaudzes saliedējot kopīgu mērķu sasniegšanā.*

III Attieksme un rīcības

Šajā aptaujas daļā respondentiem bija jāpauž savs viedoklis (attieksme) par 16 dažādiem apgalvojumiem, kas ietver zināšanas par dabu, dabas aizsardzību un sabiedrības vajadzībām, kā arī jāizvērtē sava rīcība 16 piedāvātajās situācijās:

- 6.1. dabas aizsardzība ir sekundāra, līdz sabiedrība sasniegs tādu labklājības līmeni, kad nav vairs cīņas par izdzīvošanu
- 6.2. dabas aizsardzība traucē uzņēmējdarbības attīstībai
- 6.3. ilgtspējīga attīstība ir utopija
- 6.4. vietējie dabas aizsardzības pasākumi ir maznozīmīgi globālo klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai
- 6.5. tehnoloģiju attīstība palīdzēs efektīvāk risināt dabas aizsardzības jautājumus
- 6.6. dabas vērtības īpašumā (mežā, pļavā) palielina šī īpašuma vērtību
- 6.7. dabas daudzveidību iespējams veicināt, iegādājoties produktus vai pakalpojumus, kuru izcelsme saistīta ar bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanu
- 6.8. ekonomisko interešu vārdā ir pieļaujams iznīcināt aizsargājamās sugas
- 6.9. valsts īpašumā esošie meži jācērt mazāk, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības atpūsties
- 6.10. dabas aizsardzība ir jāīsteno tikai valsts īpašumā esošās zemēs
- 6.11. dabas aizsardzība nav savienojama ar ekonomisko izaugsmi
- 6.12. dabas aizsardzība nav iespējama bez nodokļu paaugstināšanas
- 6.13. dabas takām ir jāpiemēro ieejas maksu, ja ar to var segt vajadzīgās labiekārtojuma uzturēšanas izmaksas, mazinot apmeklētāju radīto ietekmi
- 6.14. dabas aizsardzības pasākumi (zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem) būtu jāmaksā no kopējiem valsts budžeta līdzekļiem
- 6.15. dabas aizsardzības pasākumi (zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem) būtu jāmaksā no dabas resursa vai cita līdzīga nodokļa, kuru maksā tikai tie, kas izmanto attiecīgos dabas resursus, piemēram, iegūst koksnī, cērtot kailcirtes
- 6.16. dabas aizsardzības pasākumi (zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem) jāmaksā no līdzekļiem, kurus valsts budžetā iegūst no jauna vispārēja nodokļa par dabas sargāšanu, kas tiek piemērots visiem iedzīvotājiem

Detalizēts aptaujas datu salīdzinājums starp 2021. gada un 2024. gada sniegtajām atbildēm pieejams **tabulā 9**. Aplūkojot kopā visus apgalvojumus par rīcībām un pieejām, respondenti piedāvātās rīcības un pieejas vērtē kā atbalstāmas vai drīzāk atbalstāmas (Attēls 14 un Attēls 15). Kā visvairāk **atbalstāmas** (atbildes "pilnībā piekrītu" un "drīzāk piekrītu") rīcības vai pieejas respondenti 2024. gada aptaujā norāda šādas rīcības: tehnoloģiju attīstība palīdzēs efektīvāk risināt dabas aizsardzības jautājumus - 63,6 % (19,8 % pilnībā piekrītu un 43,8 % drīzāk piekrītu, nezina – 11,4 %), dabas vērtības īpašumā (mežā, pļavā) palielina šī īpašuma vērtību - 63,6 % (21,6 % pilnībā piekrītu un 41,1 % drīzāk piekrītu), dabas daudzveidību iespējams veicināt, iegādājoties produktus vai pakalpojumus, kuru izcelsme

saistīta ar bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanu vērtību - 62,7 % (21,6 % pilnībā piekrītu un 41,1 % drīzāk piekrītu, bet 17,1 % — nezina).

Visvairāk **neatbalstošas atbildes** ("pilnībā nepiekrītu" un "drīzāk nepiekrītu") ir par apgalvojumiem: ekonomisko interešu vārdā ir pieļaujams iznīcināt aizsargājamās sugas - 79,1 % (52,1 % pilnībā nepiekrītu un 26,9 % drīzāk nepiekrītu (par 6 % mazāk nekā 2021. gadā), dabas aizsardzība ir jāīsteno tikai valsts īpašumā esošās zemēs - 75,2 % (47 % pilnībā nepiekrītu un 28,2 % drīzāk nepiekrītu), dabas aizsardzība nav iespējama bez nodokļu paaugstināšanas - 72,9 % (35,7 % pilnībā nepiekrītu un 37,2 % drīzāk nepiekrītu), ilgtspējīga attīstība ir utopija - 66,3 % (31,7 % pilnībā nepiekrītu un 34,6 % drīzāk nepiekrītu, augsts nezinu atbilžu skaits – 13,8 %), dabas aizsardzība traucē uzņēmējdarbības attīstībai 64,7 % (23,5 % pilnībā nepiekrītu un 41,2 % drīzāk nepiekrītu).

Savukārt visvairāk atbilžu "nezinu" (nav bijis pārliecinošs viedoklis vai zināšanas) aptaujātie atzīmējuši par šādiem apgalvojumiem: dabas aizsardzība nav iespējama bez nodokļu paaugstināšanas - 16,1 %, valsts īpašumā esošie meži jācērt mazāk, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības atpūsties - 12,8 %.

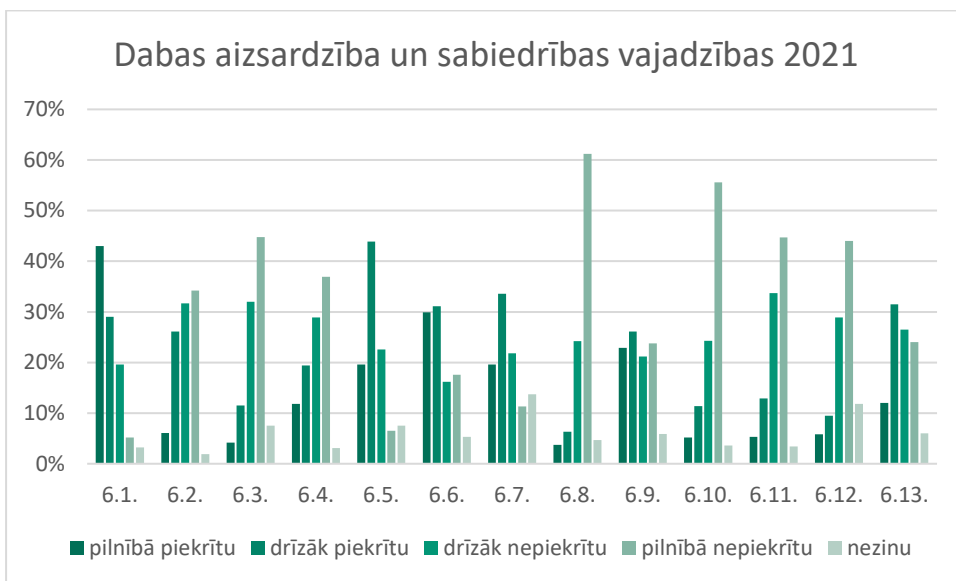
Aplūkojot apgalvojumus par kompensāciju mehānismiem, lielākais atbalsts ir tam, ka būtu jāmaksā zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem no kopējiem valsts budžeta līdzekļiem (61,3 %). Savukārt, visvairāk neatbalsta un vislielāko neizpratni rada 6.16. dabas aizsardzības pasākumi (zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem) jāmaksā no līdzekļiem, kurus valsts budžetā iegūst no jauna vispārēja nodokļa par dabas sargāšanu, kas tiek piemērots visiem iedzīvotājiem.

Apgalvojumi 4.8. un 6.5. neveido statistisku nozīmīgumu. Lielākā daļa respondentu "drīzāk piekrīt" apgalvojumam par tehnoloģiju nozīmi dabas aizsardzībā, tomēr tas neparedz automātisku pozitīvu vai negatīvu attieksmi pret interneta vietnēm, kur var dalīties ar novērojumiem, ziņot par pārkāpumiem.

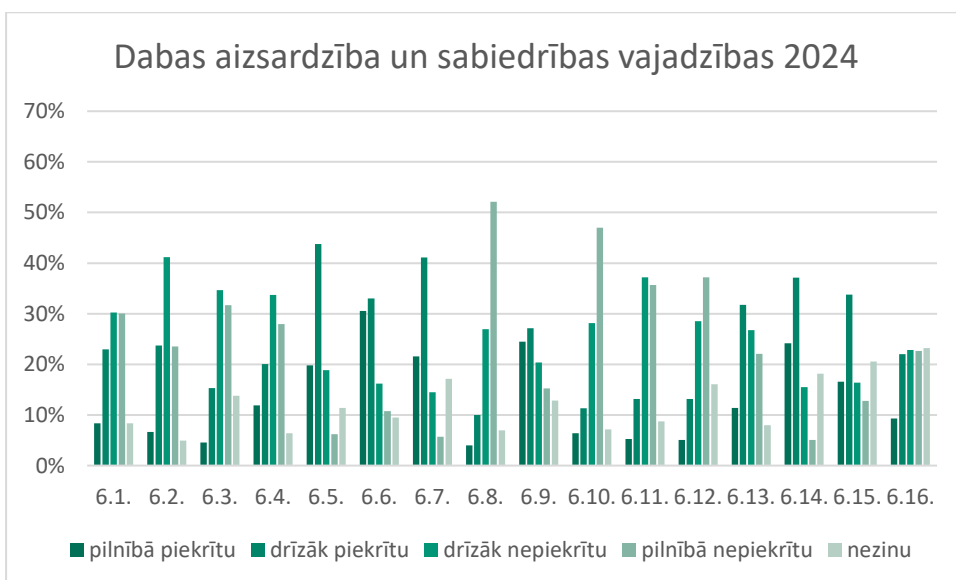
Savstarpēji salīdzinot apgalvojumus 6.12. un 6.16. var secināt, ka respondentu atbildes liecina par konsekventu attieksmi pret dabas aizsardzības finansēšanu. Lielākā daļa respondentu, kas nepiekrīt nodokļu paaugstināšanai, nepiekrīt vai drīzāk nepiekrīt arī jaunam vispārējam nodoklim. Tāpat tie, kas piekrīt nepieciešamībai palielināt nodokļus, biežāk arī piekrīt vispārēja nodokļa ieviešanai.

Skatoties no dažādu mājokļu kā dzīves vietas segmenta skatu punkta, dzīvoklī dzīvojošie respondenti vairāk piekrīt un atbalsta ieejas maksas piemērošanu dabas takām; tam, ka valsts īpašumā esošie meži jācērt mazāk, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības atpūsties (par šo jautājumu Latvijas sabiedrībai kopumā nav vienota viedokļa), kā arī tam, ka dabas vērtības īpašumā (mežā, pļavā) palielina šī īpašuma vērtību. Viensētā dzīvojošie respondenti ir noraidošāki pret šiem apgalvojumiem. Tāpat dzīvoklī dzīvojošie respondenti nepiekrīt, ka dabas aizsardzība traucētu uzņēmējdarbībai, savukārt viensētā dzīvojošie tam piekrīt vairāk.

Svarīgi ņemt vērā, ka, lai arī 79 % respondentu uzskata, ka ekonomisko interešu vārdā nav pieļaujama aizsargājamo sugu iznīcināšana, savas zināšanas par augu sugām kā labas vai ļoti labas vērtēja 40,9 %, un par dzīvnieku sugām - 53,4 %.

Attēls 14

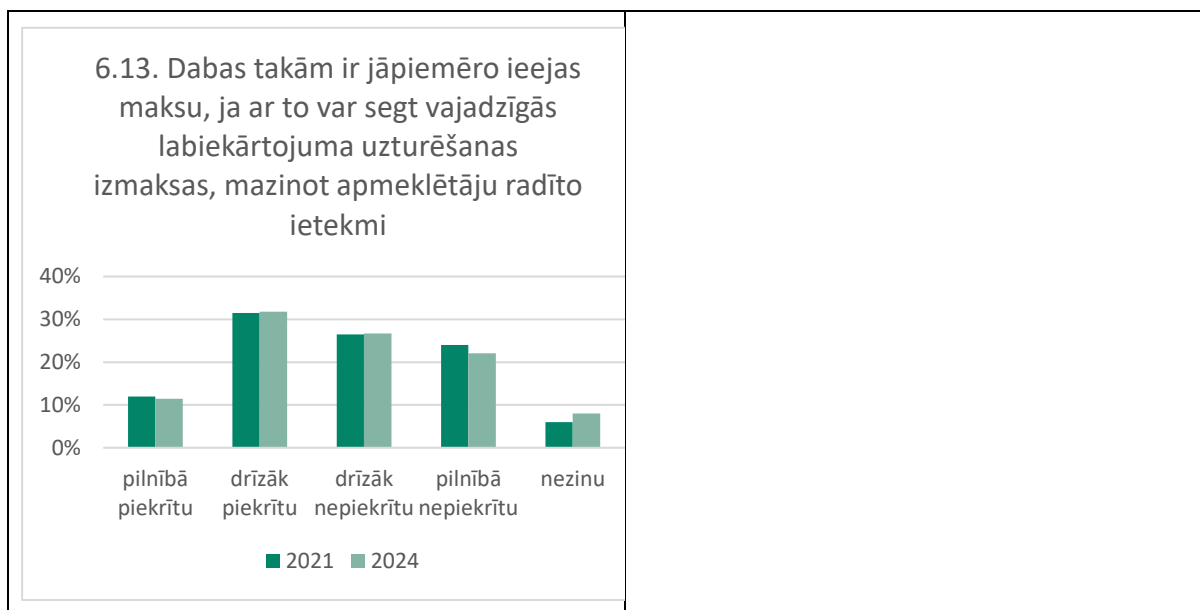
Attēls 15

Tabula 9

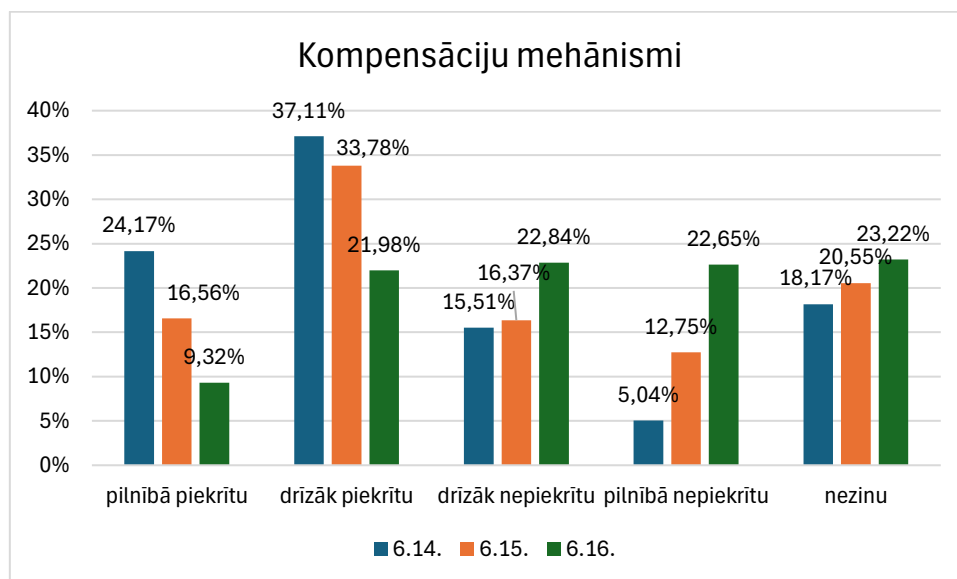
Novērtējums par dabu, dabas aizsardzību un sabiedrības vajadzībām:

Analizējot jautājumus par to, no kādiem līdzekļiem būtu jāmaksā kompensācijas zemju īpašniekiem, respondenti no piedāvātajiem trīs variantiem lielāku atbalstu pauž ierosinājumam, ka tas būtu jādara no kopējiem valsts budžeta līdzekļiem vai dabas resursa nodokļa (vai cita līdzīga nodokļa), kuru maksā tikai tie, kas izmanto attiecīgo resursu (Attēls 16).

Attēls 16

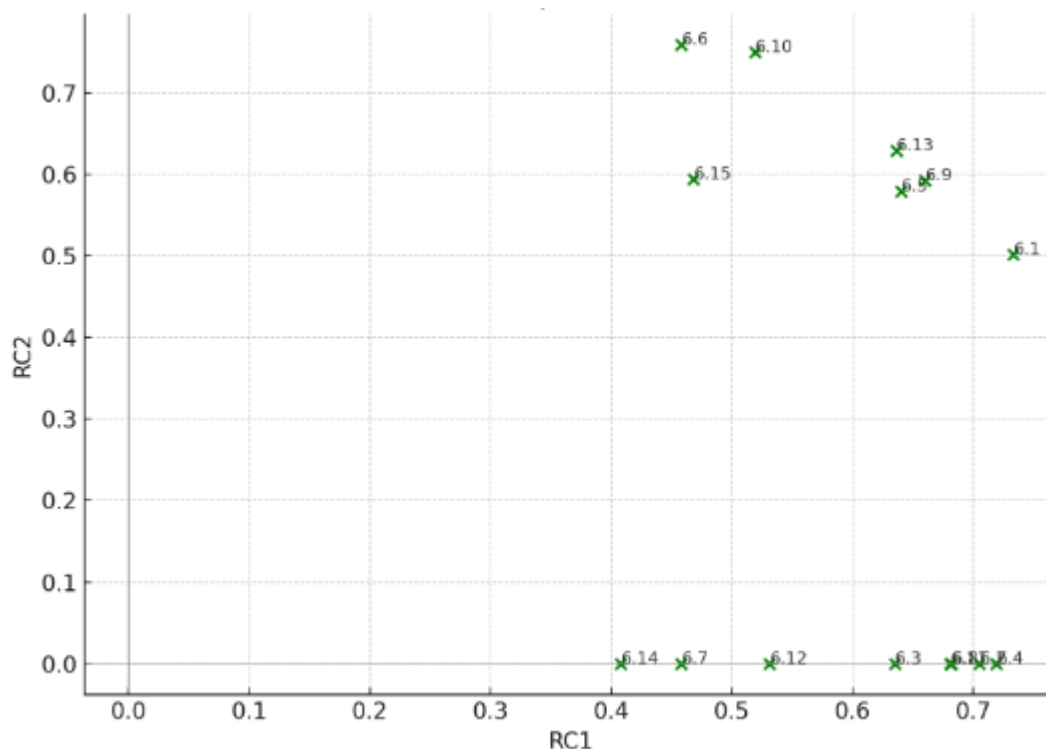
Veicot faktoranalīzi, tika izdalīti divi faktori:

- (1) Ekonomiskās/finansiālās bažas vs. dabas aizsardzība, (augsts: 6.4., 6.2., 6.8., 6.11.) atspoguļo konfliktu starp ekonomiskām interesēm un dabas aizsardzības mērķiem (Attēls 17). Lielākā daļa mainīgo ar augstu slodzi, kas norāda uz skeptiskāku skatījumu uz dabas aizsardzību no ekonomiskā aspekta.
- (2) Sociālās taisnīguma un pieejamības dimensija, (augsts: 6.6., 6.7., 6.15., 6.9.) atspoguļo taisnīguma, sabiedrības līdzdalības un pieejamības jautājumus dabas

aizsardzībā. Augstas 2.faktora slodzes parāda sabiedrības līdzdalības un taisnīguma jautājumus, piemēram, kam būtu jāsedz izmaksas (Tabula 10).

Tabula 10

	1	2	Unikalitāte
6.4. vietējie dabas aizsardzības pasākumi ir maznozīmīgi globālo klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanai	0.709		0.526
6.2. dabas aizsardzība traucē uzņēmējdarbības attīstībai	0.697		0.542
6.11. dabas aizsardzība nav savienojama ar ekonomisko izaugsmi	0.691		0.521
6.8. ekonomisko interešu vārdā ir pieļaujams iznīcināt aizsargājamās sugas	0.679		0.561
6.10. dabas aizsardzība ir jāīsteno tikai valsts īpašumā esošās zemēs	0.639		0.604
6.12. dabas aizsardzība nav iespējama bez nodokļu paaugstināšanas	0.553		0.588
6.1. dabas aizsardzība ir sekundāra, līdz sabiedrība sasniegs tādu labklājības līmeni, kad nav vairs cīņas par izdzīvošanu	0.515		0.748
6.14. dabas aizsardzības pasākumi (zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem) būtu jāmaksā no kopējiem valsts budžeta līdzekļiem	0.444		0.642
6.6. dabas vērtības īpašumā (mežā, pļavā) palielina šī īpašuma vērtību		0.770	0.439
6.7. dabas daudzveidību iespējams veicināt, iegādājoties produktus vai pakalpojumus, kuru izcelsme saistīta ar bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanu		0.692	0.533
6.9. valsts īpašumā esošie meži jācērt mazāk, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības atpūsties		0.654	0.596
6.13. dabas takām ir jāpiemēro ieejas maksu, ja ar to var segt vajadzīgās labiekārtojuma uzturēšanas izmaksas, mazinot apmeklētāju radīto ietekmi		0.489	0.713
6.3. ilgtspējīga attīstība ir utopija			0.887
6.5. tehnoloģiju attīstība palīdzēs efektīvāk risināt dabas aizsardzības jautājumus			0.777

labajā apakšējā stūrī: vairāk ekonomiski motivēti uzskati, augšā: attieksmes, kas uzsver sociālo atbildību vai taisnīgumu

Attēls 17

Komentāru apkopojums pēc šīs sadaļas. Pēc apgalvojumu daļas respondentiem bija iespēja brīvā formātā izteikt komentārus. To izdarīja 15,9 % respondentu (167) – pausti gan ierosinājumi, gan kritika, gan sašutums. Izdalot galvenās tēmas:

1. Dabas aizsardzība un tās nozīme kopumā. Respondenti uzsver nepieciešamību aizsargāt dabu, dabas resursus, sabiedrības iesaisti un situāciju kopumā Latvijā. Citāti no atbildēm:

- *Dabas aizsardzībai un zaļajam kursam jābūt samērīgi sabalansētam, ievērojot demokrātijas principus. Šobrīd zaļais kurss iet pāri robežām;*
- *Dabas aizsardzībai jābūt, bet samērīgai, kas nedara tautsaimniecības zaudējumus. Dabas aizsardzību jāveic gudri, nevis visu ieliekot aizsargājamās teritorijās un āmen. Neviens neies brikšņu mežā, jo tur nevar ieiet, cilvēki grib redzēt skaistu, sakoptu vidi.*
- *Dabas aizsardzība ir pārtikušas un izglītotas sabiedrības privilēģija. Diemžēl. Bet domāju, ka mēs esam tāda sabiedrība. Dabas resursi (meži, upes, purvi) ir jāspēj apsaimniekot ilgtspējīgāk;*
- *Jāizglīto iedzīvotāji par dabas resursu saglabāšanu;*
- *Man ļoti žēl, bet es domāju, ka lielākai daļai sabiedrības ir tikai ekonomiskie un baudas ieguvumi;*
- *Nodokļu "pārvešana" uz citu pleciem nerisina problēmu, jāveicina izpratne par dabas daudzveidības un ekonomisko interešu harmonizēšanu (bioekonomika);*

- *Nodokļa gadījumā jāpārlicinās, ka aizsargājamās teritorijas tiešām tiks sargātas efektīvi. Kamēr tām var brīvi piekļūt un ar nelielu piepūli iebraukt ar motociklu vai auto, nesodīti atstāt atkritumus un izbradāt zemsedzi, nodokļa jēga nedarbosies.*

2. Finansējums dabas aizsardzībai, kompensācijām. Tiek izteikti viedokļi, kam būtu jāmaksā par dabas aizsardzību, kur tam būtu jāmeklē finansējums. Paustas bažas par zemes īpašnieku tiesībām un nepieciešamību pēc taisnīgām kompensācijām ierobežojumu dēļ. Citāti no atbildēm:

- *Varat likt dabas resursu nodokli pilsētas žurkām;*
- *Ir muļķīgi pretnostatīt dabu ekonomikai, kā arī kādam maksāt to, ko otram atņem;*
- *Dabas aizsardzības pasākumi jāfinansē no Dabas aizsardzības pārvaldes u.c., arī ES fondiem;*
- *DAP arī pašiem vajadzēt veikt koku ciršanu, ko atļauj tāme. Būtu nauda par ko līdzfinansēt kompensācijas privātajiem meža īpašniekiem;*
- *Ieteiktu ieviest nevis maksu par dabas taku apmeklēšanu, bet nodrošināt iespēju atstāt ziedojumus (ziedojumu kastes vai kvadrātkods pie ieejas/izejas, kas ļautu noziedot tiešsaistē);*
- *Ja dabas takas par maksu, tad cilvēku izpratne par dabu mazināsies;*
- *Ja valsts likumīgi privātīpašumā uzliek apgrūtinājumu (biotops, mikroliegums, dabas liegums, aizsargjosla u.tml.), tad valsts īpašniekam samaksā tirgus vērtību un neiegūto peļņu vairākas gadus no valsts budžeta vai Pasaules dabas fonda budžeta;*
- *Jauna nodokļa piemērošana visiem (kā 6.16. jautājumā) lieki tracinātu sabiedrību. Taču ar dabas resursu nodokļa starpniecība uzliktu ekonomiskās sviras, kas liktu cilvēkiem vairāk domāt par patēriņu un savām vajadzībām.*

3. Valsts politika, normatīvais regulējums, lēmumu pieņemšana. Kritika un ierosinājumi par valsts rīcību, noteikumiem, caurspīdīgumu ar to saistītos procesos. Citāti no atbildēm:

- *Dabas aizsardzības politika Latvijā ir necaurspīdīga un nesakārtota. Piemēram, trūkst informācija par esošajām aizsargājamām teritorijām;*
- *Zaļmaldināšana un zaļo organizāciju pārmērīgā ietekme/lobijs — bez zinātniskā pamatojuma pieņemti lēmumi, kuri ietekmē LR iedzīvotājus;*
- *Iracionāli histēriskas, neskaidri finansētas vides organizācijas, ieviešot neizprotamus "dabas aizsardzības" pasākumus;*
- *Dabas aizsardzības vārdā valsts nedrīkst taisīt biznesu un uzturēt ierēdniecību!*
- *Arī militārām sektoram ir jāsedz no sava budžeta postījumi dabai. Tas kļūst aizvien svarīgāk;*
- *Nav pareiza sistēma kā tāda. Kāpēc mums jābūt pirmajiem ES ar visiem šiem aizliegumiem un utopijām par zaļu zemi, nevar likt vienā maisā meža īpašniekus, kam ir 10ha un 500ha. Un kurš pārvalda pašvaldību mežus, viņi paši, un kā.....es varu pateikt, slikti.*

4. Anketas uzbūve. Pausta neapmierinātība par anketas garumu, jautājumu formulējumiem. Citāti no atbildēm:

- *Aptauja ir sastādīta tendenciozi pret mežsaimniecību. Aizliedzot kailcirtes nebūs ieguvuma, piemēram, zālājiem, kas ir kritiskā stāvoklī. Dabas aizsardzības organizācijas ar saviem saukļiem "sit vājāko" - mežsaimniekus, tikmēr lauksaimniecība svin uzvaras;*
- *Atkal dīvaini formulēti jautājumi;*
- *Kārtējā "zaļo" nekorekti veidota anketa, paredzot sev vēlamās atbildes, lai pēc tam manipulatīvi to pasniegt sabiedriskajā telpā.*

7. Novērtējiet katru apgalvojumu attiecībā uz Jūsu rīcībām katrā no situācijām

Šajā jautājumā respondentiem bija jānovērtē (rīcības) par 13 dažādiem apgalvojumiem, kas ietver zināšanas par dabu, dabas aizsardzību un sabiedrības vajadzībām, kā arī jāizvērtē sava rīcība 13 piedāvātajās situācijās:

- 7.1. dodu priekšroku vietējiem ražotājiem, izvēloties viņu produkciju
- 7.2. dodu priekšroku dabai draudzīgiem ražotājiem, izvēloties viņu produkciju
- 7.3. apzināti izvēlos produktus, kas marķēti ar atzīmi par ieguldījumu dabas saudzēšanā
- 7.4. ikdienā cenšos taupīt resursus (elektrību, ūdeni, siltumu u. tml.)
- 7.5. cenšos saglabāt dabas vērtības savā īpašumā
- 7.6. iesaistos brīvprātīgajā darbā (piemēram, piedalos talkās u.c.) dabas aizsardzībai
- 7.7. esmu iestājies kādā vides vai dabas aizsardzības nevalstiskā organizācijā
- 7.8. atbalstu dabas aizsardzību ar ziedojumiem
- 7.9. uztraucos par dzīves vides kvalitāti nākamajām paaudzēm, jo, iespējams, šeit dzīvos mani bērni, mazbērni
- 7.10. neiesaistos dabas vērtību saglabāšanā, jo nezinu kā to darīt
- 7.11. piedalos sabiedriskajās apspriešanās un citos publiskos pasākumos, kas saistītas ar dabas aizsardzību
- 7.12. aktīvi interesējos par dabas aizsardzības aktuālajiem jautājumiem
- 7.13. atpazīstu (zinu) zīmola "Dabisko pļavu produkts" produkciju

2024. gada aptaujā respondenti visbiežāk **atbalstījuši** (atbildes "pilnībā piekrītu" un "drīzāk piekrītu") šādas rīcības vai pieejas: cenšos saglabāt dabas vērtības savā īpašumā - 89,4 % (53,1 % pilnībā piekrītu un 36,3 % drīzāk piekrītu), uztraucos par dzīves vides kvalitāti nākamajām paaudzēm, jo, iespējams, šeit dzīvos mani bērni, mazbērni - 84 % (50 % pilnībā piekrītu un 34 % drīzāk piekrītu), dodu priekšroku vietējiem ražotājiem, izvēloties viņu produkciju - 87,2 % (38,6 % pilnībā piekrītu un 48,5 % drīzāk piekrītu), dodu priekšroku dabai draudzīgiem ražotājiem, izvēloties viņu produkciju - 78,8 % (28,6 % pilnībā piekrītu un 50,1 % drīzāk piekrītu). Lai arī 89,4 % cenšas saglabāt dabas vērtības savā īpašumā, 59,8 % norādīja, ka zināšanas par norisēm dabā un cēloņsakarībām ir labas vai ļoti labas (Tabula 11, Attēls 18 un 19).

No respondentiem, kas atbildēja, ka neiesaistās dabas aizsardzībā, jo nezina kā (18,5 % jeb gandrīz katrs piektais respondents), vairākums dzīvo dzīvoklī, visvairāk vecumā grupās 16-25, 66-75 un 75+, ar pamata vai vidējo izglītību.

Visvairāk **neatbalstošas atbildes** ("pilnībā nepiekrītu" un "drīzāk nepiekrītu") ir par šādiem apgalvojumiem: esmu iestājies kādā vides vai dabas aizsardzības nevalstiskā organizācijā - 70,9 % (49,8 % pilnībā nepiekrītu un 21,1 % drīzāk nepiekrītu), atbalstu dabas aizsardzību ar ziedojumiem - 51,4 % (30,1 % pilnībā nepiekrītu un 21,3 % drīzāk nepiekrītu).

Savukārt, visvairāk atbilžu "**nezinu**" (nav bijis pārliecinošs viedoklis vai zināšanas) aptaujātie atzīmējuši par šādiem apgalvojumiem: atpazīstu (zinu) zīmola "Dabisko pļavu produkts" produkciju - 15,7 %, apzināti izvēlos produktus, kas marķēti ar atzīmi par ieguldījumu dabas saudzēšanā - 11,1 %.

Salīdzinājumā ar 2021. gada aptauju, respondentu skaits, kas iesaistās brīvprātīgajā darbā, ir pieaudzis par 17,8 % (kopumā 62,6 %), un ziedotāju skaits dabas aizsardzībai par 8,1 % (48,6 %). Samazinājies respondentu skaits, kas aktīvi interesējas par aktuālajiem jautājumiem dabas aizsardzībā, to ir par 11,4 % mazāk nekā 2021. gadā (62,1 %).

Respondenti, kas dzīvo viensētās, plašāk atpazīst zīmolu "Dabisko pļavu produkts", aktīvāk interesējas par dabas aizsardzības aktuālajiem jautājumiem, vairāk piedalās sabiedriskajās apspriešanās.

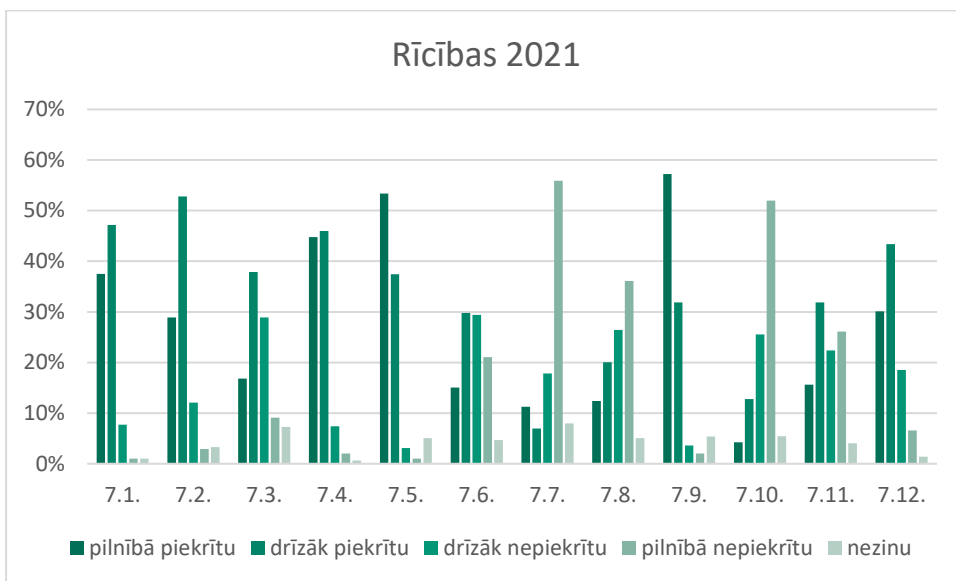
Savukārt, statistisku nozīmību starp atbildēm un mājokli neuzrādīja apgalvojumi par dabai draudzīgu produktu izvēli, apzinātu izvēli iegādāties produktus, kas marķēti ar atzīmi par ieguldījumu dabas aizsardzībā, par iesaistīšanos brīvprātīgajā darbā, par dalību kādā ar vides vai dabas aizsardzību saistītā NVO un dabas aizsardzības atbalstīšanu ar ziedojumiem. Tas liecina, ka mājokļa veids būtiski neietekmē respondentu atbildes par šiem apgalvojumiem.

Statistiski nozīmīga saistība ir starp cilvēku attieksmi pret dabas saglabāšanas nozīmi (7.5.) un viņu rīcību savā īpašumā (1.). Rezultāti parāda spēcīgu attieksmes un uzvedības atbilstību — cilvēki, kuri novērtē dabas aizsardzības nozīmīgumu, arī praktiski rīkojas, lai saglabātu dabas vērtības savā īpašumā. Starp tiem, kuri uzskata, ka rūpēties par dabu ir ļoti svarīgi, pārliecinošs vairākums arī pilnībā piekrīt vai drīzāk piekrīt, ka viņi cenšas saglabāt dabas vērtības savā īpašumā.

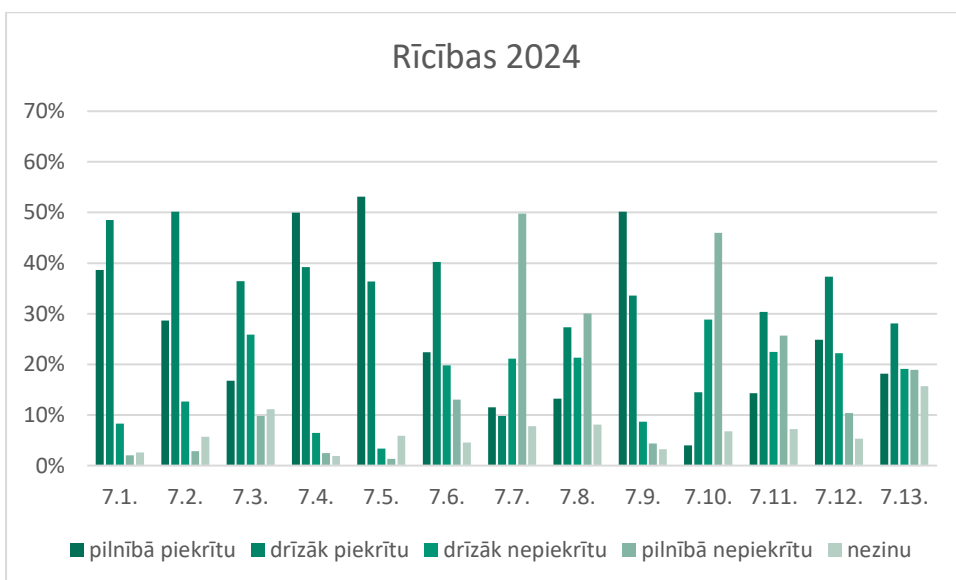
Salīdzinot apgalvojumus 2.2. un 7.9., rezultāti parāda, ka respondenti, kuri vairāk uztraucas par nākotnes dzīves vidi, arī būtiskāk izjūt šī apsvēruma ietekmi uz saviem lēmumiem. Vērtības par vidi un atbildība pret nākamajām paaudzēm ir cieši saistītas.

Apgalvojumi 5.21. un 7.5 (par brīvprātīgo darbu dabas aizsardzībai) norāda, ka pastāv statistiski nozīmīga saistība starp respondentu uzskatiem par brīvprātīgu iesaisti dabas vērtību apsaimniekošanā un viņu pašu iesaisti dabas aizsardzības aktivitātēs. Respondenti, kuri pilnībā piekrīt vai drīzāk piekrīt, ka jāiesaistās dabas vērtību apsaimniekošanā, biežāk paši piedalās brīvprātīgajās aktivitātēs dabas aizsardzībā.

Rezultāti norāda uz statistiski nozīmīgu saistību starp apgalvojumiem 6.7., 7.1. un 7.2. Respondenti, kuri piekrīt, ka dabas daudzveidību var veicināt ar atbildīgiem pirkumiem, biežāk dod priekšroku vietējiem ražotājiem un arī dabai draudzīgiem ražotājiem. Šī saistība atklāj arī to, ka vērtībās balstīti uzskati par vidi ietekmē patēriņa uzvedību, un to iespējams izmantot komunikācijā par ilgtspējīgu izvēli, kā arī to, ka starp uzskatiem un rīcību pastāv skaidra saistība.

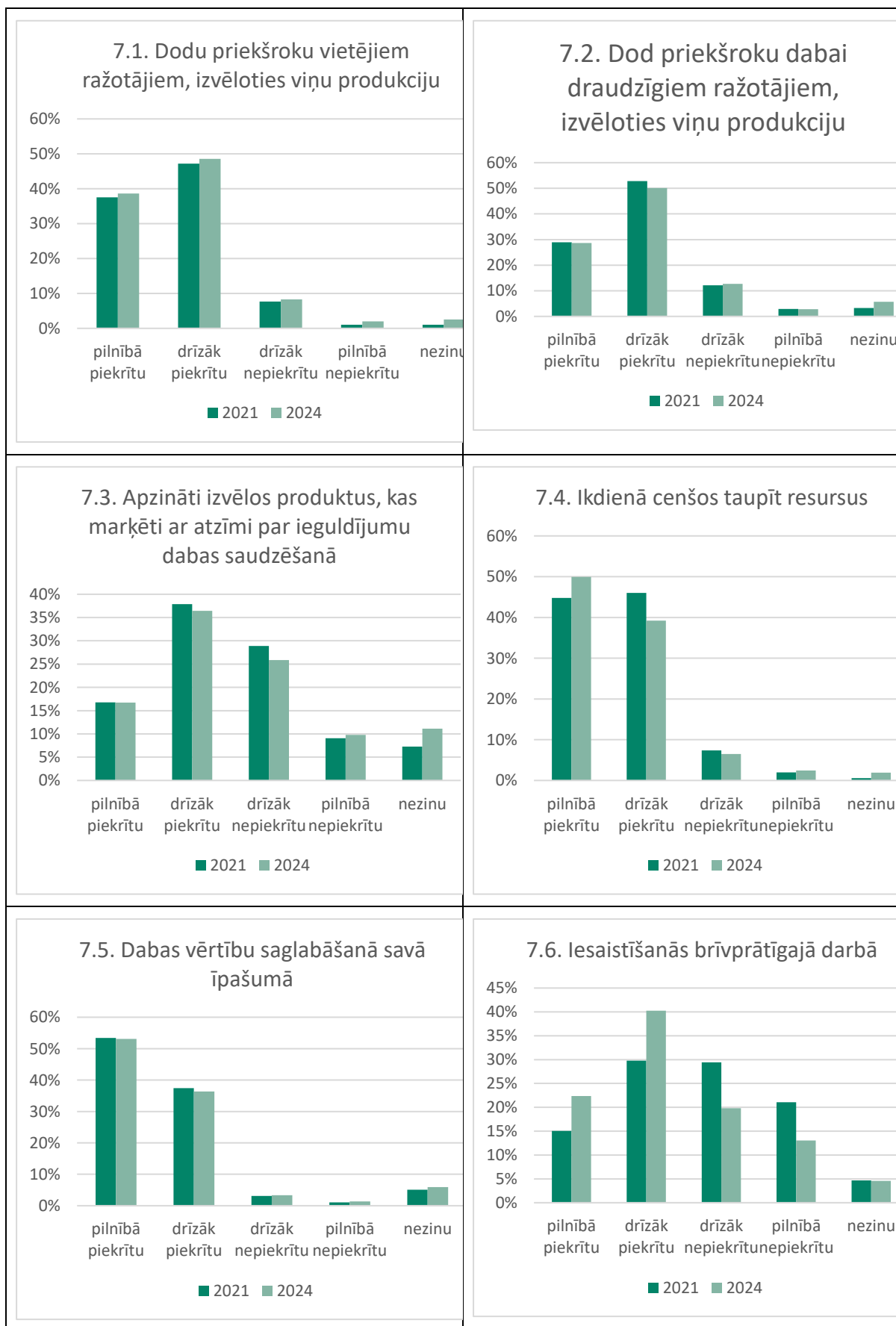
Attēls 18

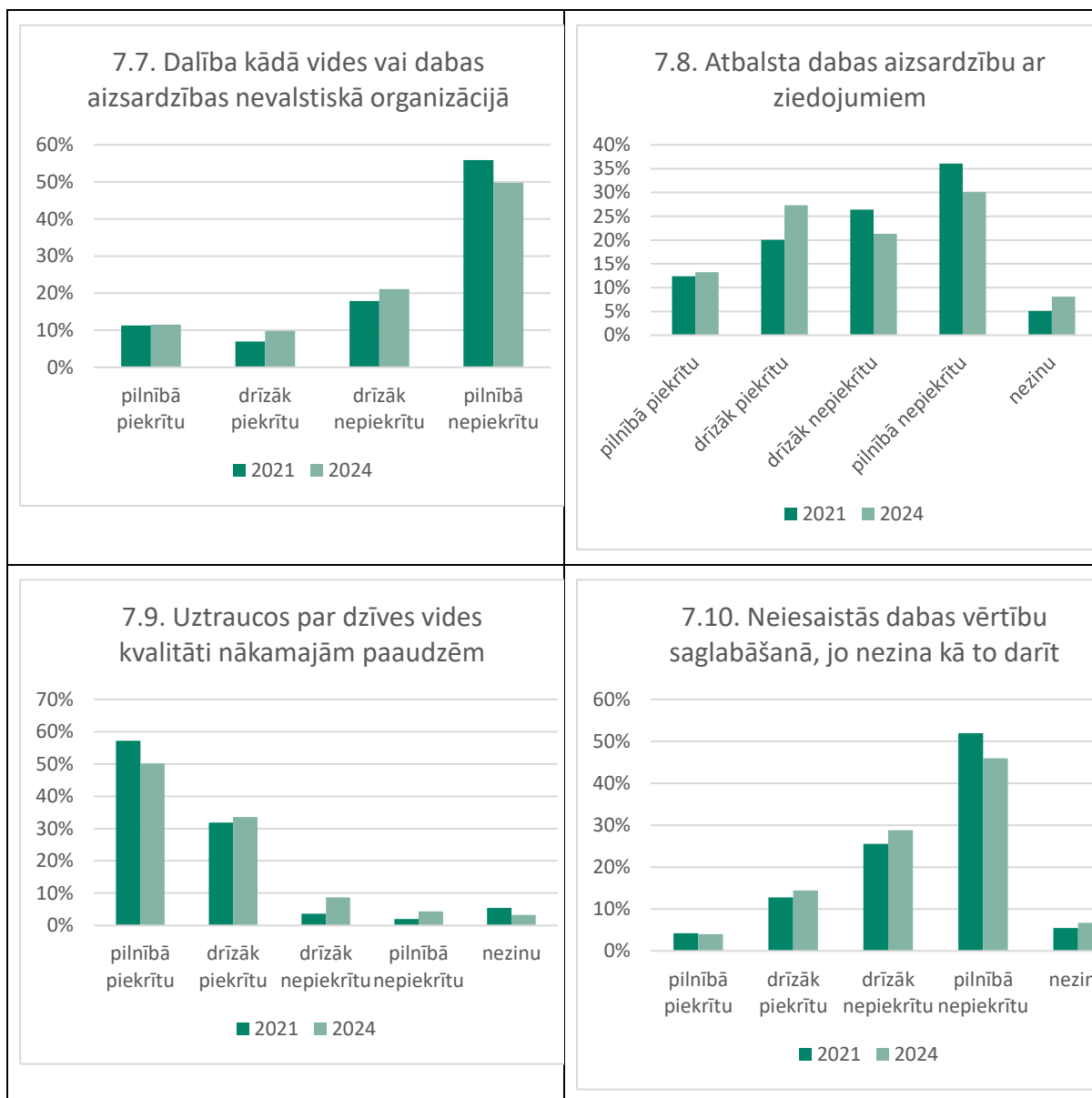

Attēls 19

Tabula 11

Novērtējiet katru apgalvojumu attiecībā uz Jūsu rīcībām katrā no turpinājumā dotajām situācijām:

Veicot faktoranalīzi, tika izdalīti 2 faktori:

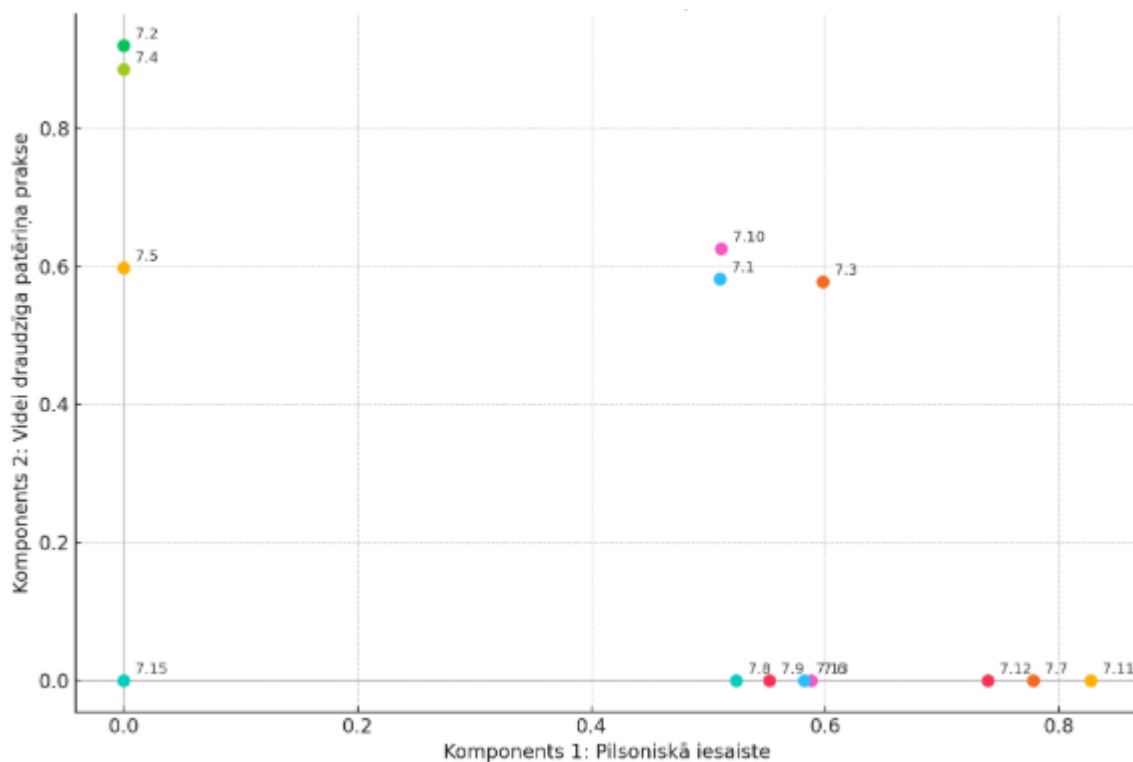
- (1) Pilsoniskā iesaiste dabas aizsardzībā (augsts: 7.11., 7.7., 7.12.) atspoguļo aktīvu pilsonisku un sabiedrisku līdzdalību dabas aizsardzībā – cilvēku līdzdalība, iniciatīva, organizatoriska iesaiste.
- (2) Videi draudzīga patērīna prakse (augsts: 7.2., 7.1., 7.3., 7.4.) atspoguļo patērētāju uzvedību, kas virzīta dabai draudzīgām izvēlēm – produkta izcelsmes, ietekmes uz vidi un ilgtspējas apsvērumi (Tabula 12, Attēls 20).

Component Loadings

	1	2	Unikalitāte
7.11. piedalos sabiedriskajās apspriešanās un citos publiskos pasākumos, kas saistītas ar dabas aizsardzību	0.827		0.434

Component Loadings

	1	2	Unikalitāte
7.7. esmu iestājies kādā vides vai dabas aizsardzības nevalstiskā organizācijā	0.778		0.525
7.12. aktīvi interesējos par dabas aizsardzības aktuālajiem jautājumiem	0.739		0.452
7.6. iesaistos brīvprātīgajā darbā (piemēram, piedalos talkās u.c.) dabas aizsardzībai	0.588		0.573
7.13. atpazīstu (zinu) zīmola “Dabisko pļavu produkts” produkciju	0.582		0.650
7.8. atbalstu dabas aizsardzību ar ziedojumiem	0.524		0.645
7.2. dodu priekšroku dabai draudzīgiem ražotājiem, izvēloties viņu produkciju		0.920	0.299
7.1. dodu priekšroku vietējiem ražotājiem, izvēloties viņu produkciju		0.886	0.395
7.3. apzināti izvēlos produktus, kas marķēti ar atzīmi par ieguldījumu dabas saudzēšanā		0.598	0.578
7.4. ikdienā cenšos taupīt resursus (elektrību, ūdeni, siltumu u. tml.)		0.552	0.599
7.9. uztraucos par dzīves vides kvalitāti nākamajām paaudzēm, jo, iespējams, šeit dzīvos mani bērni, mazbērni		0.511	0.626
7.5. cenšos saglabāt dabas vērtības savā īpašumā		0.510	0.582
7.10. neiesaistos dabas vērtību saglabāšanā, jo nezinu kā to darīt			0.958

Ja skatās uz diagrammu, tad labajā pusē ir cilvēki vai apgalvojumi, kas vairāk saistīti ar aktīvu pilsonisko iesaisti — piemēram, piedalās dabas aizsardzības pasākumos vai darbojas kādā organizācijā. Augšā diagrammā ir tie, kas vairāk saistīti ar videi draudzīgu patēriņu — piemēram, pērk vietējos produktus vai izvēlas preces, kas saudzē dabu. Tie apgalvojumi, kas ir tuvāk centram (0;0), nav ļoti cieši saistīti ne ar vienu, ne ar otru virzienu. Piemēram, apgalvojums "Nezinu, ko darīt dabas aizsardzībai" parāda, ka cilvēkiem nav īsti skaidrs, ko darīt, un tas neiet skaidri kopā ne ar aktīvu rīcību, ne ar zaļu iepirkšanos.

IV DAĻA. ATTIECĪBAS AR DABU, ATPŪTA, CEĻOŠANA DABĀ

Kopumā uz 4 daļas jautājumiem par attiecībām ar dabu un ceļošanu dabā atbildēja:

- 1113 Latvijas iedzīvotāji (*turpmāk izmantots apzīmējums tabulās/ grafikos — LV*);
- 179 ārvalstu tūristi iedzīvotāji (*turpmāk izmantots apzīmējums tabulās/ grafikos — EN*) no 39 valstīm (Albānija (5), Argentīna (1), Armēnija (1), Austrālija (1), Beļģija (5), Kanāda (1), Ķīna (3), Čehija (1), Dānija (4), Anglija (1), Igaunija (10), Somija (15), Francija (6), Gruzija (5), Vācija (13), Grieķija (2), Islande (1), Indija (2), Itālija (4), Lietuva (26), Apvienotā Karaliste (4), Malta (2), Nīderlande (11), Jaunzēlande (1), Nigērija (2), Norvēģija (2), Polija (2), Portugāle (4), Rumānija (3), Krievija (2), Slovākija (3), Slovēnija (1), Spānija (4), Šrilanka (1), Turcija (4), Zviedrija (4), Ukraina (13), Amerikas Savienotās Valstis (9)).

Sasniegtais respondentu raksturojums

Dzimumu sadalījums	Proporcionālais sadalījums (% LV)	Proporcionālais sadalījums (% EN)
vīrieši	35,4	57
sievietes	64,6	43

Vecuma grupu sadalījums	Proporcionālais sadalījums (% LV)	Proporcionālais sadalījums (% EN)
16-25	19	32,4
26-35	16,4	16,2
36-45	23	24,6
46-55	16,1	17,9
56-65	13,7	6,7
66-75	9,6	1,7
>75	2,2	0,6

Izglītība

Latvijas iedzīvotājiem — 61,5 % no visiem respondentiem ir ieguvuši augstāko izglītību un 12 % nav pabeigta augstākā izglītība, 13 % ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību, 12 % vidējo izglītību un 1,5 % ir iegūta pamatzglītība. Ārvalstu tūristiem – 66,5 % no visiem respondentiem ir ieguvuši augstāko izglītību un 20 % nav pabeigta augstākā izglītība, 5,6 % ir ieguvuši vidējo profesionālo izglītību, 6,7 % vidējo izglītību un 1,1 % ir iegūta pamatzglītība.

Nodarbošanās

No Latvijas iedzīvotājiem – 53,9 % strādā algotu darbu, 18,1 % studē vai mācās, 10,2 % pensionāri, 8,2 % strādā savā uzņēmumā, 5,6 % pašnodarbinātie, 1,3 % atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā, 1,1 % saņem bezdarbnieka pabalstu, bet 1,7% norādījuši variantu "cits". Ārvalstu tūristiem - 49,2 % strādā algotu darbu, 30,7 % studē vai mācās, 2,2 % ir pensionāri, 5,6 % strādā savā uzņēmumā, 6,1 % ir pašnodarbinātie, 0,6 % atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā, 2,2 % saņem bezdarbnieka pabalstu, bet 3,4 % norādījuši variantu "cits".

Mājoklis

Visvairāk Latvijas iedzīvotāji - 47,4 % dzīvo daudzdzīvokļu mājās, 23,5 % — viensētās, 22,2 % — savrupmājās pilsētā vai blīvāk apdzīvotās vietās, 3,2 % dzīvo dzīvoklī rindu mājā. Savukārt, no ārvalstu tūristiem 50,8 % dzīvo daudzdzīvokļu mājās, 3,4 % — viensētās, 29,6 % — savrupmājās pilsētā vai blīvāk apdzīvotās vietās, 7,8 % - dzīvoklī rindu mājā. Mājokļa veids dod iespēju analizēt, vai ir novērojamas atšķirības viedokļos par dabas aizsardzību starp pilsētvidē un lauku vidē dzīvojošajiem, kā arī starp savrupmājās un daudzstāvu dzīvokļu namos dzīvojošajiem respondentiem.

Dzīves vieta īpaši aizsargājamā dabas teritorijā

11,1 % Latvijas iedzīvotāju faktiskā dzīves vieta atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, 76,4 % — dzīves vieta neatrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, bet 12,6 % respondentu atzīmēja, ka nezina, vai viņu dzīves vieta iekļaujas kādā no īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām. 10,6 % ārvalstu tūristu faktiskā dzīves vieta atrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, 75,4 % dzīves vieta neatrodas īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, bet 14 % respondentu atzīmēja, ka nezina, vai viņu dzīves vieta iekļaujas kādā no īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām.

Pētījuma rezultāti

Respondentiem tika jautāts, cik bieži dabu izmanto dabu kādā no norādītajiem veidiem. 12. tabulā apkopotas atbildes par to, ko respondenti labprāt dara dabā (apvienotas atbildes bieži un ļoti bieži) (pilnās atbildes pieejamas pielikumā nr. 2). Kā var redzēt, Latvijas iedzīvotāji 2024. gada aptaujā norādījuši, ka biežāk kā 2021. gadā nodarbojas ar aktīvu atpūtu dabā, arī dodas dabā, lai meditētu vai gūtu reliģisku pieredzējumu (abos par 1,5 % vairāk), ceļo uz dažādām ievērojamām dabas vietām, apbrīno dabas skaistumu un izcilas ainavas (par 7,6 % vairāk), gūst iedvesmu no dabas radošai darbībai (par 8,3 % vairāk). Samazinājums ir novērojams tādās aktivitātēs kā dzīvās dabas izziņāšana un vērošana (par 4,8 % mazāk), došanās piknikā uz labiekārtotām atpūtas vietām dabā (par 7,7 % mazāk), dabas resursu izmantošana uzņēmējdarbībā (par 5,1% mazāk). Salīdzinot ar ārvalstu tūristu viedokli, novērots, ka viņi biežāk nodarbojas ar aktīvu atpūtu dabā, ceļo uz dažādām ievērojamām dabas vietām, gūst iedvesmu no dabas radošai mākslinieciskai darbībai, izmanto dabu, lai gūtu ienākumus par maksu organizējot aktivitātes, un pļavas apmeklējums ir nozīmīgs elements ceļojumiem.

Tabula 12

		2021	2024 LV	2024 EN
8.1.	gūstu no dabas materiālu labumu savā brīvajā laikā (<i>piemēram, sēņoju, ogoju, makšķerēju, dodos medībās, iegūstu bērzu sulas, ievācu ārstniecības augus u.tml.</i>)	59,3%	57,8%	33,0%
8.2.	nodarbojos ar aktīvu atpūtu dabā (<i>piemēram, skrienu, dodos pārgājienos, peldos, supoju, slēpoju, braucu ar velo, laivu, vedu pastaigā suni u.tml.</i>)	66,5%	68,0%	70,4%
8.3.	ceļoju uz dažādām ievērojamām dabas vietām, apbrīnoju dabas skaistumu, izcilas ainavas	51,4%	59,0%	65,4%
8.4.	apmeklēju labiekārtotus dabas tūrisma infrastruktūras objektus (skatu tornis, laipa, taka u. tml.)	-	52,7%	52,5%
8.5.	vēroju un izzinu dzīvo dabu un dabā notiekošos procesus, interesējos par tiem	66,0%	61,2%	55,3%
8.6.	gūstu iedvesmu no dabas radošai mākslinieciskai darbībai (<i>piemēram, gleznošanai, dzejai, komponēšanai, u.tml.</i>)	22,3%	30,6%	33,5%
8.7.	izmantoju dabu ar kultūru saistītās norisēs, tradīcijās (<i>piemēram, vasaras saulgriežu vakara, citu gadskārtu rituālu svinēšanai u.tml.</i>)	51,1%	51,4%	40,8%
8.8.	dodas dabā, lai meditētu vai gūtu reliģisku pieredzējumu	24,6%	26,1%	33,0%
8.9.	gūstu līdzsvaru fiziskai labjūtei un garīgai veselībai, atpūtai no ikdienas	72,2%	69,5%	59,8%
8.10.	dodos piknikā uz labiekārtotām atpūtas vietām dabā	32,9%	25,2%	28,5%
8.11.	izmantoju dabu, lai gūtu ienākumus par maksu organizējot pārgājienu, sacensības, pārdodot dabas fotogrāfijas u. tml.	6,1%	8,1%	11,7%
8.12.	izmantoju dabas resursu uzņēmējdarbībā (cērtot mežu, iegūstot malku, kūdru, audzējot dzērvenes u.c.)	21,8%	16,7%	11,2%
8.13.	dodos pļavās un atklātās ganībās, kur šāda ainava ir svarīgs elements, maniem ceļojumiem dabā	-	26,1%	34,6%

Veicot faktoranalīzi (attēls 21), tiek izdalīti trīs galvenie faktori, kas mudina mijiedarboties ar dabu:

- Komponente 1 – Garīgā un estētiskā pieredze. Tā atspoguļo emocionālu, garīgu un estētisku dabas pieredzi. Respondenti ar augstām vērtībām šajā komponentē meklē mieru, iedvesmu, apceri un garīgu piepildījumu dabā;
- Komponente 2 – Dabas baudīšana tūrisma un rekreācijas nolūkos. Tajā dominē praktiska, izklaidējoša pieeja – cilvēki dodas dabā kā tūristi, atpūtnieki vai aktīvās atpūtas cienītāji;
- Komponente 3 – Dabas resursu izmantošana un uzņēmējdarbība. Šī komponente atspoguļo saimniecisku attiecību ar dabu – izmantot dabu praktiskiem, ekonomiskiem nolūkiem.

Component Loadings

	RC1	RC2	RC3	Uniqueness
8.8. dodos dabā, lai meditētu vai gūtu reliģisku pieredzējumu	0.816			0.469
8.9. gūstu līdzsvaru fiziskai labītei un garīgai veselībai, atpūtai no ikdienas	0.770			0.353
8.5. vēroju un izzinu dzīvo dabu un dabā notiekošos procesus, interesējos par tiem	0.752			0.437
8.6. gūstu iedvesmu no dabas radošai mākslinieciskai darbībai (piemēram, gleznošanai, dzejai, komponēšanai, u.tml.)	0.705			0.494
8.13. dodos plavās un atklātās ganībās, kur šāda ainava ir svarīgs elements, maniem ceļojumiem dabā	0.543			0.469
8.7. izmantoju dabu ar kultūru saistītās norisēs, tradīcijās (piemēram, vasaras saulgnežu vakara, citu gadskārtu rituālu svinēšanai u.tml.)	0.499			0.581
8.1. gūstu no dabas materiālu labumu savā brīvajā laikā (piemēram, sēņoju, ogoju, makšķerēju, dodos medībās, iegūstu bērzu sulas, ievācu ārstniecības augus u.tml.)	0.457			0.608
8.4. apmeklēju labiekārtotus dabas tūrisma infrastruktūras objektus (skatu tornis, laipa, taka u.tml.)		0.937		0.222
8.3. ceļoju uz dažādām ievērojamām dabas vietām, apbrīnoju dabas skaistumu, izcilas ainavas		0.827		0.234
8.10. dodos piknikā uz labiekārtotām atpūtas vietām dabā		0.701		0.396
8.2. nodarbojos ar aktīvu atpūtu dabā (piemēram, skieni, dodos pārgājienos, peldos, supoju, slēpoju, braucu ar velo, laivu, vedu pastaigā suni u.tml.)		0.530		0.440
8.11. izmantoju dabu, lai gūtu ienākumus par maksu organizējot pārgājienu, sacensības, pārdojot dabas fotogrāfijas u.tml.			0.830	0.322
8.12. izmantoju dabas resursu uzņēmējdarbībā (cērtot mežu, iegūstot malku, kūdru, audzējot dzērvenes u.c.)			0.769	0.417

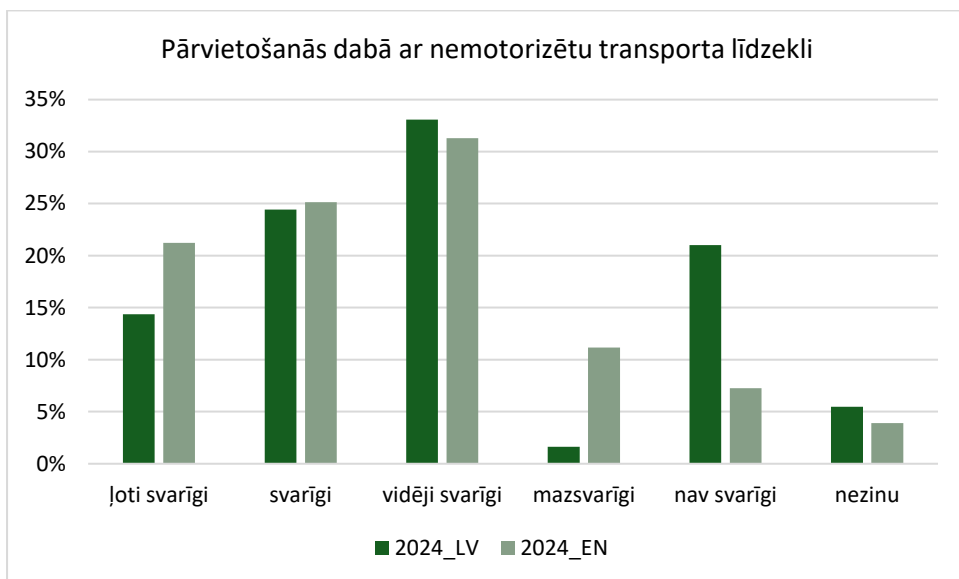
Note: Applied rotation method is promax.

Component Characteristics

	Unrotated solution			Rotated solution		
	Eigenvalue	Proportion var.	Cumulative	SumSq. Loadings	Proportion var.	Cumulative
Component 1	4.979	0.383	0.383	3.292	0.253	0.253
Component 2	1.444	0.111	0.494	2.550	0.196	0.449
Component 3	1.156	0.089	0.583	1.737	0.134	0.583

Attēls 21

Jautājumā par to, cik svarīgi dabā pārvietoties ar nemotorizētu transporta līdzekli, gan Latvijas, gan ārvalstu respondenti visvairāk atbildēja, kas tas ir vidēji svarīgi (33,1 % LV; 31,3 % EN). Tomēr ārvalstu respondentiem ir svarīgāk pārvietoties ar nemotorizētu transporta līdzekli. 21 % respondentu no Latvijas tas nav svarīgi, kamēr tikai 7,3 % no ārvalstu respondentiem norādījuši šo atbildi (Attēls 22).

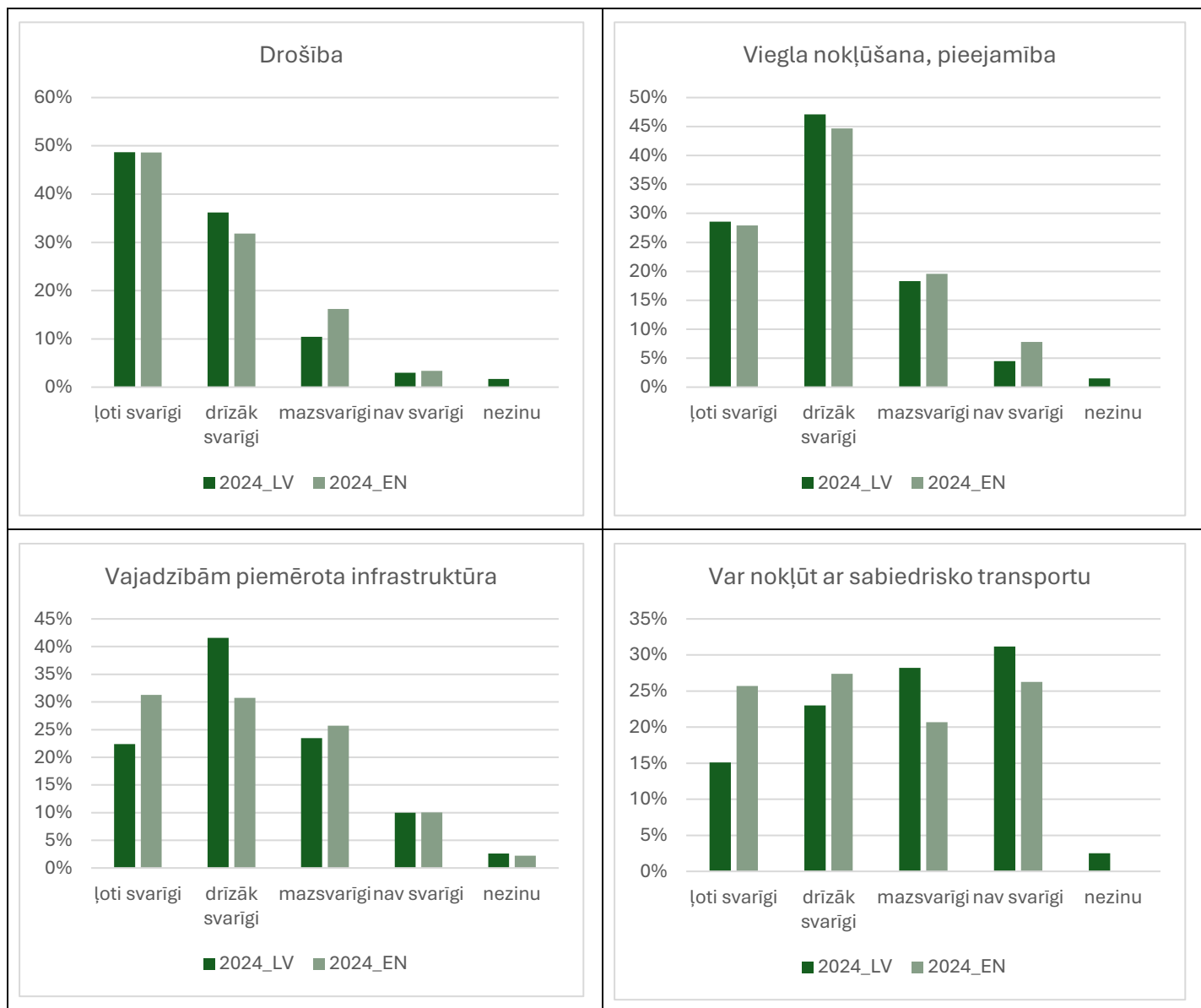

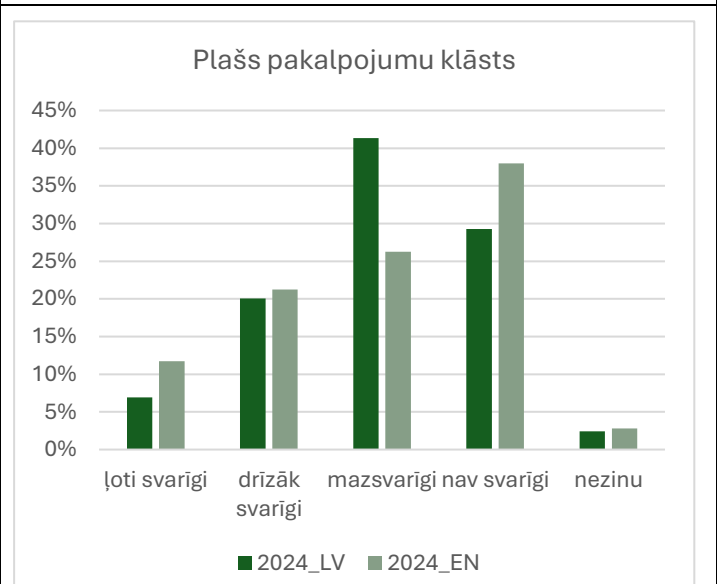
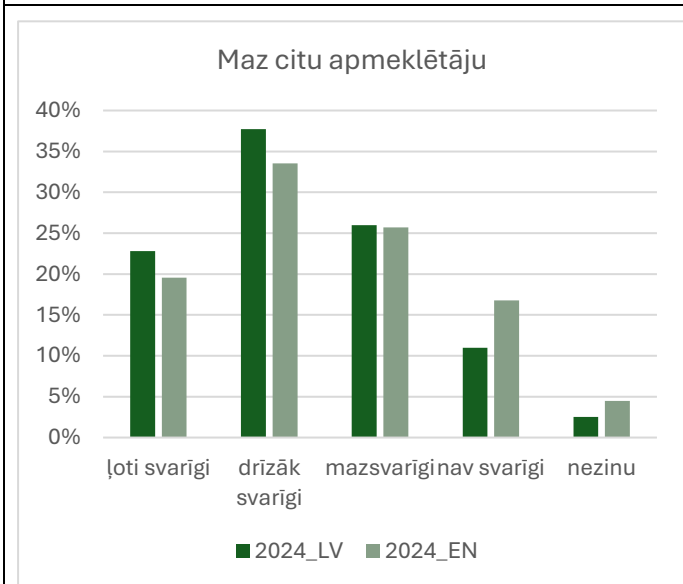
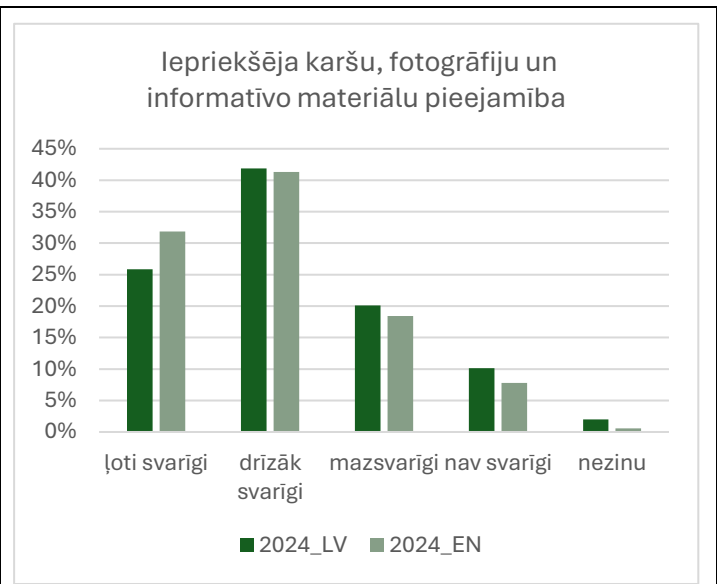
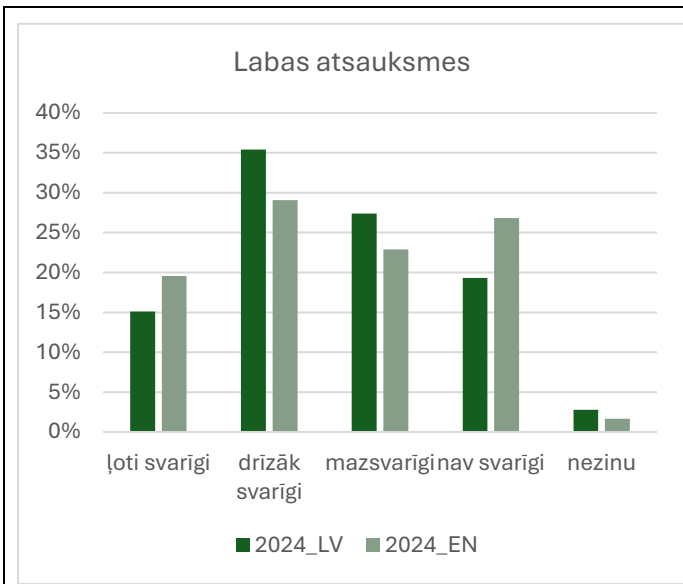
Attēls 22

Salīdzinot šo jautājumu ar apgalvojumu par to, vai respondenti ir svarīgi, ka uz izvēlēto galamērķi var nokļūt ar sabiedrisko transportu, var secināt, ka, jo svarīgāk ir pārvietošanās ar nemotorizētu transporta līdzekli, jo svarīgāka ir galamērķa pieejamība ar sabiedrisko transportu.

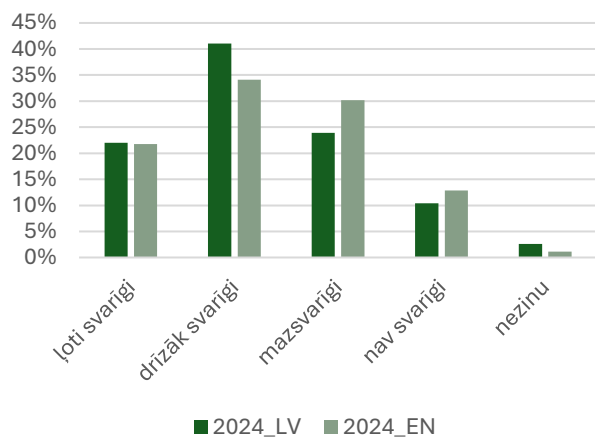
Dodoties dabā, ļoti svarīgs faktors (Tabula 13) ir drošība (84,9 % LV; 80,4 % EN), pievilcīga ainava (91,2 % LV, 87,7 % EN), neskarta daba (70,4 % LV, 69,3 % EN), viegla nokļūšana, pieejamība (75,7 % LV; 72,2 % EN), kā arī iepriekšēja karšu, fotogrāfiju un informatīvo materiālu pieejamība (63,7 % LV; 73,2 % EN). Visnenoteiktākais viedoklis ir par nokļūšanu ar sabiedrisko transportu – atbildes sadalās vienmērīgi visos atbilžu variantos. Vismazāk svarīgi ir tādi faktori kā plašs pakalpojumu klāsts (tas ir svarīgi 27 % LV, 33 % EN), *Natura 2000* teritoriju tīkla statuss (20,8 % LV, 22,9 % EN) un Eiropas ilgtspējīgas tūrisma hartas sertifikāts (16,2 % LV, 20,7 % EN).

Tabula 13

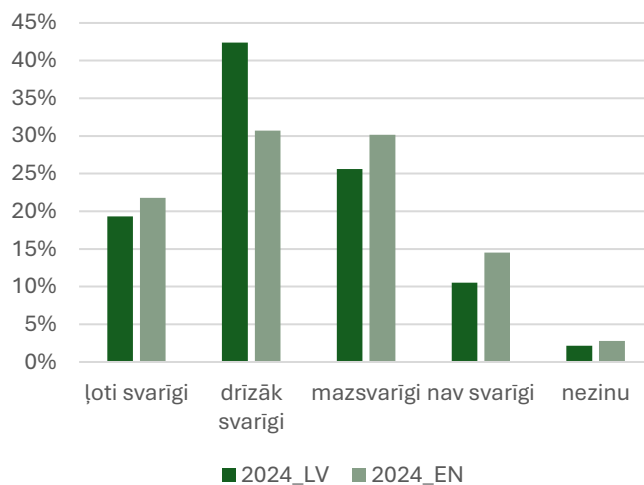

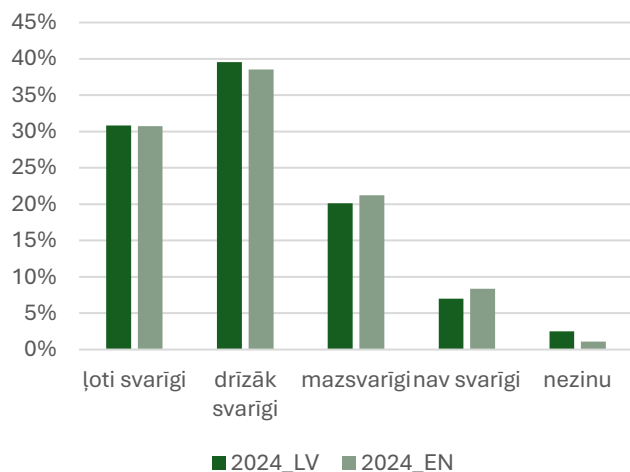
Kopējās apmeklējuma izmaksas

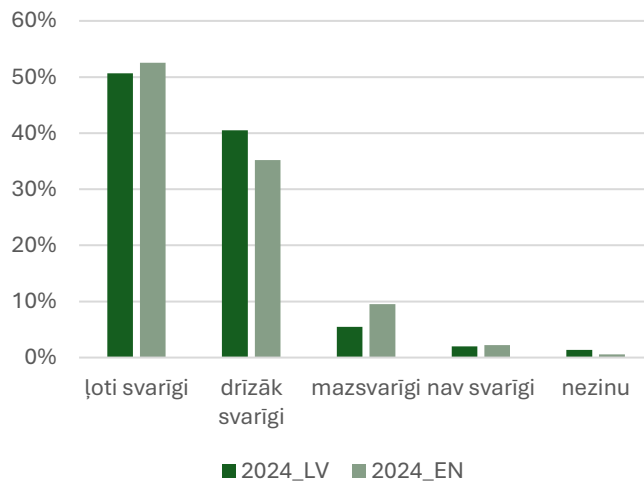
Kultūras mantojums

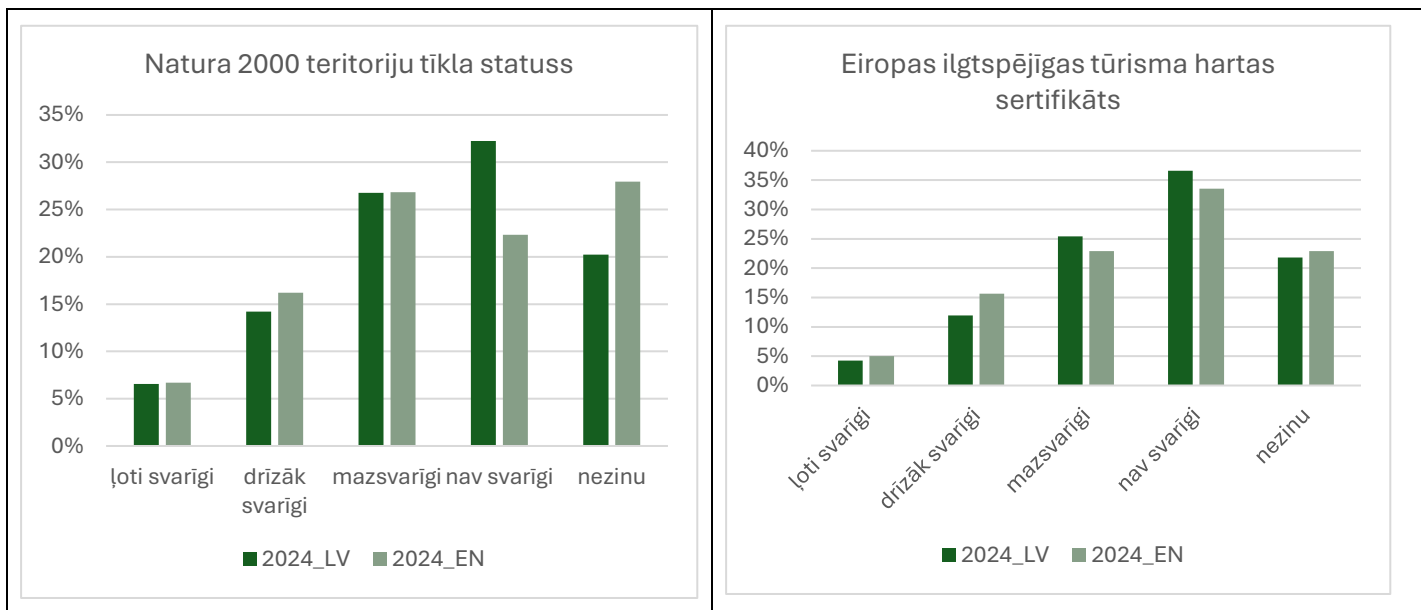
Neskarta daba

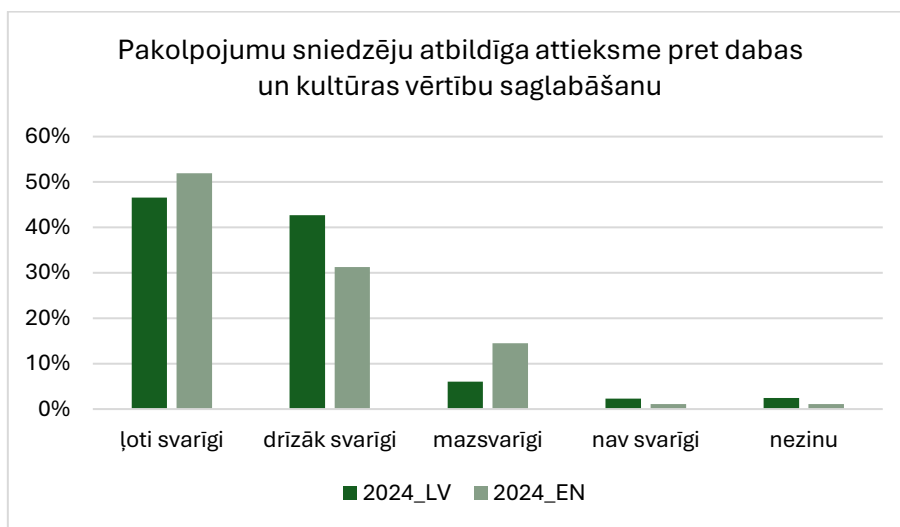
Pievilcīga ainava

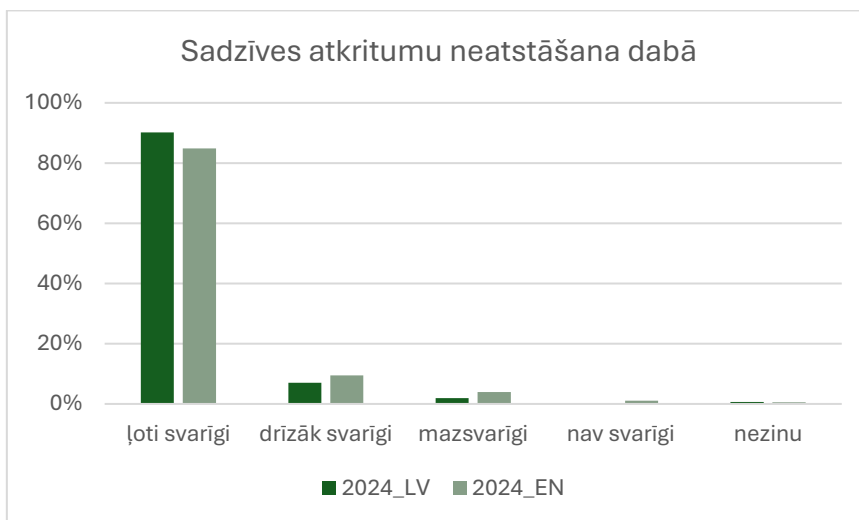

Atpūšoties dabā, 89,2 % Latvijas respondentu un 83,2 % ārvalstu respondentu **ir svarīgi, ka pakalpojumu sniedzēji atbildīgi attiecas pret dabas un kultūras vērtību saglabāšanu** (Attēls 23).

Attēls 23

Par to, ka ir svarīgi dabā neatstāt nekādus sadzīves atkritumus, vienprātis ir 97,2 % Latvijas respondentu un 94,4 % ārvalstu respondentu (Attēls 24).

Attēls 24

Kā savu pēdējo dabas apmeklējuma vietu Latvijā ārpus ikdienišķās vides respondenti min gan konkrētas, gan vispārīgas vietas,, piemēram:

- dabas takas un parki,
- nacionālie parki (piemēram, Gaujas vai Ķemeru),
- ūdenstilpes (ezers, upe, jūra),
- dažādas ekosistēmas (mežs, purvs),
- ainaviski skatu punkti (piemēram, skatu torņi),
- konkrētas vietas kā Sigulda, Tērvete, Jūrmala, Zilie kalni u.c.

Rezultāti liecina, ka respondentiem ir vēlme doties gan uz tādiem dabas objektiem, kur ir pielāgota infrastruktūra (kas visbiežāk ir kādā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā), gan uz ģeogrāfiski atpazīstamām un populārām vietām Latvijā (vārdu mākonis par minēto pēdējo apmeklēto vietu attēls 25 LV, attēls 26 EN).

Attēls 25

Attēls 26

Apkopojot visus minētos rezultātus, 3,4 % Latvijas respondentu nebija norādījuši atbildi vai bija norādījuši kādu vietu ārpus Latvijas, bet no ārvalstu respondentiem – 5,6 %. Populārākā minētā konkrētā vieta abām grupām — Gaujas Nacionālais parks (skatīt 14. tabulu).

Tabula 14

PĒDĒJĀ APMEKLĒTĀ DABAS VIETA ĀRPUS IKDIENIŠKĀS VIDES

LV	%	reizes	piezīme
Ezers	9,2	102	* dažādi ezeri pa visu LV teritoriju, bieži kopā ar dabas takām vai skatu torņiem
Jūrmala / pludmale	8,1	90	*arī moli
Mežs	5,3	59	
Dabas takas	5,2	58	
Gaujas Nacionālais parks	5,1	57	
Upes	4,7	52	
Ķemeru Nacionālais parks	4,4	49	
Purva takas	4,3	48	dažādās Latvijas vietās
Apdzīvotas vietas (pilsētu apkārtnes)	4,3	48	
Zilais kalns (+ skatu tornis)	3,5	39	
Sigulda	3,2	36	
Tērvetes dabas parks	3,0	33	
Skaņais kalns	2,4	27	
Skatu tornis	2,1	23	dažādās Latvijas vietās (vairākas reizes minēts Numernes skatu tornis)
Ogres zilie kalni	2,0	22	
Sietiņiezis	1,7	19	
Kalns	1,8	20	* Gaiziņkalns, Bākūžkalns, Grebļu kalns, Mākoņkalns, u.c.
Kāpas	1,6	18	(Baltā kāpa, Ragkāpa, Zvirgzdes kāpa)
Līgatnes dabas takas	1,6	18	
Savs īpašums	1,5	17	
Pilsētas parks	1,4	16	
Daugavas loki	1,3	15	
Citi konkrēti objekti	1,3	14	
Cenas tīrelis	1,2	13	
Slīteres Nacionālais parks	0,9	10	
Stāvkrasts	0,9	10	
Klintis	0,8	9	*bieži — Ērgļu klintis
Palienu pļavas	0,8	9	
Kolka	0,7	8	
Piejūras dabas parks	0,7	8	
Alas	0,6	7	
Līču - Laņģu klintis	0,6	7	

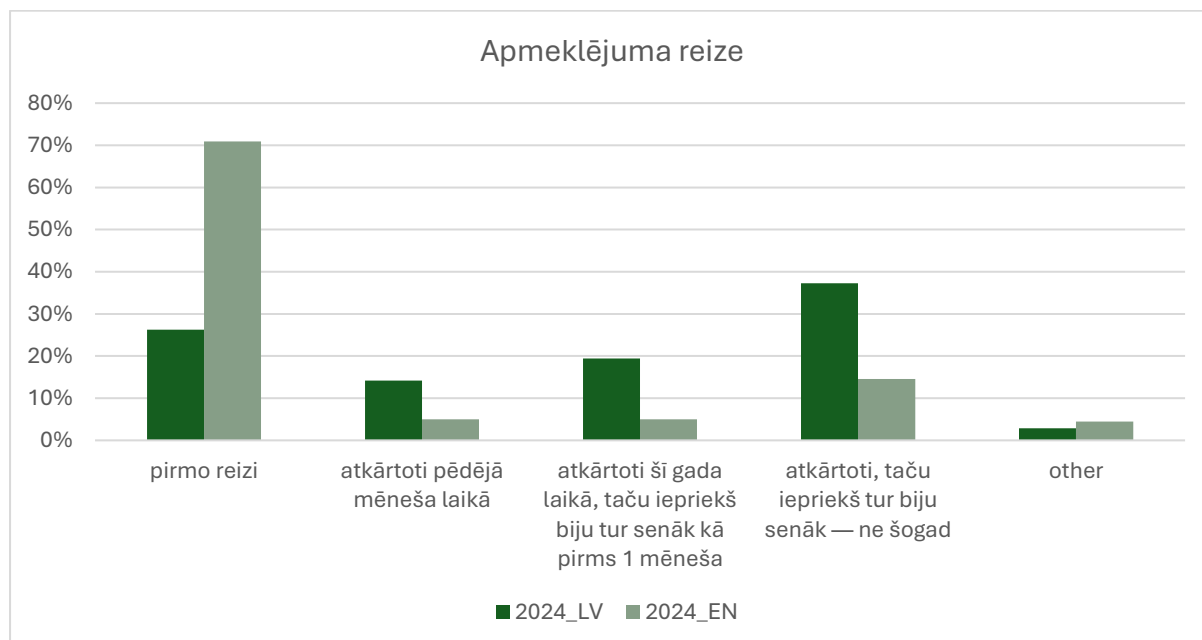
Dabas parks	1,0	11
Jūrtaka	0,5	6
Raunas Staburags	0,5	6
Veczemju klintis	0,5	6
Rāznas Nacionālais parks	0,5	6
Zvārtes iezis	0,5	6
AAA "Ziemeļgauja"	0,5	6
Randu pļavas	0,5	6
Skulte	0,4	5
Bākas	0,4	5
Dvietes paliena	0,4	5
Botāniskais dārzs, dendroloģiskie stādījumi	0,4	5
Teiču dabas rezervāts	0,4	4
LVM Veidota atpūtas vieta	0,4	4
Dižkoki	0,4	4
Dabas liegums “Užava”	0,4	4
Pilskalns	0,3	3
Avoti	0,3	3
Pilsdrupas	0,3	3
Pilskalns	0,3	3
Kazu gravas ūdenskritums	0,2	2
Lubānas mitrājs	0,2	2
Slutišķu krauja	0,2	2
Akmeņi	0,2	2
Latgale	0,1	1
Nagļu dīķi	0,1	1
Dabas liegums “Oviši”	0,1	1
Krustkalnu rezervāts	0,1	1
Buļļu sala	0,1	1

EN	%	reize s	piezīme
Rīga	3,9	7	
Ventspils	1,7	3	
Baldone	1,1	2	
Gaujas Nacionālais parks	22, 9	41	* arī — daba apkārt Siguldai
Liepāja	1,7	3	
jūrmala / pludmale	6,7	12	
Valmiera	10, 1	18	
Sietiņiezis	1,1	2	
Kolka	2,8	5	
Cīrulīšu dabas taka	2,2	4	
Rēzekne	4,5	8	
Ķemeru Nacionālais parks	4,5	8	
Rāznas Nacionālais parks	2,2	4	

Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts	0,6	1	
Upe	1,7	3	
Ezers	4,5	8	
Mežs	2,2	4	
Apdzīvota vieta	9,5	17	(Krustkalni, Salcgrīva, Kuldīga, Ineši, Valka, Vecpiebalga, u.c.)
Tīrumnieku purva taka	1,7	3	
Specifisks tūrisma objekts	8,9	16	

Kā biežākie vietas apmeklējuma motīvi tiek minēti – atpūta, pastaiga, daba pati par sevi, svaigs gaiss, pārgājiens. Šīs atbildes saskan ar šī sadaļas pirmo jautājumu, kas norāda, ka visbiežāk cilvēki dabā vēlas atpūsties no ikdienas, nodarbojas ar aktīvu atpūtu un bauda dabas skaistumu, gūst līdzsvaru fiziskai labjūtei un garīgajai veselībai. Bija arī tādas atbildes kā sēņošana, būšana dabā, savienojot ar profesionālajiem pienākumiem, ģimenes tradīcijas, apmeklētā vietas atrodas blakus kādām semināru vai pasākumu vietām, Stirnu buka posmi (arī citas sportiskas aktivitātes/ sacensības), hobiji (putnu vērošana “*patīk torņot*”), nozīmīgi dzīves notikumi (kāzas, kristības), viesu izklaidēšana, ziedu pļavu projekta mācības, pieturpunkti pa ceļam uz kādu pasākumu vai citu galapunktu, izzināšana un vienkārši Latvijas dabas baudīšana, brīvā laika dažādošana.

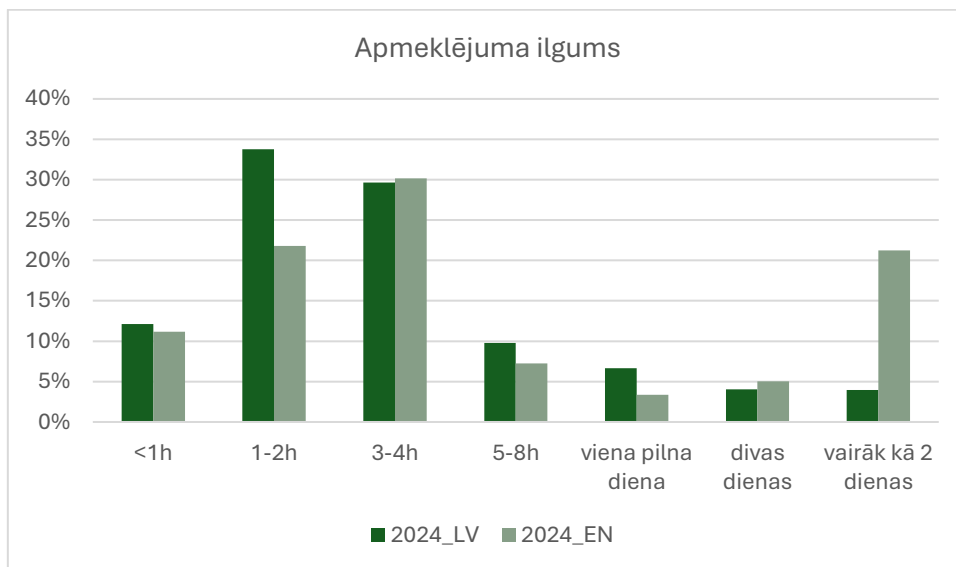
Par minētās vietas **apmeklējuma biežumu** (Attēls 27) ārvalstu respondentiem visbiežāk (70,9 %) tā ir bijusi pirmā reize, savukārt Latvijas respondenti visbiežāk apmeklē vietas, kur jau ir bijuši iepriekšējos gados (37,3 %), kā arī apmeklē jaunas vietas (26,2 %). 14,2 % no nosauktajām vietām respondenti apmeklējuši vairākkārt viena mēneša laikā.

Attēls 27

Apmeklējuma ilgums (Attēls 28) ir atšķirīgs starp Latvijas un ārvalstu respondentiem. Latvijas respondenti visbiežāk minēto vietu apmeklē 1-2h (33,8 %) vai 3-4h (29,6 %). Tikai 4 %

apmeklējums ilgst divas dienas vai vairāk nekā divas dienas, pie vietām šie respondenti visbiežāk minējuši savus vai lauku īpašumus, atpūtu pie ezeriem. Savukārt ārvalstu respondenti visbiežāk konkrēto vietu apmeklē 3-4h (30,2 %) vai vairāk nekā divas dienas (21,2 %).

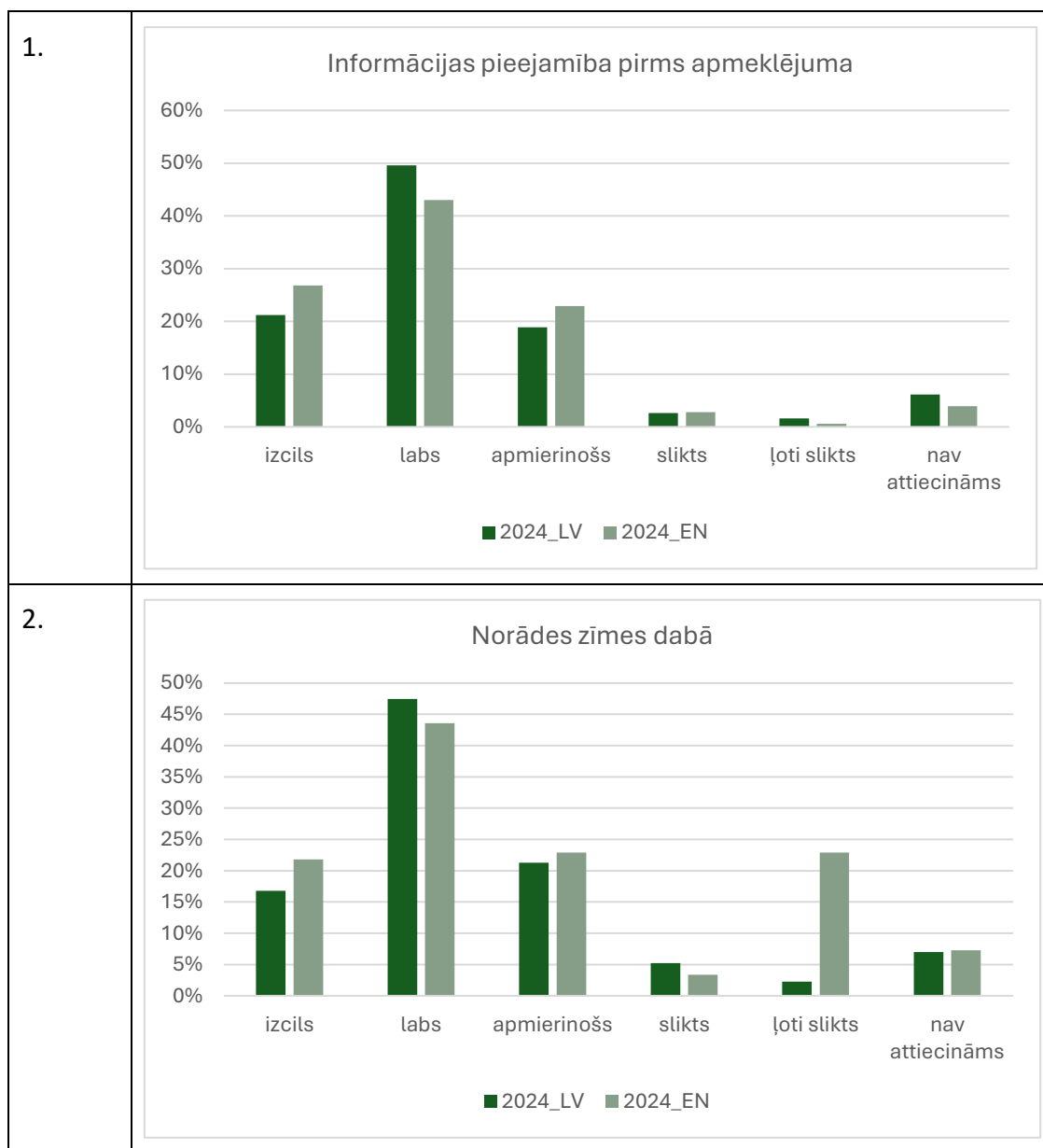

Attēls 28

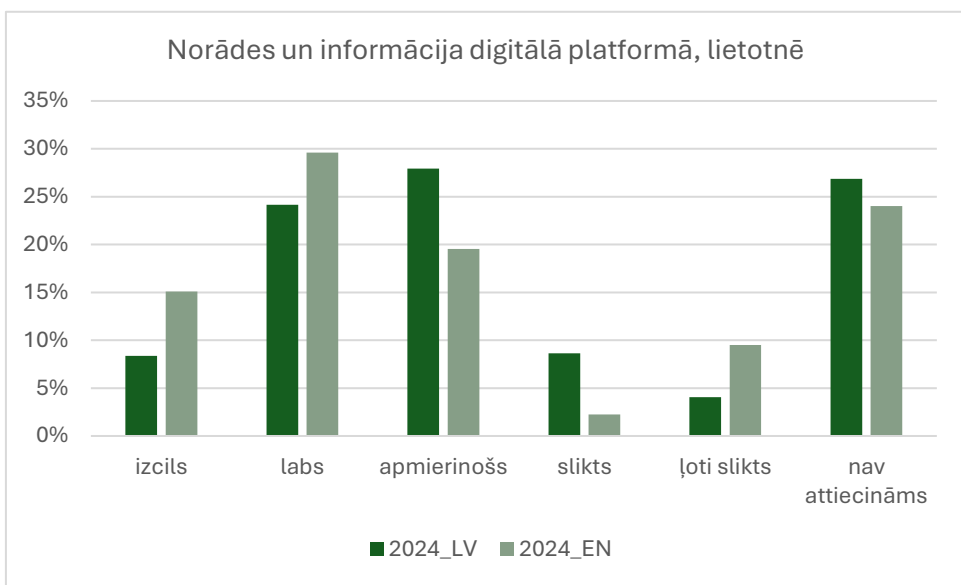
Izvērtējot **pēdējās apmeklējuma vietas pieredzējumu** (Tabula 15), var secināt, ka gan Latvijas, gan ārvalstu respondenti kopumā tas ir bijis labs vai apmierinošs, vērtējot informācijas pieejamību pirms apmeklējuma, norādes zīmes dabā, pieejamo informāciju digitāli, infrastruktūru un labiekārtojumu, kopējo apmeklējumu un informācijas pieejamību svešvalodās. Vispozitīvāk tiek novērtēts kopējais apmeklējuma pieredzējums (kā labs un izcils) 85 % Latvijas respondentu un 87,7 % ārvalstu respondenti. Interesanti, ka informācijas pieejamību svešvalodās kā labu un izcilu vairāk novērtē ārvalstu respondenti (64,3 %; Latvijas respondenti 33,9 %). Vissliktāk tiek vērtētas norādes un informācija digitālajās platformās vai lietotnēs (sliktas un ļoti sliktas) - 12,6 % Latvijas respondentu un 11,7 % ārvalstu respondentu. Savukārt, 26,3 % no ārvalstu viesiem novērtējuši norādes dabā kā sliktas vai ļoti sliktas.

Statistiski nozīmīga saistība ir starp iepriekšēju karšu, fotogrāfiju un informatīvo materiālu pieejamību gan uz vietas, gan digitāli – jo svarīgāka ir pieejamība, jo izcilāks pieredzējums.

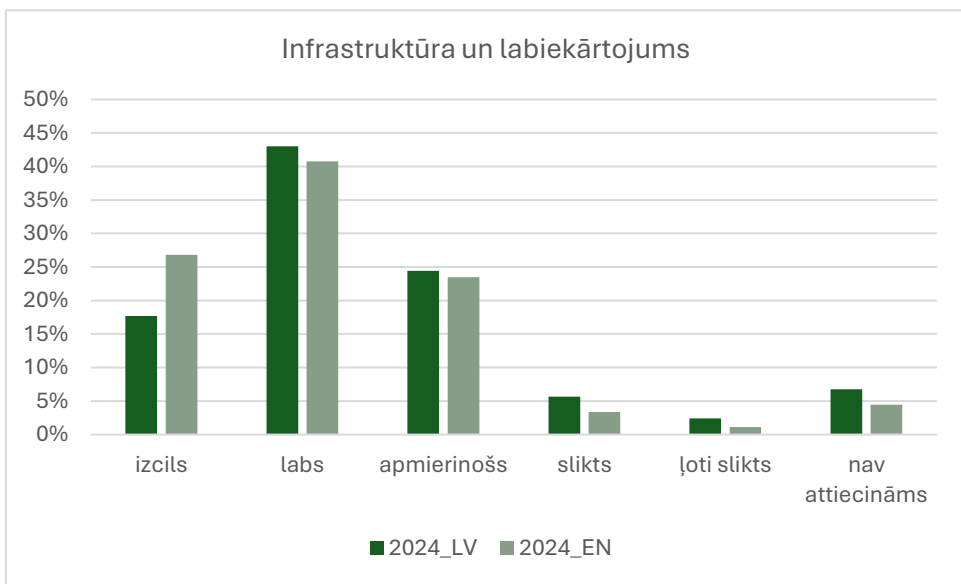
Tabula 15

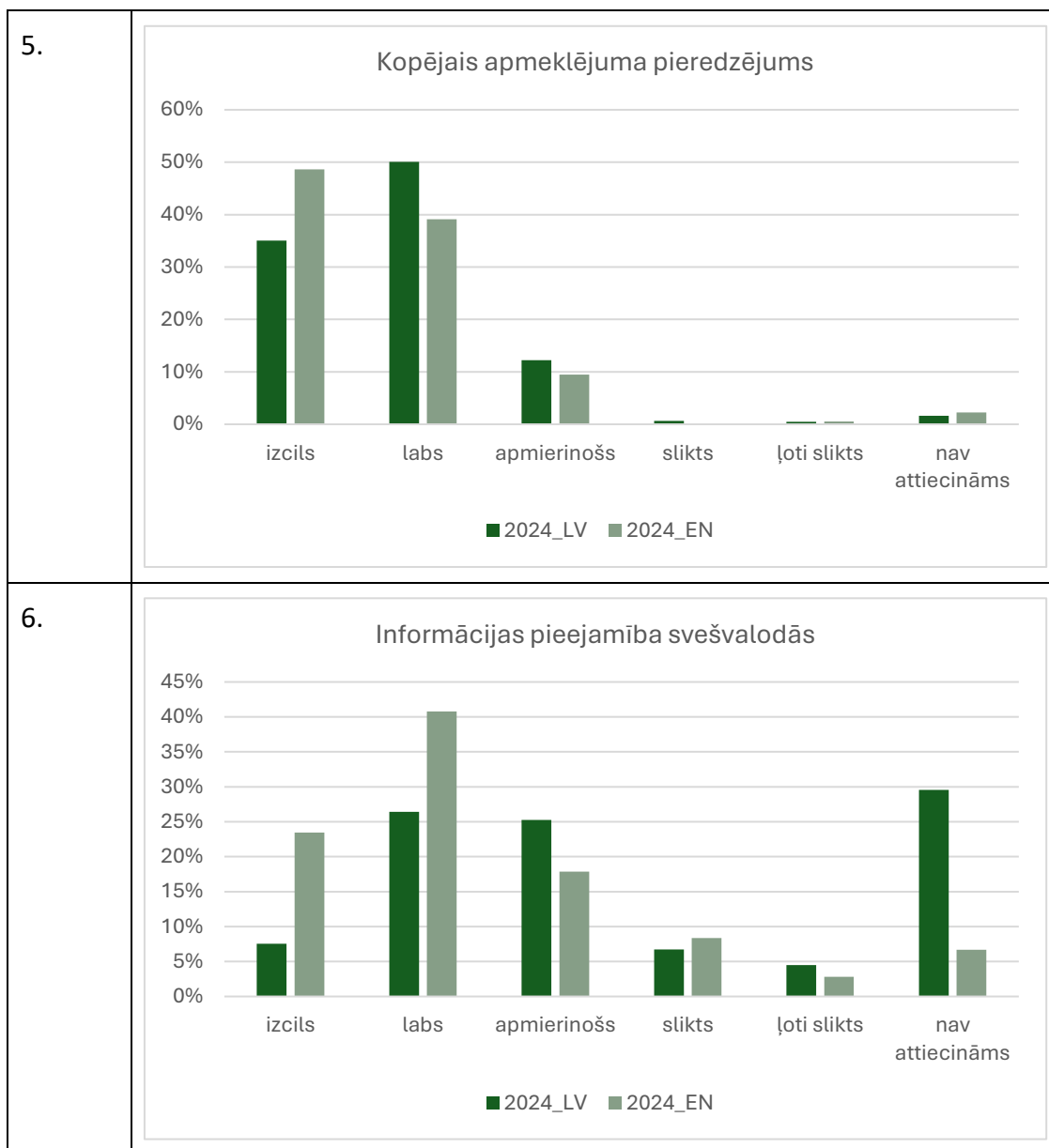
3.

4.

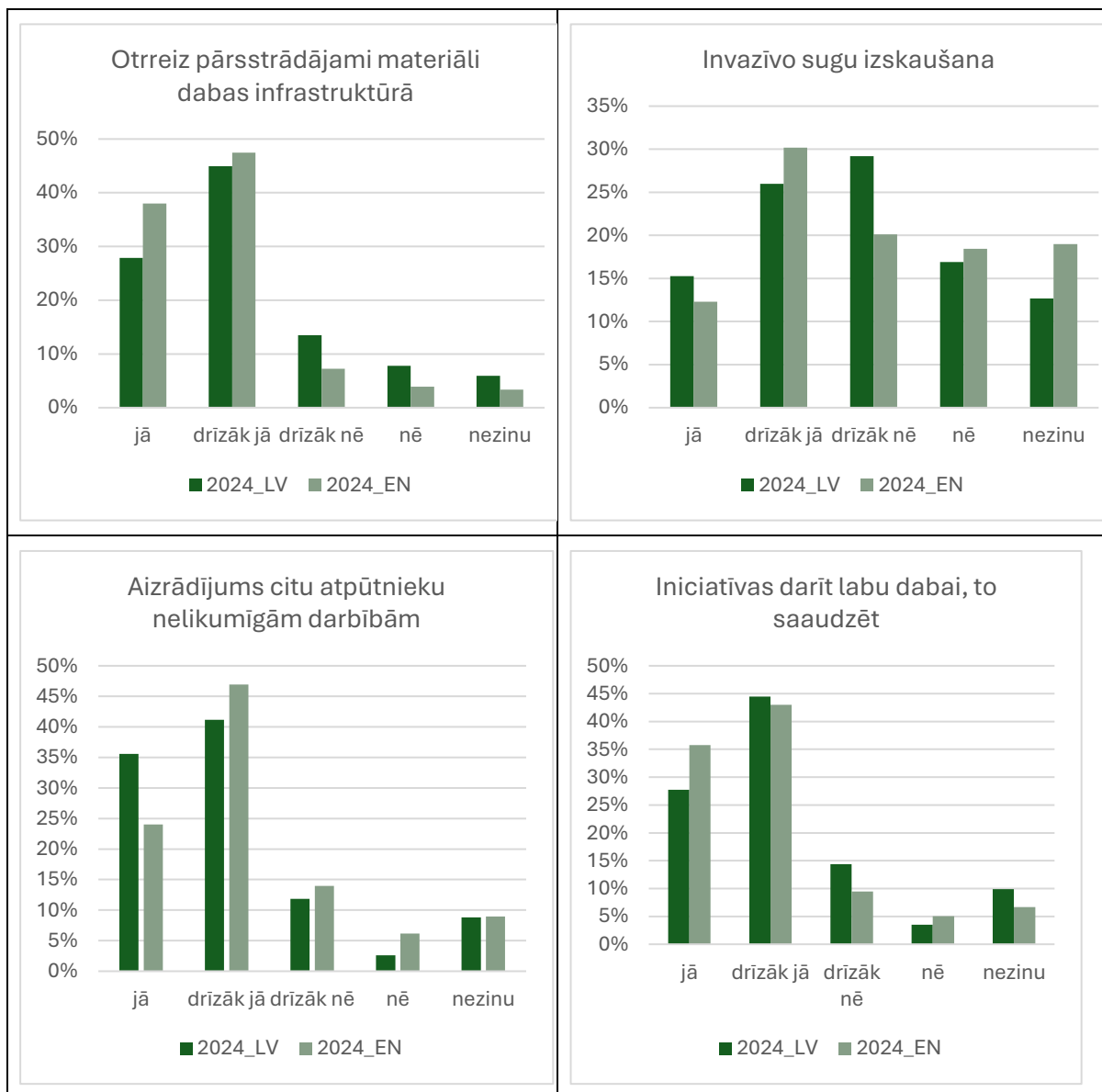

Par rīcībām un apsvērumiem dabas saglabāšanā (Tabula 16) jeb gatavību aktīvi rīkoties atbildes ir salīdzinoši vienlīdzīgas starp Latvijas un ārvalstu respondentiem. Visvairāk respondentu piekrita apgalvojumam, ka atpūšoties būtu gatavi aizrādīt par citu kaitējošu rīcību dabā. (76,7 % LV, 70,9 % EN). Ārvalstu respondentiem vairāk nekā Latvijas iedzīvotājiem būtu svarīgi, ka dabas infrastruktūrā tiek izmantoti otrreiz pārstrādājami materiāli (72,8 % LV, 85,5 % EN). Ļoti liels atbalsts arī tam, ka aicinājumi saudzēt dabu pamudināti aktīvi rīkoties (72,3 % LV, 78,8 % EN). Taču runājot jau par konkrētu darbu dabas labā, kā piemēram, invazīvo sugu izskaušanu, atbildes nav vienādas. Ja atpazītu invazīvo sugu, to mēģinātu izskaust 41,3 % Latvijas respondentu un 42,5 % ārvalstu respondentu, visticamāk neko nedarītu 46,1 % Latvijas respondentu un 38,5 % ārvalstu respondentu. 12,7 % Latvijas respondentu un 19 % ārvalstu respondentu nezina, kā rīkotos.

Tabula 16

Secinājumi

Veicot datu analīzi un salīdzinājumu ar 2021. gada aptaujas datiem, rezultātu interpretācijā ir svarīgi ņemt vērā arī globālās situācijas izmaiņas. Piemēram, 2021. gadā bija COVID-19 pandēmija, kā dēļ bija noteikti daudz un dažādi ierobežojumi, tāpēc cilvēki aktīvāk gāja dabā, pievērsās ar dabu un vidi saistītiem jautājumiem un to izzināšanai. Periodā starp veiktajām aptaujām ir mainījusies arī ģeopolitiskā situācija – 2022. gadā sākās karš Ukrainā, līdz ar to lielāka uzmanība tiek pievērsta palīdzības sniegšanai, kā arī vairāk finanšu tiek novirzīts aizsardzībai.

I. ATTIEKSME UN RĪCĪBAS

- 1.1. Latvijas sabiedrība uzskata, ka rūpēties par dabu ir ļoti svarīgi un svarīgi (95,5 %, par 1,1 % mazāk nekā 2021. gadā.).
- 1.2. 43,6 % no aptaujātajiem (par 5,1 % mazāk nekā 2021. gadā) uzskata, ka cilvēks ir pilnībā atkarīgs no dabas, atkarīgs – 40,2 %, daļēji – 14,1 %, maz atkarīgs no dabas – 1,5 %, un 0,06 % domā, ka cilvēks nav ļoti atkarīgs no dabas.
- 1.3. Atbildēs par katra respondenta ikdienas lēmumu un izvēļu ietekmi uz dabu parādās lielāka atbildžu izkliede. 29 % (par 3,1 % mazāk nekā 2021. gadā) uzskata, ka ļoti ietekmē dabu ar savu lēmumu un izvēli, 32,7 % norāda, ka ietekmē, vidēji ietekmē 29,2 %, maz ietekmē 7,3 % un neietekmē dabu 2 %. Šī jautājuma atbildes, kā arī atbildes uz jautājumiem attieksmes un rīcības daļā iezīmē problēmu – no vispārīgas informācijas un runām par dabas aizsardzību un saudzēšanu jāpāriet uz mērķtiecīgu sabiedrības informēšanu par konkrētām rīcībām dabas saglabāšanai – kā tās veikt, kāpēc tas ir svarīgi un kādi rezultāti no šīm darbībām ir sagaidāmi.
- 1.4. Latvijas dabas stāvokli kā izcilu vērtē 6 % respondentu, kā labu – 38,5 %, bet kā apmierinošu – 42 %, kas ir par 2,5 % vairāk nekā 2021. gadā. Savukārt 12,2 % uzskata to par sliktu un 1,2 % – par ļoti sliktu.
- 1.5. 33,3 % respondentu vērtē, ka dabas stāvoklis ir pasliktinājies (par 3,1% mazāk nekā 2021. gadā), bet 31,4 %, ka ir uzlabojies (par 2,4 % vairāk nekā 2024. gadā). 36,4 % uzskata, kas tas ir tāds pats salīdzinājumā ar laiku pirms četriem gadiem.
- 1.6. Tāpat kā 2021. gadā, arī šobrīd vislielākās bažas cilvēkiem par Latvijas dabu rada mežu izciršana (~35 %), atkritumi un vides piesārņojums (~20 %), bioloģiskās daudzveidības zudums (~4 %), līdzcilvēku bezatbildīga rīcība (~3 %). Atšķirībā no 2021. gada aktuāla tēma, kas uztrauc iedzīvotājus, ir klimata pārmaiņas (~5 %). Kā ietekmējošie faktori visbiežāk tiek minēti: cilvēku bezatbildība, valsts un pašvaldību iestāžu neefektīva darbība vai bezdarbība dabas aizsardzības jautājumos, vāja infrastruktūra (tai skaitā digitālā).
- 1.7. Sabiedrība kā nozīmīgāko dabas aizsardzības panākumu Latvijā pēdējos gados novērtē atkritumu apsaimniekošanu un depozītsistēmas ieviešanu (~20 %), dabas apsaimniekošanu

(īpaši izcelts Satversmes tiesas lēmums par aizliegumu cirst kokus ar mazāku apkārtmēru; ~20 %); sabiedrības izglītošanu (~8,5 %), sugu un dzīvotņu aizsardzību (~5 %).

- 1.8. Sabiedrības ieskatā lielākās kļūdas vai neizdošanās dabas aizsardzībā Latvijā pēdējos gados ir šādas: mežu apsaimniekošana un izciršana, dabas aizsardzības politikas nepilnības/institūciju darbību efektivitāte, vēja un saules parku plānošana un būvniecība, bioloģiskā daudzveidība (invazīvo sugu izplatība), slikta sabiedriskā komunikācija un izglītošana, apbūve.

II. ZINĀŠANAS PAR DABU

Kopumā zināšanas par Latvijas dabu un tajā notiekošajiem procesiem iedzīvotāju pašvērtējumā ir zemākas salīdzinājumā ar 2021. gadu.

- 2.1. 60,5 % respondentu savas zināšanas par dabu kopumā novērtē kā ļoti labas un labas (par 12,7% mazāk nekā 2021. gadā), 36,3 % — kā viduvējas un 3,2 % — kā sliktas un ļoti sliktas. Samērā līdzīgs novērtējums ir zināšanām par norisēm dabā un galvenajām cēloņsakarībām.
- 2.2. Par dabai draudzīgām saimniekošanas metodēm zināšanas kā labas vai ļoti labas uzskata 43,4 % respondentu, kas ir par 16,4 % mazāk nekā 2021. gadā.
- 2.3. Respondenti kā sliktas un ļoti sliktas ir norādījuši savas zināšanas par iespēju uzlabot zālājus ar pļavas augu sēklām (26,3 %), par interneta vietnēm, kur var dalīties ar dažādiem novērojumiem, (23,2 %, kopumā par 17,4 % sliktākas zināšanas nekā 2021. gadā) un par invazīvām (svešzemju) augu sugām (22,5 %, kopumā par 17,4 % sliktākas zināšanas nekā 2021. gadā).
- 2.4. Zināšanu uzlabošana par dabu galvenokārt notiek pašizglītošanās ceļā (literatūra, mediji), aktīvu izzināšanu dabā, formālo vai neformālo izglītību, kā arī veicot sabiedriskās aktivitātes. Īpaši tika izcelts, ka pieejamā informācija ir jāvērtē kritiski, jo bieži vien ir daudz "zaļmaldināšanas".
- 2.5. Latvijas sabiedrība kopumā uzskata, ka būtu jāveic valsts iestāžu efektivitātes uzlabošana dabas aizsardzības jautājumos (84,8 %), jūras piekrastes stingra aizsardzība, nepieļaujot tās degradēšanos cilvēka ietekmē (83,7 %) un bargāki sodi par dabas vērtību iznīcināšanu (78,2 %).
- 2.6. 55,6 % (par 3,5 % vairāk nekā 2021. gadā) respondentu noteikti atbalsta, ka meži ir jā saglabā aizsargājamās dabas teritorijās, tos necērtot. Tajā pat laikā tikai 36,8 % respondentu noteikti atbalsta, ka mežus nevajadzētu cirst pilsētu apkārtnē, lai tos saglabātu. 20,6 % respondentu drīzāk neatbalsta vai noteikti neatbalsta mežu saglabāšanu pilsētu apkārtnē.
- 2.7. Sabiedrība kopumā neatbalsta vai drīzāk neatbalsta tādas dabas aizsardzības un saglabāšanas metodes kā nokaltušo koku saglabāšanu mežā (42,8 %) un purvu un citu mitrāju atjaunošanu, likvidējot grāvjus (35,1 %), kā arī metodes, kas nav plaši zināmas vai ir krasi atšķirīgas no izmantotajām metodēm agrākajos periodos, piemēram, sauso mežu

kontrolēta dedzināšana stingrā uzraudzībā (52 %), purvu un citu mitrāju atjaunošana, likvidējot grāvjus (44,4 %).

- 2.8. Visvairāk atbilžu "nezinu" (nav bijis pārlicinošs viedoklis, kuras nav plaši zināmas vai ir krasi atšķirīgas no izmantotajām metodēm agrākajos periodos) ir par šādiem apgalvojumiem: sauso mežu kontrolētu dedzināšana (22,7 %; 2021. gada aptaujā 9,1 %), mizgrauža bojāto meža nogabalu izciršana neatkarīgi no meža aizsardzības statusa un meža apsaimniekošanas cikla (19,2 %) un bebru skaita samazināšana (17,9 %, 2021. gada aptaujā 9,4 % respondentu).
- 2.9. Kā citas aktuālas pieejas vai rīcības, kurs Latvijā vajadzētu ieviest dabas aizsardzības nodrošināšanai, tiek minētas bioloģiskās daudzveidības un dzīvotņu nodrošināšana, vairāk izglītošanas un praktiskas iesaistes, likumdošanas un kontroles uzlabošana.

III. ATTIEKSME UN RĪCĪBAS

- 3.1. 79,1 % respondentu uzskata, ka ekonomisko interešu vārdā nav pieļaujams iznīcināt aizsargājamas sugas (par 6 % mazāk nekā 2021. gadā).
- 3.2. 62,7 % respondentu piekrīt, ka dabas daudzveidību iespējams veicināt, iegādājoties produktus vai pakalpojumus, kuru izcelsme saistīta ar bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanu vērtību (17,1 % atbildēja, ka nezina).
- 3.3. Sabiedrība nepiekrīt, ka dabas aizsardzība ir jāīsteno tikai valsts īpašumā esošās zemēs (75,2 %), ka dabas aizsardzība nav iespējama bez nodokļu paaugstināšanas (72,9 %), ka ilgtspējīga attīstība ir utopija (66,3 %) vai ka dabas aizsardzība traucē uzņēmējdarbības attīstībai (64,7 %).
- 3.4. Par kompensāciju mehānismiem lielākais atbalsts ir ierosinājumam, ka dabas aizsardzības pasākumi (zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem) būtu jāmaksā no kopējiem valsts budžeta līdzekļiem (61,3 %). Savukārt, sabiedrībavisvairāk neatbalsta un vislielāko neizpratni pauž par ierosinājumu, ka dabas aizsardzības pasākumi (zemes īpašniekiem par saimnieciskās darbības ierobežojumiem) būtu jāmaksā no līdzekļiem, kurus valsts budžetā iegūst no jauna vispārēja nodokļa par dabas sargāšanu, kas tiek piemērots visiem iedzīvotājiem.
- 3.5. 89,4 % respondentu norāda, ka cenšas saglabāt dabas vērtības savā īpašumā.
- 3.6. Salīdzinājumā ar 2021. gada aptauju respondentu skaits, kas iesaistās brīvprātīgajā darbā, ir pieaudzis par 17,8 % (kopumā 62,6 %) un ziedotāju skaits dabas aizsardzībai par 8,1 % (48,6 %). Samazinājies respondentu skaits, kas aktīvi interesējas par aktuālajiem jautājumiem dabas aizsardzībā (par 11,4 % mazāk nekā 2021. gadā - 62,1 %).
- 3.7. 70,9 % respondentu nav iesaistīti vides vai dabas aizsardzības nevalstiskajās organizācijās.
- 3.8. 18,5 % respondentu (gandrīz katrs piektais) neiesaistās dabas vērtību saglabāšanā, jo nezina, kā to darīt. Visbiežāk tie ir respondenti, kas dzīvo dzīvoklī un ir vecuma grupās 16-25, 66-75 un 75+.

3.9. Sabiedriskajās apspriešanās piedalās 44,7 % respondentu (par 2,8 % mazāk nekā 2021. gadā).

IV. ATTIEKSME UN RĪCĪBAS

- 4.1. Lai arī svarīgs aspekts ceļojot ir neskarta daba un pievilcīga ainava, tomēr salīdzinoši maz tiek pievērsta uzmanība tam, vai dabas teritorijai ir īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statuss, kas tieši nodrošina neskartu dabu.
- 4.2. Visbiežāk gan Latvijas, gan ārvalstu respondenti pārvietošanos dabā ar nemotorizētu transporta līdzekli novērtēja kā vidēji svarīgu (33,1 % LV; 31,3 % EN). Jo svarīgāka ir pārvietošanās ar nemotorizētu transporta līdzekli, jo svarīgāka ir galamērķa pieejamība ar sabiedrisko transportu.
- 4.3. Dodoties dabā, ļoti svarīgs faktors ir drošība (84,9 % LV; 80,4 % EN), pievilcīga ainava (91,2 % LV, 87,7 % EN), neskarta daba (70,4 % LV, 69,3 % EN), viegla nokļūšana, pieejamība (75,7 % LV; 72,2 % EN), kā arī iepriekšēja karšu, fotogrāfiju un informatīvo materiālu pieejamība (63,7 % LV; 73,2 % EN). Vismazāk svarīgi ir tādi faktori kā plašs pakalpojumu klāsts (tas ir svarīgi 27 % LV, 33 % EN), *Natura 2000* teritoriju tīkla statuss (20,8 % LV, 22,9 % EN) un Eiropas ilgtspējīgas tūrisma hartas sertifikāts (16,2 % LV, 20,7 % EN).
- 4.4. Atpūšoties dabā, 89,2 % Latvijas respondentu un 83,2 % ārvalstu respondentu ir svarīgi, ka pakalpojumu sniedzēji atbildīgi attiecas pret dabas un kultūras vērtību saglabāšanu.
- 4.5. Par to, ka ir svarīgi dabā neatstāt nekādus sadzīves atkritumus, vienisprātis ir 97,2 % Latvijas respondentu un 94,4 % ārvalstu respondentu.
- 4.6. Respondentiem ir vēlme doties gan uz tādiem dabas objektiem, kur ir pielāgota infrastruktūra (kas visbiežāk ir kādā īpaši aizsargājamā dabas teritorijā), gan uz ģeogrāfiski atpazīstamām un populārām vietām Latvijā. Kā pēdējās apmeklētās vietas visbiežāk tiek minēti ezeri, jūrmala, dažādas dabas takas, meži, Gaujas Nacionālais parks. Biežākais apmeklējuma motīvs – atpūta.
- 4.7. Izvērtējot pēdējās apmeklējuma vietas pieredzējumu, var secināt, ka gan Latvijas, gan ārvalstu respondentiem kopumā tas ir bijis labs vai apmierinošs, vērtējot informācijas pieejamību pirms apmeklējuma, norādes zīmes dabā, digitāli pieejamo informāciju, infrastruktūru un labiekārtojumu, kopējo apmeklējumu un informācijas pieejamību svešvalodās.. Visaugstāk respondenti novērtējuši tieši kopējo apmeklējuma pieredzi – pozitīvi to vērtē 85 % Latvijas un 87,7 % ārvalstu aptaujāto (atbildes labs un izcils).
- 4.8. Vislielākais sabiedrības atbalsts vērojams attieksmē pret rīcību dabā – 76,7 % Latvijas un 70,9 % ārvalstu respondentu atzinuši, ka atpūšoties dabā būtu gatavi aizrādīt citiem par darbībām, kas kaitē dabai. Savukārt ārvalstu respondenti biežāk nekā Latvijas iedzīvotāji uzsvēruši, ka viņiem ir svarīgi, lai dabas infrastruktūrā tiktu izmantoti otrreiz pārstrādājami materiāli (85,5 % EN salīdzinājumā ar 72,8 % LV).

KOPSAKARĪBAS:

- 1.1. No tiem respondentiem (43,6 %), kuri uzskata, ka cilvēks ir pilnībā atkarīgs no dabas, 8,2 % vērtē Latvijas dabas stāvokli kopumā kā ļoti sliktu, bet tikai 1,7 % — kā izcilu. Savukārt, no

tiem respondentiem, kuri uzskata, ka cilvēks nav atkarīgs no dabas, 2,7 % uzskata, ka Latvijas dabas stāvoklis ir izcils.

- 1.2. Starp respondentiem, kuri atbildēja, ka ikdienas lēmumi dabu ietekmē maz vai neietekmē (kopā 97 respondenti), visvairāk bija vecuma grupās 36-45 un 66-75 (abās 1,9 %), un savas zināšanas par norisēm dabā un galvenajām cēloņsakarībām vērtē kā viduvējas (2,9 %).
- 1.3. Tie respondenti, kas dabas stāvokli vērtē kā apmierinošu, arī savas zināšanas (no tiem 19,4 %) vērtē kā viduvējas, bet tie, kas dabas stāvokli vērtē kā labu, arī savas zināšanās (no tiem 20,1 %) vērtē kā labas.
- 1.4. Tie respondenti, kas norādīja, ka dzīvo viensētās vai savrupmājās, uzrāda augstākas zināšana par dabu kopumā, norisēm un cēloņsakarībām, augu un dzīvnieku sugām, invazīvajām augu sugām un dabai draudzīgākām saimniekošanas metodēm nekā tie respondenti, kas norādījuši, ka dzīvo dzīvoklī daudzdzīvokļu mājā.
- 1.5. Faktoranalīze parādīja, ka atbildes uz pašvērtējumu "Zināšanas par interneta vietnēm" liecina, ka šis jautājums daļēji mēra arī citu dimensiju (piemēram, respondentu digitālās prasmes un līdzdalību, nevis zināšanas konkrēti par šo jautājumu).
- 1.6. Tie respondenti, kas dzīvo viensētās, vairāk neatbalsta purvu un citu mitrāju atjaunošanu, likvidējot grāvjus, bet tie, kas dzīvo dzīvoklī – atbalsta. Tāpat viensētās dzīvojošie vairāk atbalsta bebru skaita samazināšanu.
- 1.7. Iedzīvotāju pašvērtējums attiecībā uz "zināšanām par interneta vietnēm" un apgalvojumu, ka "tehnoloģiju attīstība palīdzēs efektīvāk risināt dabas aizsardzības jautājumus", neveido statistisku nozīmīgumu. Lielākā daļa respondentu "drīzāk piekrīt" apgalvojumam par tehnoloģiju nozīmi dabas aizsardzībā, tomēr tas neparedz automātisku pozitīvu vai negatīvu attieksmi pret interneta vietnēm, kur var dalīties ar novērojumiem vai ziņot par pārkāpumiem.
- 1.8. Savstarpēji salīdzinot apgalvojumus "dabas aizsardzība nav iespējama bez nodokļu paaugstināšanas" un "par kompensācijām no jauna nodokļa" var secināt, ka respondentu atbildes liecina par konsekventu attieksmi pret dabas aizsardzības finansēšanu. Lielākā daļa respondentu, kas nepiekrīt nodokļu paaugstināšanai, nepiekrīt vai drīzāk nepiekrīt arī jaunam vispārējam nodoklim. Tāpat tie, kas piekrīt nepieciešamībai palielināt nodokļus, biežāk arī piekrīt vispārēja nodokļa ieviešanai.
- 1.9. Izvērtējot atbildes no respondentu mājokļa skatu punkta, dzīvoklī dzīvojošie respondenti vairāk piekrīt un atbalsta ieejas maksas piemērošanu dabas takām, tam, ka valsts īpašumā esošie meži jācērt mazāk, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības atpūsties (par šo jautājumu Latvijas sabiedrībai kopumā nav vienota viedokļa), kā arī tam, ka dabas vērtības īpašumā (mežā, pļavā) palielina šī īpašuma vērtību. Viensētā dzīvojošie respondenti ir noraidošāki pret šiem apgalvojumiem.
- 1.10. Dzīvoklī dzīvojošie respondenti nepiekrīt, ka dabas aizsardzība traucētu uzņēmējdarbībai, savukārt viensētā dzīvojošie tam piekrīt vairāk.

- 1.11. Lai gan 79 % aptaujāto uzskata, ka aizsargājamas sugas nedrīkst iznīcināt ekonomisku interešu dēļ, tikai daļa no viņiem uzskata, ka labi pārzina šo tēmu — par augiem labas vai ļoti labas zināšanas atzīst 40,9 %, bet par dzīvniekiem — 53,4 %.
- 1.12. Lai arī 89,4 % respondentu cenšas saglabāt dabas vērtības savā īpašumā, 59,8 % norādīja, ka zināšanas par norisēm dabā un cēloņsakarībām ir labas vai ļoti labas.
- 1.13. No tiem respondentiem, kas atbildēja, ka neiesaistās dabas aizsardzībā, jo nezina kā (18,5 % jeb gandrīz katrs piektais respondents), vairākums dzīvo dzīvoklī, visvairāk vecumā grupās 16-25, 66-75 un 75+, ar pamata vai vidējo izglītību.
- 1.14. Tie respondenti, kas dzīvo viensētās, plašāk atpazīst zīmolu "Dabisko pļavu produkts", aktīvāk interesējas par dabas aizsardzības aktuālajiem jautājumiem, vairāk piedalās sabiedriskajās apspriešanās.
- 1.15. Statistisku nozīmību starp atbildēm un mājokli neuzrādīja apgalvojumi par labai draudzīgu produktu izvēli, apzinātu izvēli iegādāties produktus, kas marķēti ar atzīmi par ieguldījumu dabas aizsardzībā, par iesaistišanos brīvprātīgajā darbā, par dalību kādā ar vides vai dabas aizsardzību saistītā NVO un dabas aizsardzības atbalstīšanu ar ziedojumiem, kas nozīmē, ka mājokļa veids būtiski neietekmē respondentu atbildes par šiem apgalvojumiem.
- 1.16. Statistiski nozīmīga saistība ir starp cilvēku attieksmi pret dabas saglabāšanas nozīmi (7.5.) un viņu rīcību savā īpašumā (1.). Rezultāti parāda spēcīgu attieksmes un uzvedības atbilstību — cilvēki, kuri novērtē dabas aizsardzības nozīmīgumu, arī praktiski rīkojas, lai saglabātu dabas vērtības savā īpašumā. Starp tiem, kuri uzskata, ka rūpēties par dabu ir ļoti svarīgi, pārliecinošs vairākums arī pilnībā piekrīt vai drīzāk piekrīt, ka cenšas saglabāt dabas vērtības savā īpašumā.
- 1.17. Salīdzinot atbildes par jautājumiem "īkdienas lēmumu ietekme uz dabu" un "satraukums par dzīves vides kvalitāti nākamajām paaudzēm", rezultāti parāda, ka respondenti, kuri vairāk uztraucas par nākotnes dzīves vidi, arī būtiskāk izjūt šī apsvēruma ietekmi uz saviem lēmumiem. Vērtības par vidi un atbildība pret nākamajām paaudzēm ir cieši saistītas.
- 1.18. Atbildes uz jautājumiem "brīvprātīgais darbs" un "brīvprātīgo darbu dabas aizsardzībai" norāda, ka pastāv statistiski nozīmīga saistība starp respondentu uzskatiem par brīvprātīgu iesaisti dabas vērtību apsaimniekošanā un viņu pašu iesaisti dabas aizsardzības aktivitātēs. Respondenti, kuri pilnībā piekrīt vai drīzāk piekrīt, ka jāiesaistās dabas vērtību apsaimniekošanā, biežāk paši piedalās brīvprātīgajās aktivitātēs dabas aizsardzībā.
- 1.19. Rezultāti norāda uz statistiski nozīmīgu saistību starp jautājumiem "dabas daudzveidības veicināšana, iegādājoties produktus no bioloģiski vērtīgiem zālājiem", "priekšroka vietējiem ražotājiem" un "priekšroka labai draudzīgiem ražotājiem". Respondenti, kuri piekrīt, ka dabas daudzveidību var veicināt ar atbildīgiem pirkumiem, biežāk dod priekšroku vietējiem ražotājiem un arī labai draudzīgiem ražotājiem. Šī saistība atklāj arī to, ka vērtībās balstīti uzskati par vidi ietekmē patēriņa uzvedību, un to iespējams izmantot komunikācijā par ilgtspējīgu izvēli, kā arī to, ka starp uzskatiem un rīcību pastāv skaidra saistība

PIELIKUMI

CONFIDENTIAL - FOR PEER-REVIEW ONLY

LATVIANATURE: Public opinion on nature protection and travel in Latvia. 2024. (#182243)

Created: 07/09/2024 02:45 AM (PT)

This is an anonymized copy (without author names) of the pre-registration. It was created by the author(s) to use during peer-review.
A non-anonymized version (containing author names) should be made available by the authors when the work it supports is made public.

---

1) Have any data been collected for this study already?

No, no data have been collected for this study yet.

2) What's the main question being asked or hypothesis being tested in this study?

What is the public awareness and understanding of nature conservation and related activities in Latvia, as well as the most important things about recreation and travelling in nature?

3) Describe the key dependent variable(s) specifying how they will be measured.

Percentage of opinion of residents of Latvia about questions related to awareness and understanding of nature conservation Latvia, recreation and travelling in nature.

4) How many and which conditions will participants be assigned to?

Participants must be 16 years old.

5) Specify exactly which analyses you will conduct to examine the main question/hypothesis.

Analyse can be done by crossing data of respondents profile (age, education, place of residence, education level) and their value of nature, knowledge of nature, attitude and action toward nature and nature protection, relationship with nature, recreation and outdoor travelling.

6) Describe exactly how outliers will be defined and handled, and your precise rule(s) for excluding observations.

If identical questionnaire replies are received, they may be analysed retrospectively, not included in the overall analysis. Such risks are allowed.

7) How many observations will be collected or what will determine sample size? No need to justify decision, but be precise about exactly how the number will be determined.

The sample size of survey is planned to be 1000 responses from Latvian residents. Survey period from July to December 2024. It will be distributed in on-line resources (webpages, social media) and face to face approach. The sample was selected with 95% confidence, 3.1% margin of error, taking into account the proportional distribution of gender, age and education across the territory of Latvia.

8) Anything else you would like to pre-register? (e.g., secondary analyses, variables collected for exploratory purposes, unusual analyses planned?)

Nothing else to pre-register.

**"Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības
un apsaimniekošanas optimizācija"**

	ĻOTI BIEŽI			BIEŽI			DAŽREIZ			RETI			NEKAD		
	2021	2024 LV	2024 EN	2021	2024 LV	2024 EN	2021	2024 LV	2024 EN	2021	2024 LV	2024 EN	2021	2024 LV	2024 EN
8.1. gūstu no dabas materiālu labumu savā brīvā laikā (piemēram, sēņoju, ogoju, makšķerēju, dodos medībās iegūstu bērzu sulas, ievācu ārstniecības augus u.tml.)	27,5%	27,4%	16,2%	31,8%	30,4%	16,8%	27,0%	27,2%	35,2%	11,7%	12,1%	25,1%	2,0%	2,9%	6,7%
8.2. nodarbojos ar aktīvu atpūtu dabā (piemēram, skrieņu, dodos pārgājienos, peldos supojā, slēpoju, braucu ar velo, laivu, vedu pastaigā suni u. tml.)	28,1%	30,9%	36,9%	38,4%	37,1%	33,5%	23,6%	24,2%	22,3%	7,9%	6,6%	6,1%	2,0%	1,2%	1,1%
8.3. ceļoju uz dažādām ievērojamām dabas vietām, apbrīnoju dabas skaistumu, izcilas ainavas	14,5%	24,5%	27,4%	36,9%	34,5%	38,0%	34,1%	31,6%	30,7%	12,6%	8,4%	3,9%	1,9%	0,9%	0,0%
8.4. apmekleju labiekārtotus dabas tūrisma infrastruktūras objektus (skatu tornis, laipa, taka u. tml.)		20,5%	15,6%		32,2%	36,9%		35,7%	31,8%		10,4%	13,4%		1,3%	2,2%
8.5. vēroju un izīnu dzīvo dabu un dabā notiekošos procesus, interesējos par tiem	31,6%	28,8%	21,8%	34,4%	32,3%	33,5%	23,0%	23,3%	30,7%	9,5%	12,8%	12,8%	1,5%	2,7%	1,1%
8.6. gūstu iedvesmu no dabas radošai mākslinieciskai darbībai (piemēram, gleznošanai, dzejai, komponēšanai, u. tml.)	10,3%	13,6%	14,0%	11,9%	17,1%	19,6%	20,7%	22,1%	30,2%	28,1%	23,5%	21,8%	28,9%	23,7%	14,5%
8.7. izmantoju dabu ar kultūru saistītos norisēs, tradīcijās (piemēram, vasaras saulgriežu vakara, atvaļinātāju rituālu svēšanai u. tml.)	18,8%	21,3%	13,4%	32,3%	30,1%	27,4%	28,6%	29,9%	35,8%	16,4%	13,4%	16,2%	3,9%	5,3%	7,3%
8.8. dodos dabā, lai medītu vai gūtu reliģisku pieredzi	9,8%	10,5%	11,7%	14,8%	15,5%	21,2%	20,7%	22,3%	23,5%	20,9%	22,5%	23,5%	33,8%	29,2%	20,1%
8.9. gūstu līdzsvaru fiziskai labībai un garīgai veselībai, atpūtai no ikdienas	37,3%	36,1%	24,0%	34,9%	33,3%	35,8%	17,8%	19,7%	33,0%	7,0%	8,1%	7,3%	3,1%	2,8%	0,0%
8.10. dodos piknikā uz labiekārtotām atpūtas vietām dabā	8,7%	8,4%	8,9%	24,2%	16,7%	19,6%	36,6%	36,4%	45,3%	23,1%	29,3%	17,9%	7,4%	9,2%	8,4%
8.11. izmantoju dabu, lai gūtu ienākumus par maksu organizējot pārgājienu, sacensības, pārdojot dabas fotogrāfijas u. tml.	2,7%	2,2%	3,4%	3,4%	5,9%	8,4%	5,2%	6,9%	14,0%	14,7%	16,7%	14,0%	74,1%	68,3%	60,3%
8.12. izmantoju dabas resursu uzņēmējdarbībā (cērtot mežu, iegūstot malku, kūdru, audzējot dzīvniekus u.c.)	10,9%	7,7%	5,6%	10,9%	9,0%	5,6%	12,4%	10,8%	12,8%	15,0%	15,4%	17,9%	50,8%	57,1%	58,1%
8.13. dodos plavās un atklātās ganībās, kur šāda ainava ir svarīgs elements, maniem ceļojumiem dabā		9,2%	11,2%		17,0%	23,5%		26,8%	30,7%		24,0%	25,1%		23,1%	9,5%